

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Bakalářská práce

**JAK ČESKÉ ŽENY REFLEKTUJÍ PROBLEMATIČNOST
VZTAHU S CIZINCEM**

(kulturní střet v etnicky smíšených partnerstvích/manželstvích)

Autor: Eva Rafajová

Vedoucí práce: PhDr. Mirjam Moravcová, DrSc.

Praha 2016

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 6.5. 2016

.....
podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala především své vedoucí bakalářské práce PhDr. Mirjam Moravcové, DrSc. za všechny její cenné rady a poznatky, odborné vedení a také její ochotu a čas, který mi věnovala při zpracovávání práce.

Velké poděkování patří také všem mým informátorkám, které se zúčastnily výzkumu a poskytly mi informace.

A děkuji i mé rodině a příteli za podporu a povzbuzování po celou dobu mého studia.

ABSTRAKT

Jak české ženy reflektují problematičnost vztahu s cizincem (kulturní střet v etnicky smíšených partnerstvích/manželstvích)

V této bakalářské práci se zabývám otázkou, jak české ženy hodnotí svůj dlouhodobý vztah s cizincem. Cílem je zodpovědět, jaké konflikty v jejich vztazích vznikají a jak si je ženy vysvětlují. Zkoumám také, jaké další zkušenosti se vztahy ženy mají, jak na jejich vztah s cizincem reagovalo okolí a jaké jsou dle jejich interpretace výhody tohoto vztahu.

V teoretické části se věnuji vědeckým konceptům, z nichž ve své interpretaci etnicky smíšených/dvojnárodnostních partnerských vztahů vycházím. Blíže zohledňuji možné konflikty, které vznikají v kontextu odlišnosti kultur.

V metodické části popisuji techniku výzkumu a sběru dat. Jedná se o kvalitativní výzkum, který jsem prováděla formou polosturkturovaného rozhovoru v kombinaci s narativním rozhovorem.

V empirické části zpracovávám výsledky výzkumu. Analyzuji rozhovory s osmi informátorkami a komparuji jejich stanoviska k etnicky smíšenému partnerství.

V poslední kapitole píši shrnutí výsledků výzkumu. Doložila jsem typy partnerství s ohledem na zemi pobytu (Česká republika anebo cizina), s ohledem na domácnost (společnou, neexistující), s ohledem na transnacionální prostor.

Klíčová slova: etnicky smíšené/dvojnárodnostní partnerství, kulturní střet, transnacionální vazby.

How Czech women reflect problematic of their relationships with a foreigner (cultural conflict in the ethnically mixed partnerships /marriages)

In this thesis I deal with the in question of how Czech women assess their long-lasting relationships with a foreign partner. The aim of the thesis is to answer what kind of conflicts arise in these relationships and how the women interpret them. I also explore what otherrelationships' experiences women have, how their family and friends responded to the relationship with foreigner and what benefits are, in their opinion , of such a relationship.

The theoretical part is devoted to scientific concepts which I used as a basis to interpret ethnically mixed partnerships. I take into a closer consideration conflicts that might appear in the context of cultural differences.

The methodological part describes the research methodology and collection of the data. I used a qualitative research, carried out by means of semi-structured interviews in combination with narrative interviews.

The empirical part focuses on research data processing. The interviews with eight informants are analyzed and their opinion on ethnically mixed partnerships compared.

The last chapter includes a summary of the research results. I demonstrated the types of partnerships with regard to the country of residence the Czech Republic or foreign country, with respect to the household the informants live in (common or separated), with regards to transnational space.

Key words: ethnically mixed partnerships, cultural conflict, transnational ties.

OBSAH

ÚVOD	1
TEORETICKÁ ČÁST	3
1.1 Teoretické ukotvení	3
1.1.1 Dvojnárodnostní partnerství.....	3
1.1.2 Etnicky smíšené partnerství.....	3
1.1.3 Světová rodina	4
1.1.4 Kulturní konflikt/kulturní střet.....	5
1.1.5 Transnacionální vazby.....	7
METODICKÁ ČÁST	8
1.2 Výzkumná strategie.....	8
1.3 Výběr vzorku	9
1.4 Techniky sběru dat.....	9
1.5 Analytické postupy.....	10
1.6 Hodnocení kvality výzkumu	11
1.7 Etické otázky společenskovedního výzkumu	11
EMPIRICKÁ ČÁST	12
Česko-francouzská partnerství.....	12
1.8 Informátorka „Barbora“	12
1.8.1 Současný partnerský vztah.....	13
1.8.2 Konflikty	16
1.8.3 Srovnání „Barbořiných“ vztahů.....	17
1.9 Informátorka „Lýdie“	18
1.9.1 Současný partnerský vztah.....	18
1.9.2 Konflikty	21
1.9.3 Srovnání „Lýdiiných“ vztahů	22
1.10 Komparace vztahů „Barbory“ a „Lýdie“	23
Česko-vietnamská partnerství	24
1.11 Informátorka „Patricie“	24
1.11.1 Současný partnerský vztah.....	24

1.11.2	Konflikty	27
1.11.3	Srovnání „Patriciínych“ vztahů.....	28
1.12	Informátorka „Rebeka“	30
1.12.1	Současný partnerský vztah.....	30
1.12.2	Konflikty	34
1.12.3	Srovnání „Rebečíných“ vztahů	35
1.13	Komparace vztahů „Patricie“ a „Rebeka“	36
Česko-španělská partnerství		37
1.14	Informátorka „Lea“	37
1.14.1	Současný partnerský vztah.....	38
1.14.2	Konflikty	42
1.14.3	Srovnání vztahů „Lei“	43
1.15	Informátorka „Viktorie“	44
1.15.1	Současný partnerský vztah.....	44
1.15.2	Konflikty	48
1.15.3	Srovnání „Viktoriínych“ vztahů	50
1.16	Komparace vztahů „Lei“ a „Viktorie“	50
Česko-arabská partnerství		52
1.17	Informátorka „Radka“	52
1.17.1	Současný partnerský vztah.....	52
1.17.2	Konflikty	56
1.17.3	Srovnání „Radčíných“ vztahů	58
1.18	Informátorka „Pavla“	60
1.18.1	Současný partnerský vztah.....	60
1.18.2	Konflikty	65
1.18.3	Srovnání „Pavliných“ vztahů	66
1.19	Komparace vztahů „Radky“ a „Pavly“	67
SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....		69
1.20	Reflexe problematičnosti vztahu s cizincem z pohledu českých žen	69
1.20.1	Česko-francouzská partnerství.....	69
1.20.2	Česko-vietnamská partnerství	70
1.20.3	Česko-španělská partnerství	71
1.20.4	Česko-arabská partnerství	71

1.21	Osobnostní charakter žen	72
1.22	Záměr vstupu do partnerství	73
1.23	Reakce okolí	73
1.24	Typy partnerství	74
1.25	Přizpůsobení.....	75
1.26	Konflikty	76
1.27	Vnímání kulturních rozdílů.....	77
ZÁVĚR.....		78
LITERATURA A JINÉ ZDROJE		80
PŘÍLOHY		82

ÚVOD

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na otázku postoje Češek, občanek České republiky, na vlastní dlouhodobý vztah s cizincem, tedy mužem jiné národnosti a země původu. Položila jsem si otázku významnosti osobní zkušenosti z partnerství/manželství s mužem, jehož přístup k vztahu může být ovlivněn nejen charakterem jeho osobnosti, ale také jeho enkulturací¹ a socializací² v jiném kulturním prostředí, než českém.

Toto téma jsem si zvolila především proto, že mě problematika etnicky smíšeného/dvojnárodnostního partnerství zajímá. Zvolila jsem ho ale také s ohledem na jeho aktuálnost v realitě dnešních dní, kdy počet dvojnárodnostních partnerství prudce narůstá, díky globalizaci.

Ve vědecké literatuře je dvojnárodnostní partnerství/manželství a tzv. světová rodina³ široce sledované téma. Je studováno z různých úhlů pohledu antropology, etnology, sociology, psychology, ekonomy, demografy, statistiky, politology. Já jsem zvolila pohled antropologa, pro nějž je příznačná hloubková analýza postojů jednotlivců jako představitelů cíleně vybraných skupin určité společnosti.

Cílová skupina mého výzkumného zájmu jsou Češky (občanky České republiky), které navázaly dlouhodobá partnerství s ne-Čechem (občanem jiného státu, tedy s cizincem), mužem s případnou odlišnou mentalitou, normami chování, hodnotovými orientacemi, filosofickým přístupem k životu a ke společnosti.

Zajímala jsem se o to, jaké konflikty v dvojnárodnostním vztahu vznikají, jaké jsou jejich příčiny a jak žena-Češka tyto konflikty řeší. Zaměřila jsem se na otázku, jak si žena tyto konflikty vysvětluje, zda je vnímá jako otázku jiné národnosti, kultury a mentality, osobní povahy, sociálního statusu anebo něčeho ještě jiného.

Cílem mé práce bylo také zjistit, jaké další zkušenosti ženy mají s partnery, kteří prošli jejich životem, a to jak s muži z České republiky, tak z jiných států. Sledovala jsem i srovnání zmíněných předchozích vztahů se vztahem, který má žena v současnosti. Vycházela jsem z předpokladu, že etnicky a kulturně smíšená partnerství/manželství přináší řadu problémů nad rámec sporných otázek obvyklých v soužití etnicky homogamních partnerů.

Mou základní výzkumnou otázkou bylo: **Jak české ženy reflektují problematičnost vztahu s cizincem.** Svým výzkumem jsem chtěla sledovat zkušenosti Češek z etnicky smíšeného partnerství/manželství s ohledem **na kulturní rozdíly** partnerů ukotvené v hodnotových orientacích,

¹ Enkultura = proces včlenění jedince do kultury, zahrnuje všechny projevy naučeného chování a získávání znalostí a dovedností. Enkultura tedy stojí nad socializací.

² Socializace = začlenění jedince do systému společenských vztahů, ovládnutí základních pravidel "hry sociálních rolí".

³ Tento termín zavedli do odborné literatury Ulrich Beck a Elizabeth Beck-Gehrsheimová (2011). Vysvětlují ho v knize s názvem „Fernliebe“ (Láska na dálku).

společenských a kulturních postojích, které získali v průběhu socializace ve výchozí společnosti a v kulturním prostoru, v němž vyrostli. Zaznamenat jsem chtěla názory žen na únosnost kulturních rozdílů v tomto partnerství a také zachytit postoj žen ke vznikajícím konfliktům, které jsou ukotveny v kulturních rozdílech a jejich stanovisko ke způsobu řešení.

V těchto souvislostech jsem se ptala také na to, z jakého důvodu si žena vybrala právě dotyčného muže za svého partnera/manžela.

Podstatná v mém výzkumu byla také otázka, jaké **další zkušenosti** žena má s partnerem/partnerky stejné, ale i jiné národnosti než je současný partner (včetně Čechů). Zajímalo mě, z jakého důvodu došlo k rozpadu těchto partnerství. Vzhledem k těmto případným „jiným“ zkušenostem budu apelovat na srovnání těchto vztahů a hledat zda a v čem (v jakých situacích a jevech) se mezi vztahy nachází podobnosti.

Zároveň jsem chtěla zjistit, jakým způsobem probíhalo **seznámení** českých žen s cizincem, se kterým jsou ve vztahu, a kde k němu došlo.

Posledním tematickým okruhem bylo: **Jaké jsou reakce rodinného okolí na partnerství či manželství Češek s cizincem**. Zajímalo mě, jakým způsobem se vyrovnává rodina českých žen se skutečností, že nejsou ve vztahu s Čechem. Jak česká rodina a okolí přijímá partnera a naopak.

Abych ve svém výzkumu nebyla zaměřená pouze na negativní stránku vztahu, ptala jsem se informátorek také na to, v čem ženám vztah vyhovuje a v čem spočívají **výhody** vztahu s mužem z jiné země.

Mým cílem bylo zkoumat **ženský pohled** na dvojnárodnostní vztah. Sledovala jsem osobní stanoviska českých žen (občanek České republiky) vybudovaná na základě vlastní jedinečné zkušenosti. Proto jsem výzkum prováděla pouze se ženami, nikoli i s jejich partnery. Jsem si vědoma, že výsledky výzkumu odhalily pouze jeden úhel pohledu na dvojnárodnostní partnerství.

Záměru, s nímž jsem přistupovala k výzkumu, jsem podřídila i koncepci práce. Vybudovala jsem ji na osmi případových studiích a návazných komparacích vedených ve dvou rovinách srovnání.

Mé poznatky, i když podnětné, nelze zobecňovat. Jde o postoje, stanoviska a názory konkrétních osmi žen.

TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Teoretické ukotvení

Ve svém výkladu pracuji s pojmy: dvojnárodnostní partnerství = etnicky smíšené partnerství = světová rodina, kulturní konflikt/kulturní střet, transnacionální vazby.

„Dvojnárodnostní“, „etnicky smíšený“ a „světová rodina“ jsou zastřešujícími synonymními pojmy, které užívám. Ačkoli existuje mnoho dalších variant, jak takový vztah pojmenovat (např. interkulturní⁴, heterogamní, mezietnický a další).

1.1.1 Dvojnárodnostní partnerství

Tímto pojmem je myšlen takový vztah, ve kterém má každý z partnerů jinou národnost. Vzhledem k odlišné národnosti se pak vzájemně vnímají jako „cizince“⁵.

Pod pojmem národnost se rozumí příslušnost osoby k určitému modernímu národu. Moderní národ se chápe jako společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny, společná kultura a společné území, jehož členové mají také povědomí a sounáležitosti s tímto společenstvím.⁶

1.1.2 Etnicky smíšené partnerství

Obecně se pojmem „smíšené partnerství/manželství“ myslí takové partnerství/manželství, v němž se partneři mezi sebou odlišují v nějaké podstatné vlastnosti (krom pohlaví). V případě etnicky smíšeného partnerství/manželství se jedná o odlišnou etnicitu partnerů.

Etnicitu chápu jako soubor naučených kulturních praktik, jimiž se skupiny definují a navzájem od sebe odlišují, a to především v oblasti jazyka, původu a náboženství. S etnicitou souvisí také mentalita, tedy způsob myšlení, duševní uzpůsobení člověka závislé na individuálních dispozicích, výchově, tradici aj.

⁴ Morgensternová a Šulová (2009) definují interkulturní partnerství/ manželství jako intimní heterosexuální vztah dvou lidí, kteří mluví různými mateřskými jazyky a kteří pocházejí ze dvou různých zemí nebo i dvou národnostně, etnicky nebo rasově odlišných skupin.

⁵ Cizinec podle cizineckého zákona je definován jako fyzická osoba, která není státním občanem ČR..

⁶ Vědecká literatura rozlišuje „státní národ“ (vybudovaný na státní příslušnosti) a „etnický národ“ (vybudovaný na etnicitě). Z těchto dvou odlišných pozic i cizinci, partneři dotázaných žen, definují svou národnost.

Odlišná národnost a etnicita partnerů s sebou přináší rozdílnou kulturu. Z řady definic kultury přijímám definici Roberta F. Murphyho: „*Kultura je integrovaný systém významů, hodnot a norem chování pocházejících ze společnosti a předávaný z generace na generaci prostřednictvím socializace.*“ (Murphy 2006:227) Z ní ve své práci vycházím.

1.1.3 Světová rodina

Inspiraci na tento svůj výzkum jsem našla v německé knize Ulricha Becka a Elizabeth Beck-Gernsheimové s názvem „*Fernliebe – Lebensformen im globalen Zeitalter*“, v mém překladu „*Láska na dálku – Formy života v době globalizace*“ (Beck, Beck-Gernsheimová, 2011).

Ulrich Beck a Elizabeth Beck-Gernsheimová pracují s pojmem „*světová rodina*“ a „*láska na dálku*“. Pod těmito pojmy rozumí dvě vzájemně rozdílné podoby manželství/partnerství. Zaprvé jimi označují pár nebo rodinu, která spolu žije napříč kontinenty a rozdílnými národy (státy a národními celky/útvary/společnostmi), ale má stejnou příslušnost k původní kultuře. Společná výchozí kultura je v těchto případech významným činitelem: ovlivňuje postoje partnerů a je garantem jejich vzájemného porozumění za situace fyzického odloučení. Zadruhé těmito pojmy označují takový pár nebo rodinu, která spolu žije na stejném místě, avšak jejíž členové pochází z různých zemí či případně jiných kontinentů a chápání lásky a rodiny každého z partnerů je zásadně ovlivněno kulturou země jejich původu. Pro mě je rozhodující pouze druhé vysvětlení těchto pojmů, tedy, že: „*světové rodiny jsou rodiny, které spolu žijí přes hranice (národnostní, náboženské, kulturní, etnické atd.)*“ (Beck, Beck-Gernsheimová 2011). O sociálním rozměru těchto manželství/partnerství v rámci svého výkladu o *světové rodině* Beck a Beck-Gernsheimová neuvažují.⁷

Hovořit o osobité „*kultuře*“ světové rodiny (a etnicky smíšeného partnerství) si odporuje, neboť „*kultura světové rodiny*“ nemůže být myšlena jako jednotná. Světové rodiny označují protikladný pojem k představě relativně oddělených kulturních světů, ve kterých spolu žijí lidé vedle sebe. V dnešní globalizované době „*stoupá počet párů, ve kterých je partner zřetelně odlišný podle národnosti, barvy pleti nebo náboženství.*“ (Beck, Beck-Gernsheimová, 2011.)

Podle autorů se nejprve změnila rámcová podmínka společnosti a politiky, v mnoha zemích se zvyšuje mobilita a mimo jiné se také bourají právní překážky, kvůli kterým byly dříve smíšené vztahy často nemožné.

⁷ I tento rozměr byl však v odborné literatuře sledován a v teoretických konceptech zohledněn. Např. Blau, Blumer a Schwartz (1982) při studiu heterogamních partnerství rozlišují dvě kategorie: do jedné kategorie řadí partnerství, v nichž kulturní různost partnerů lze vymezit pouze na jedné úrovni (např. náboženství, etnický původ, místo bydliště, věk), do druhé kategorie ta, u nichž kulturní různost je založena také na hierarchické pozici ve společnosti (třídní příslušnost, vzdělání, příjem). (Citováno dle Severová, 2007)

Beck a Beck-Gernsheimová chápou *světovou rodinu*, tedy rodinu, která je ukotvena ve dvou kulturních prostorech, jako důsledek postupující globalizace světa a výraz společenského pokroku. V současnosti se smíšené vztahy a rodiny zakládané napříč kulturami vyskytují s větší intenzitou než dříve. Na tuto skutečnost upozornili i jiní autoři (Barbara 1989), a prokázána je i v souvislostech České republiky (Český statistický úřad).⁸ Navzdory všemu se etnicky smíšená nebo „*mezikulturní manželství zdají být jen slabým ukazatelem pokroku společnosti*“ (Barbara, 1989) a ukazatelem narůstající tolerance světové společnosti.

Etnicky smíšená partnerství/manželství jsou v současnosti hodnocena jako vztahy, které proměňují pravidla manželství. Jsou navíc klasifikována jako ukazatel porozumění sociální logice „... *smíšené manželství umožňuje porozumět sociální logice, která se skrývá za všemi svazky jedinců. Manželství je ve výsledku univerzální sociální fakt, ale přináší různé formy v závislosti na společnostech, kulturách a náboženstvích, ve kterých se odehrávají. Smíšené manželství vykazuje jisté mechanismy, které, přestože samy tvoří faktor zvláštních okolností, nám dovolují jisté zobecnění.*“ (Augustin Barbara 1989)

1.1.4 Kulturní konflikt/kulturní střet

Kulturní konflikt je předpokládaným fenoménem soužití v etnicky smíšeném partnerství. Ve své práci se při vymezení pojmu kulturní konflikt opírám o pojetí Kevina Avrucha (1998) a ve vymezení podob kulturních konfliktů o definici Arie N. J. den Hollandera (citováno dle: Scheu 2011: 22).

Kevin Avruch definuje konflikt: „*Konflikt je boj mezi skupinami nebo jednotlivci kvůli odlišným cílům, vzácným zdrojům, nebo boj o moc potřebnou k jejich získání. Tento boj je určen také tím, jak jednotlivci vnímají cíle, zdroje a moc. Pohled jednotlivce na věc se může od člověka k člověku velmi lišit. Jedním z určujících faktorů pohledu je kultura, sociálně zděděné, sdílené a naučené způsoby žití, které si*

⁸ Český statistický úřad od roku 1989 sleduje počty úředně registrovaných manželství, které v **České republice** uzavírají cizinci – tedy lidé bez českého státního občanství, s českými občany. Vývoj počtu těchto mezikulturních manželství nevykazoval ve sledovaných letech až do roku 2013 výrazné výkyvy. Přehled ovšem nezaznamenává manželství uzavřená mimo ČR a logicky ani uzavřená partnerství, která se stala trendem současnosti. Srov. Tab. 1.

Tab. 1. Sňatky českých občanů s cizinci uzavřené v letech 1999, 2001, 2006 - 2014

Sňatky	1999	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
muž cizinec- žena ČR	2 793	2 672	2 549	2 845	2 585	2 374	2 403	2 384	2 344	2 370	3 048
žena cizinec- muž ČR	2 060	1 691	1 907	1 940	1 649	1 803	1 707	1 722	1 663	1 473	1 802

Pramen: Český statistický úřad. [Online] [cit. 12.3.2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-2014-qvpx8fb5ek>

jedinci nesou ze svého členství v nějaké sociální skupině. Konflikt, který přejde kulturní hranice, tím přechází i kognitivní a percepční hranice a je obzvláště náchylný k problémům mezikulturní komunikace a mezikulturního nedorozumění. Tyto problémy způsobují konflikty nehledě na to, jaké jsou jejich základní příčiny, i kdyby to byly ryze materiální zájmy. V tomto smyslu je kultura důležitým faktorem v nejrůznějších konfliktech, které se zprvu mohou jevit jako boj o materiální zdroje nebo střet obchodních zájmů.“

Arie N. J. den Hollander, který vnímá kulturní konflikt jako střet celého souboru kulturních prvků, tzn. systémů hodnot různých skupin a jejich náboženské, politické či ekonomické ideologie, rozlišil tři formy kulturního konfliktu: konflikty mezi kulturami, konflikty uvnitř jedné kultury a vnitřní konflikty jedince. V etnicky smíšeném/dvojnárodnostním partnerství je transparentní prvá a třetí forma kulturního konfliktu.

Beck a Beck-Gernsheimová nastiňují několik kulturních konfliktů, které mohou vznikat v dvojnárodnostním vztahu. Takové páry se *“brání proti exotizaci, která partnera chápe jen jako člena vzdálené cizí skupiny, a proti dramatizování a zvědavým a nedůvěřivým pohledům, kterými jejich okolí doprovází jejich vztah.“* (Beck, Beck-Gernsheimová, 2011) Tyto páry sebe ovšem považují za páry, které nejsou ničím jiné než ostatní. Přesto u nich mohou vznikat konflikty, které nejsou pravděpodobné u dvou osob stejných kulturních východisek, tedy u osob se stejnou národností, náboženstvím, modelem hodnotových systémů, způsobem života. Minimálně se u nich konflikty vyplývající z rozdílných postojů mohou vyskytovat s větší četností a dramatičností.

Pro jednoho z páru, který migroval, může být velice těžké opustit svou vlast. Navíc se může potýkat s diskriminací, xenofobií a rasismem „cizí“ společnosti, do níž vstoupil. Pro migrujícího partnera mohou nastat obtíže z důvodů, že se v cizí zemi neorientuje, zatímco *„domorodý“ partner zná jazyk, požadavky všedního dne, protože zná společenské prostředí, rodinu a přátele a má právo k pobytu“* (Beck, Beck-Gernsheimová, 2011).

V neposlední řadě může hrát velkou roli náboženské vyznání partnerů, které se může lišit. Jaké tradice se pak v rodině budou dodržovat? Jak se sjednotí náboženské vyznání? V jaké víře později budou vyrůstat jejich děti? Tyto otázky jsou zcela jistě nejednou probírané ve světových rodinách. Mohou se týkat i postavení a rolí ženy a muže v rodině a ve veřejném prostoru. Sporné body každodenního chodu života etnicky smíšené rodiny, které jsou vázány na socializaci partnerů, tedy na jejich zvyklosti a normy chování získané výchovou, se mohou vyskytovat zejména v otázce koncipování rodinného rozpočtu, v otázce stravování (kdy jeden z partnerů musí přizpůsobit chuťové buňky kuchyni druhého z partnerů.) a v otázce tradic svátečních a výjimečných okamžiků. Konflikty se mohou objevit i v kultuře odívání a její symbolické závaznosti.

V odborné literatuře se také všeobecně probírá zejména jedno významné téma: vzájemná komunikace partnerů, pravidla této komunikace, jak v oblasti verbální, tak neverbální.

Především jde o to, jak jsou tato pravidla v různých kulturách odlišně stanovena. Lidé se nerozlišují totiž jen podle toho, jakým jazykem spolu hovoří, ale také svými postoji a předsudky k jiným etnikům⁹ a jejich jazykům. „*Interkulturní komunikace je termín označující procesy interakce a sdělování probíhající v nejrůznějších typech situací, při nichž jsou komunikujícími partnery příslušníci jazykově a/nebo kulturně odlišných etnik, národů, rasových či náboženských společenství. Tato komunikace je determinována specifíčnostmi jazyků, kultur, mentalit a hodnotových systémů komunikujících partnerů ...*“ (Průcha, 2010). Může docházet k mnohým nedorozuměním mezi partnery, jak ze strany jazykové bariéry¹⁰, tak kvůli nesnadnému kulturnímu „dekódování“ vysloveného.

Neméně rozporná může být výchova dětí. „*Výchova dětí v rodině je vskutku silně závislá na kulturních vzorcích a normách charakteristických pro jednotlivá etnika a národy ...*“ (Průcha, 2004).

Také „*významy sexuality, lásky, sňatku atd. a způsoby, kterými jsou praktikovány, nejsou v žádném případě všude na světě stejné*“ (Beck, Beck-Gernsheimová, 2011). I v této oblasti mohou vznikat potíže, jelikož „*v některých kulturách je pragmatická dimenze v postojích k lásce dominantnější než v jiných kulturách*“ (Průcha, 2004).

Dalším překážkou, se kterou se tyto páry mohou potýkat, a může vyvolávat konflikty, je reakce jejich okolí. Rodiny často se svazky nesouhlasí. Partneři, případně jeden z nich, jsou postaveni před nutnost vyjednávání, i když „*protestu rodičů lze předejít, v nutném případě přerušáním všech kontaktů*“ (Beck, Beck-Gernsheimová, 2011).

1.1.5 Transnacionální vazby

V současnosti migraci obyvatelstva mezi různými státy a regiony, ovlivňuje skutečnost, že akt přestěhování nemusí pro migranta znamenat trvalé opuštění země původu. Migrant může zůstat svými sociálními vazbami ukotven jak v cílové zemi, tak i zemi, z níž odešel. Obě země neznamenaají pro migranta oddělené „světy“, jsou jeho aktivitami propojeny a nedáale mají

⁹ Etnikum = souhrn jedinců sdílejících společnou etnicitu. Eriksen (2008) tvrdí, že etnicita je vztah. Je budován na dichotomii my x oni. Spočívá v uvědomování si příslušnosti k určité skupině a následně v konstruování hranice mezi členy a nečleny skupiny či společnosti. (Citováno dle Nováková, 2015.)

¹⁰ Rostoucí globalizace a pohyb pracovních sil v posledních desetiletích vedou k tomu, že i v České republice je čím dál tím častějším jevem přirozený bilingvismus. Při práci v zahraničí se celé rodiny učí cizí jazyk a poznávají odlišnou kulturu. Ze stejného důvodu také stoupá počet interkulturně nebo-li jazykově smíšených partnerství a manželství, a tedy i bilingvních rodin (Morgensternová, Šulová, 2011)

v jeho životě své nezastupitelné místo. Migrant zůstává ukotven v obou „světech“ a svými kontakty i činnostmi vytváří nové sociální pole, které obě země spojuje.

Svou interpretaci vazeb sledovaných českých žen na Českou republiku a výchozí českou rodinu, tedy jejich ukotvení ve „dvou světech“, opírám o definice transnacionalismu, které formulovali Stevan Vertovec a Linda Basch. Podle Stevana Vertovce: „*Transnacionalismus obecně odkazuje k multiplicitním vazbám a interakcím, které spojují lidi nebo instituce napříč hranicemi národních států*“ (Vertovec 1999: 1), podle Lindy Basch transnacionalismus je „*sociální proces, ve kterém migranti operují v sociálních polích, které překračují geografické, politické a kulturní hranice*“ (Basch et. al. 1995: 48). Vycházím také z názoru Csaby Szaló, podle kterého: „*Situace každodenního života transmigrantů v sobě zahrnuje životní podmínky jejich původního domova a zároveň podmínky jejich nového domova. Tím vzniká nové sociální pole zkušeností a sociálních vztahů*“ (Szaló 2007: 116).

O teoretická východiska, která jsem zde nastínila, opírám svůj výklad.

METODICKÁ ČÁST

1.2 Výzkumná strategie

Ke sběru primárních dat jsem se rozhodla zvolit si **kvalitativní výzkum**. Vzhledem k tomu, jaké informace jsem chtěla zjistit, považuji tuto výzkumnou strategii za vhodnou, ne-li jedinou možnou. Mým cílem bylo danému tématu porozumět do hloubky a se všemi detaily, které mi informátorky byly ochotny sdělit. Rozhovor (narativní i polostrukturovaný) mi umožnil navázat osobní kontakt, získat důvěru informátorek a zbavit je přirozených a pochopitelných zábran sdělovat skutečnosti z jejich soukromí. Chtěla jsem si vytvořit komplexní obraz o sledovaném problému. Přínosem této výzkumné strategie je, že během realizace výzkumu byl prostor k tomu, aby se vynořila i nová témata, kterými jsem se mohla zabývat. Domnívám se, že pomocí této strategie jsem zvládla lépe pochopit názory a postoje mých informátorek a měly rovněž větší prostor pro vyjádření se k dané problematice.

Během kvalitativního výzkumu „*výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek*“ (Hendl, 2005). Hendl zároveň říká, že otázky lze během výzkumu modifikovat a doplňovat, čímž jsem se řídila. Výsledky výzkumu se nedají předem odhadnout.

„*Kvalitativní výzkum používá induktivní logiku. Po sběru dat pak výzkumník pátrá po pravidelnostech existujících v těchto datech, po významu těchto dat, formuluje předběžné závěry a výstupem mohou být nově formulované hypotézy nebo nová teorie*“ (Disman, 1993).

1.3 Výběr vzorku

Za informátorky jsem si zvolila účelově pouze **české ženy**, jelikož, jak jsem již zmiňovala, důležitý a rozhodující pro tento výzkum je pouze ženské hledisko a názory.

Ženy, které jsem zařadila do souboru informátorek, musejí **být v dlouhodobém partnerském či manželském vztahu s mužem, který není občanem České republiky**. Podmínkou bylo, že s tímto mužem musí být ve vztahu minimálně dva roky, aby hodnoty byly vypovídající.

Všechny informátorky mají minimálně **středoškolské vzdělání**. Středoškolačky jsou skupinou, u níž předpokládám určitý společenský rozhled, uvědomění si faktu kulturního rozdílu před navázáním vztahu, romantismus a současně menší povědomí o důsledcích možného kulturního konfliktu. Nad rámec vstupní rozvahy jsem zachytila i tři vysokoškolačky.

S ohledem na položené otázky jsem se rozhodla ve vzájemném srovnání sledovat názory žen, které si zvolily za partnera muže ze čtyř transparentně a kontrastně odlišných kulturních prostředí. Má volba padla na takové Češky, které mají za partnera **Francouze, Vietnamce, Španěla a Araba** (ze Severní Afriky).

Můj výběr byl veden s ohledem na kulturní determinaci partnerů/manželů. U takových vztahů můžeme u nich nalézt občanskou i ideologickou různost. Konkrétní výběr národností partnerů byl ovšem ovlivněn i skutečností, že jsem mohla tyto dvojnárodnostní vztahy pozorovat ve svém bezprostředním rodinném a přátelském okolí. Další informátorky jsem získala tzv. metodou sněhové koule. Ostatní kritéria vztahu, například místo pobytu, počet dětí, úroveň jazykové komunikace a podobně, pro mě při výběru vzorku informátorek nebyly rozhodující, ačkoli jsem je sledovala.

Informátorek jsem měla celkem **osm** a to kvůli tomu, abych měla možnost **srovnání**. To znamená, že každý typ dvojnárodnostního vztahu se v mém výzkumu nachází dvakrát, čili dvě Češky v partnerství nebo v manželství s cizincem uvedené národnosti a státní příslušnosti.

1.4 Techniky sběru dat

Data a informace jsem získávala pomocí rozhovorů. Kombinovala jsem **narativní a polostrukturovaný rozhovor**.

Nejprve jsem informátorky vždy nechala, aby se mi představily a následně představily i svého dlouhodobého partnera. Poté spontánně vyprávěly o jejich seznámení, vztahu celkově, o vznikajících problémech a jejich vyústění. Informátorka pověděla, co chtěla a co jí připadalo podstatné, což už samo o sobě bylo stěžejní. Klíčové pro mě bylo vždy právě to, co informátorka zmínila jako první.

Do vyprávění informátorek jsem nijak zasahovala. Teprve v okamžiku, kdy znejistila a nevěděla, jak dále pokračovat, jsem jí položila další startující otázku, která navázala na její myšlenkový tok dosavadního vyprávění. Rozhodně jsem jim nepodsouvala odpovědi, ani jsem je netlačila ke konkrétní

odpovědi. V průběhu narativního rozhovoru (vyprávění informátorek) jsem se vyhýbala i takovým typům otázek, na které lze odpovědět ano či ne, naopak jsem volila otevřené otázky.

Po skončení narativního vyprávění jsem položila informátorkám konkrétní otázky, jimiž jsem se doptávala na vše, co mi k výzkumu ještě chybělo. V následném polostrukturovaném rozhovoru jsem se tázala na problémy, které nebyly zmíněny, které podle mého odhadu byly záměrně zamlčeny, a také na ty nejasné pasáže narativního rozhovoru, kterým jsem neporozuměla, které byly pouze nastíněny, ale nekonkretizovány. Informátorky jsem také vyzvala k tomu, aby uvedly specifické příklady jimi zevšeobecněných tvrzení.

Důležité bylo „*mít seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat*“ (Hendl, 2005). Proto jsem měla kruhy otázek předem připravené, což mi zajistilo, že se dostalo na všechna témata. Viz příloha 1.

Rozhovory probíhaly jako přátelská konverzace, aby se ženy cítily komfortně a v žádném případě jako u výslechu. Prostředí výzkumu jsem zvolila tak, aby vyhovovalo hlavně mým informátorkám, a vždy jsem se jim přizpůsobila, volba byla na nich. Časově výzkum nijak omezen nebyl, záleželo na dotazovaných dle jejich časových možností, ochoty atd. Průměrně však rozhovor trval asi hodinu a čtvrt.

Byla jsem s informátorkami také domluvená na možnosti, že se na ně případně ještě znovu obrátím s doplňujícími dotazy po zpracování prvního (dalších) rozhovoru/ů. Celková doba provádění výzkumu trvala od září 2014 do února 2016.

1.5 Analytické postupy

Po souhlasu informátorek byl celý **rozhovor nahráván**, tím jsem získala možnost naprostého soustředění bez rozptylování se zapisováním. Výhodou audiozáznamu je také jistota, že jsem zachytila všechny odpovědi.

Poté jsem provedla **doslovnou transkripci**. Nahrávku jsem převedla do písemné podoby s veškerým nářečím a formulacemi tak, jak byly řečeny. Během přepisu jsem zaznamenávala i smích, mlčení, zvýšení hlasu atd. Zajímala jsem se primárně o obsah sdělení.

Dále jsem prováděla segmentaci a data rozdělovala dle toho, jaký význam obsahují a sdělují. Data jsem zpracovala použitím otevřeného kódování. Výzkumník při tomto typu kódování „*lokalizuje téma v textu a přiřazuje jim označení*“ (Hendl, 2005). Všechna zaznamenaná témata jsem třídila a také doplňovala poznámkami, které mi sloužily k další interpretaci dat.

Úplně nakonec jsem používala techniku **komparace**, a to nejen mezi vztahy Češek s cizinci Vietnamci, Francouzi, Španěly a Araby. Sledovala jsem také podobnosti a rozdílnosti u vztahů Češek s cizinci stejné národnosti.

1.6 Hodnocení kvality výzkumu

Podle mého názoru bylo nejdůležitější nepodsouvat žádné odpovědi a nechat veškeré reakce na otázky pouze na informátorce, ať sama odpoví, jak uzná za vhodné. Zamezila jsem tak veškerému ovlivnění z mé strany a nevzniklo žádné zkreslení. Současně jsem se vyvarovala svých subjektivních poznatků a představ.

V kvalitativním výzkumu jsem se dozvěděla mnoho informací o malém počtu jedinců. Z množství nasbíraných informací a poznatků bylo následně třeba vytáhnout ta nejpodstatnější data, která jsou klíčová.

„Standardizace v kvalitativním výzkumu je slabá a proto má kvalitativní výzkum poměrně nízkou reliabilitu, ale současně může mít potenciálně vysokou validitu“ (Disman, 1993). Výsledky se těžko generalizují, jelikož se všechny výpovědi nemusí shodovat, proto jevy nelze zobecnit.

Pro hodnocení kvality výzkumu jsem využívala kritéria, které ve své knize zmiňuje Hendl a sice *„důvěryhodnost“*, *„přenositelnost“*, *„hodnověrnost“* a *„potvrditelnost“*. (Hendl, 2005) Tato kritéria jsou stanovena Lincolnem a Gubou.

Důvěryhodnosti jsem se snažila dosáhnout pravidelnými konzultacemi s vedoucí výzkumu, tedy s PhDr. Mirjam Moravcovou, DrSc. Věnovala jsem dostatek času analýzám získaných dat a dávala jsem si pozor na to, aby byl předmět zkoumání přesně popsán.

Přenositelností se myslí to, že závěry z daného výzkumu se dají přenést na jiný podobný případ. Usilovala jsem o to, abych dalším výzkumníkům poskytla taková data, aby přenositelnost byla uskutečnitelná.

Co se týče hodnověrnosti, tu jsem zajistila pomocí revize. Nechala jsem experta, vedoucí mého výzkumu, ať mou práci zkontroluje a posoudí.

Při kritériu potvrditelnosti bylo nutné zkontrolovat, zda výzkumná zpráva a závěrečný text obsahují dost informací, aby bylo možné posoudit adekvátnost zkoumání a získané poznatky. I toto kritérium jsem nechala na posouzení vedoucí mé práce.

1.7 Etické otázky společenskovedního výzkumu

Během uskutečňování výzkumu jsem dodržovala všechny etické zásady společenskovedního výzkumu. Informátorky jsem ještě před realizací výzkumu přesně informovala o tom, čeho se výzkum týká, z jakého důvodu je prováděn a proč byly vybrány právě ony. Byly tedy seznámeny s problematikou výzkumu a rozhodnutí, zda se zúčastní, bylo pouze na nich, zúčastnily se tedy dobrovolně. Ujistila jsem se také, zda souhlasí s audionahrávkou celého rozhovoru za účelem zpracování informací. Informátorky mohly kdykoli odstoupit od výzkumu a během rozhovoru mohly odpovídat pouze na to, co jim nebylo nepříjemné.

Výzkum byl zcela anonymní, neuvádím tedy uvádět žádná jména, pouze pseudonymy. Informátorkám je zaručena naprostá důvěrnost jejich odpovědí. S informacemi jsem nakládala podle zákona o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb. Nahrávky rozhovorů se nedostaly do rukou třetí osoby. Všechny informace a data, která jsem získala, jsou použity pouze k akademickým účelům.

Po získání informovaného souhlasu, jsem při rozhovorech brala ohledy na to, že téma mého výzkumu může zasahovat do soukromí a proto jsem formulace otázek volila tak, aby byly položeny co nejcitlivěji. Dávala jsem si pozor především na to, abych informátorky nijak neurazila či v nich nevyvolala nepříjemné pocity. Chovala jsem se k nim uctivě a přátelsky. Jako poděkování jsem ženám vždy dala také nějakou malou pozornost třeba v podobě bonboniéry.

Rozhodně jsem počítala s tím, že zpracovanou verzi nechám informátorkám přečíst, aby ji mohly zkontrolovat a okomentovat mé závěry a postřehy, čímž jsem získala zpětnou vazbu.

EMPIRICKÁ ČÁST

Česko-francouzská partnerství

1.8 Informátorka „Barbora“

Barboře je nyní 44 let. Vystudovala střední školu textilní a ve Francii si dodělávala maturitu, rovněž její otec má středoškolské vzdělání, oproti tomu matka má základní. Svému oboru, který Barbora vystudovala, se nevěnuje, vypomáhá v restauraci a věnuje se také hlídání dětí.

Informátorka má dvě mladší sestry. Narodila se v Jižních Čechách a pochází ze Strakonice, občanství má české. Vyznáním je katolička. V době výzkumu byla svobodná, ale již zasnoubená a svatba se měla konat velice brzy. Po sňatku lze mít české i francouzské občanství.

Barbora má dvě děti a to jedenácti letého syna a pětiletou dceru. Svého syna má ovšem s jiným mužem než s tím, se kterým momentálně žije ve Francii, konkrétně v Colmaru.

Zkušenosti a předchozí život

Barbora má za sebou tři vážné vztahy. Zkušenosti má s Čechem a také s Francouzi. S žádným jiným cizincem jiné národnosti nikdy nebyla.

Jako první chodila s Čechem, s tím byla přibližně tři a půl roku. Její první partner z jiné země byl Francouz, se kterým žila osm a půl let. S tímto Francouzem se Barbora seznámila v České republice a právě tento vztah ji přiměl, asi po půl roce jeho trvání, ke stěhování do Francie. Příznačné v tomto

vztahu bylo výborné ekonomické zajištění partnera. Odstěhovala se z České republiky, když jí bylo 21 let. To, že se Barbora odstěhuje do Francie, vzala její rodina dobře.

Teprve ve Francii se začala učit francouzský jazyk a navštěvovala také jazykové kurzy. Do té doby s francouzským partnerem hovořila německy. Poté, co se dozvěděla, že jí partner byl nevěrný, se vztah rozpadl. S ženou, se kterou ji podváděl, žije dodnes a má s ní rodinu.

Po rozchodu zůstala Barbora nadále ve Francii, osamostatnila se, doplnila si jazykové vzdělání a našla si práci.

S druhým Francouzem, otcem jejího syna, se se seznámila již ve Francii v novém sociálním prostředí, do něhož se zařadila. I s ním měla nepříjemnou zkušenost nevěry, a tento vztah v době těhotenství ukončila.

Poslední dva partneři jsou tmavé pleti, kterou ovšem Barbora nevnímá jako jejich identifikační znak. Ten vidí ve skutečnosti, že jsou Francouzi a francouzští rodilí mluvčí.

1.8.1 Současný partnerský vztah

Její současný partner je mladší než ona, je mu 35 let. Vystudoval učiliště v oboru strojařství. V současnosti pracuje jako technik. Rodiče mu zemřeli, byl vychován v pěstounské rodině. Má čtyři sourozence, konkrétně dvojče bratra, straší sestru a dva mladší bratry.

Narodil se na francouzském ostrově Réunion (Indický oceán).¹¹, má francouzské občanství. Stejně jako Barbora je vyznáním katolík.

Má s informatorkou jednu vlastní dceru a zároveň se stará také o její dítě z předchozího vztahu. Žije v Colmaru, což je ve Francii v Alsasku.

Barbora ho popisuje těmito třemi vlastnostmi: Super milenec, lehce ovladatelný neboli tvárný (tyto dvě věci se jí na něm líbí nejvíc) a ochotný.

Reakce okolí

Na otázku, jestli na něj a jejich vztah, vzhledem k tomu, že je to Francouz a mulat, nebyly nějaké negativní reakce, odpověděla: „*Né, to bych řekla, že asi ne. Nebo já to asi tak moc nevnímám, tak mě nezajímá, co si lidé myslí. Ale moje mamka, ta má asi výhrady ke každému bych řekla, ta to moc nevezala no. I když teď už je taky zvyklá. Ale ze začátku vždycky říkala, že takovýho by nechtěla no. Říkala: „Já se Ti divím, že máš černýho.“* Na prvního francouzského partnera tmavé pleti ovšem reagovala rodina větším šokem.

¹¹ Většina místních obyvatel Réunionu jsou potomci smíšených partnerství mezi francouzskými kolonisty („osadníky“ především z Normandie) a africkými otroky. Ostrov byl trvale osídlen až po francouzském záboru v 17. století.

Na svého současného partnera rodiče nejprve připravila. Nebylo to z ničeho nic, že by s ním přijela do České republiky a představila jim ho. Všem z rodiny se zdál sympatický. Rodina partnera přijala a Barboru respektují a podporují.

Barbořin partner se snaží s její rodinou prohodit něco málo česky a jinak Barbora překládá, teď už jí ale pomáhá i její syn.

Život v partnerství

Tento vztah je pro Barboru čtvrtým vážným partnerstvím a nikdy předtím nebyla vdaná.

Aktuálně jsou spolu již deset let a mají společnou dceru. Partner s Barborou vychovává i nevlastního syna. Začali spolu bydlet asi po tři čtvrtě roce vztahu. Ke sňatku se rozhodli až po osmi a půl letech. Již dobu před okázalým požádáním o ruku v přítomnosti rodičů jí její partner několikrát říkal, že by si ji chtěl vzít za ženu. Barbora však váhala: zaprvé vzhledem ke zkušenostem, které měla a zadruhé až po tolika letech přišel s opravdovou žádostí.

Na otázku, proč si vybrala právě jeho, se smíchem odpověděla: „*Ježišmarja, to je těžká otázka, to vůbec nevím.*“ Údajně to nebylo tím, že by ji okouzlo, že je to Francouz, jelikož v té době již žila ve Francii. Byl jí sympatický a něčím ji přitahoval, i když nedokáže říct čím.

Seznámili se ve Francii, měli totiž společné známé. Byli dlouho přátelé, Barbora v době seznámení měla jiného partnera, se kterým čekala dítě. Pak se ale s přítelem kvůli jeho nevěře rozešla a bydlela sama v bytě. Její současný partner byl ochotný a nabídl jí pomoc. Zde Barbora vidí počátek a výchozí základy jejich vztahu.

Do budoucna Barbora doufá, že se nebude muset rozvádět a jejich vztah bude trvalý a udrží ho do konce svého života.

Míra vzájemného přizpůsobení

Barbora se svým mužem žije ve Francii, v Colmaru. O přestěhování do ČR neuvažují. Nicméně svou rodinu v České republice Barbora navštěvuje, většinou tak dvakrát za rok, na tři týdny. Někdy se k ní partner přidá, ale ne vždy je to kvůli práci možné anebo se mu nechce. I Barbora říká, že dříve, když byla na mateřské, jezdila za rodiči do České republiky častěji.

Co se týče komunikace, používají partnerovu řeč, čili francouzštinu. Po osmi letech soužití už Barbořin muž rozumí česky a umí pár českých slov. Děti se Barbora snaží vychovávat tak, aby obě uměly oba jazyky, takže s otcem doma hovoří francouzsky a s matkou česky. Barbora francouzštinu ovládá velice dobře. Ohledně náboženství nebylo žádné přizpůsobení potřeba, oba jsou totiž katolíci.

Postavení ženy

Barbora říká, že její muž žádné zvláštní požadavky na ni nemá. „*Nevyžaduje ani párty ani společenský večírky, když je příležitost, tak se jde, jinak společný večer ve dvou, když děti spí, také ocení.*“ Například na sport nemají ani jeden již čas, ale rádi vyrazí s dětmi na kola, plavat nebo sáňkovat. Od té doby, co mají dvě děti, nemá Barbora čas na své zájmy a koníčky.

Ve veřejném prostoru vzájemně respektují osobní svobodu. Tuto toleranci, a její limity, přiblížila Barbora slovy: „*Ve společnosti dámské i pánské na mě žádné nátlaky nedělá, můžu se chovat, jak chci, líbí se mi, když se po mě chlap otočí a i mě kolikrát upozorňuje, že jsem se asi líbila. Řekla bych, že mi to lichotí. Nemá moc rád, když své osobní věci probírám s kamarádkama.*“

Požadavky má partner na image Barbory. Sleduje její postavu. Nepřímo ji podněcuje v její snaze hlídat si postavu, aby nepřibrala. Sleduje také, jak se obléká. Líbí se mu, když jí to sluší a má pěkný účes. Preferuje spíše sexy a upnuté oblečení. Tento jeho požadavek není však imperativní. Když Barbora pro jiné povinnosti nestíhá dostatečně o svůj vzhled pečovat, tak to partner neřeší, ale naopak, když jí to sluší, umí pochválit.

K postavení partnerů ve vztahu se vyjádřila: „*Dominantnější jsem určitě já, on vždycky ustoupí a všechno většinou organizuji taky já.*“ Současně mimovolně vyjádřila, že tato pozice partnerovi do značné míry vyhovuje.

Režim každodennosti v souvislostech kulturní odlišnosti

Co se týče domácnosti, vždy jí partner se vším automaticky pomáhal, v uklízení, praní, s nákupy. Ve Francii jsou prý muži k tomu vedeni od malička.

„*S dětmi je to horší, občas se mi zdá, že jsou jenom moje, když jsem doma, tak se o ně starám jenom já, on raději uklízí nebo vaří. Tak to bylo vždycky, prostě k dětem moc není.*“ Barbora si s dětmi i více hraje.

Otázka rodinného rozpočtu stojí, podle Barbory, mimo okruh možných konfliktů. Od začátku společného života mají mezi sebou rozdělené financování chodu rodiny. Každý platí něco. Vzhledem k tomu, že Barbora má menší výdělků, platí spíše menší položky a její partner větší. Tuto disproporci považuje Barbora za samozřejmou a nezmínila se, že by její partner vyslovoval námitky. Mají jinak společnou kasu. První vždy zaplatí faktury a jídlo a pak se domluví, zda je něco potřeba koupit pro děti nebo do domácnosti.

Pokud jde o skladbu pokrmů, které se v rodině vaří a konzumují, Barbora prohlásila, že jejímu partnerovi ze začátku nechutnala česká kuchyně. Nebyl zvyklý, ale v průběhu společného života už si zvykl. Barbora měla francouzskou kuchyni ráda vždycky a oblíbila si i jídla připravovaná na Reunionu. Ve vaření se většinou střídají oba partneři a vaří, kdo má čas, přičemž partner vaří francouzskou

kuchyni. Ona sama českou kuchyni moc nepřipravuje. V otázce rodinného stravování se tedy přizpůsobila Barbora, ráda a bez komplikací.

Ohledně tradic a zvyklostí a svátečních chvil se Barbora se smíchem vyjádřila takto: „*Ono jako ty tradice nějak...u něj v rodině se to nedrželo a u nás taky ne, takže...my si to děláme po svém, my se domluvíme.*“ V této oblasti u nich žádné konflikty nenastávají. Na Vánoce jezdí každoročně do České republiky za Barbořinou rodinou a slaví je tradičně česky.

1.8.2 Konflikty

Jako největší konflikt ve vztahu, zmiňuje Barbora výchovu dětí. Představa o způsobu výchovy dětí je u každého z nich odlišná. Oba reprodukují modely, podle nichž byli sami vychováni. Každý měl jiné rodinné zázemí a každý výchovu dětí údajně vidí jinak. Tento rozdíl ovšem Barbora nepřipisuje modelu běžnému v zemi původu, nýbrž sociálnímu profilu rodin, v nichž každý z nich vyrůstal: „*No jako, to nebude určitě tím, že on je Francouz a já jsem Češka, to bude tím, že já jsem žila se svými rodiči a von vlastně byl v pěstounský rodině, když mu zemřeli rodiče. Takže ten rozdíl je vlastně velkej, to se vůbec nedá srovnat jako.*“ Lidé, se kterými její partner vyrůstal, na něj byli zlí a nikdy opravdovou rodinu nepoznal. „*Neřekla bych, že je to tím, že on je třeba z nějakého ostrova a já z České republiky. To s tím nemá nic společného, to je prostě, co kdo prožil v tom dětství no spíš.*“ Názory partnera na výchovu se Barboře často nelíbí. Partner je celkově ráznější ve výchově, ovšem ve chvílích, kdy to podle Barbory není vůbec nutné. To, že její partner s ní vychovává jejího syna, nevnímá jako žádný problém, jelikož ho podle ní přijal za vlastního. Vychovává ho s ní od doby, kdy synovi bylo půl roku.

Celkově by si Barbora přála: „*Víc se sehrát no. Co se týče výchovy dětí. Nemáme prostě stejný názor no. A nemáme taky stejnou reakci, když syn třeba něco provede, ..., to je taky problém, pak to dítě neví no. Ale to bych řekla, že je problém všech rodičů. Nebo pokud ti lidi nemají stejný pohled, stejný názor na výchovu, tak vždycky budou konflikty.*“ Barbora je spíše pro domluvení dětem a vysvětlení, zatímco její partner hned křičí a fackuje za každou hloupost.

„*Když se hádáme tak skoro vždycky kvůli výchově dětí. Tresty dětí. Já když něco zakážu, třeba televizi nebo tablet, tak to děti nemají. Když to zakáže on, tak na to během dne zapomené. To mě vždycky rozčílí! Prostě s ním vychovávat děti je hrůza a pak mi vyčítá, že nejsem dost přísná, protože podle něho křičet a mlátit je byt přísný.*“ Naneštěstí se často hádají i před dětmi.

Další nepochopení, které někdy přerůstá v konflikty, vycházejí z nepochopení významu sdělení adresovaných druhému partnerovi – ve výpovědi Barbory z nepochopení významu řečeného. Někdy se stane, že Barbora něco poví svému partnerovi a on si to vyloží po svém úplně jinak, než ona to myslí. Jako důvod ovšem neoznačuje rozdílnou národnost a kulturní východiska, nýbrž nepozornost partnera. „*Ale to se nestává z toho, že bych mu to špatně vysvětlila, ale prostě nedává pozor, co říkám. To se mi*

stává jen u něj a u ostatních lidí se mi to nestává. Ale stává se to proto, že když mu to řekne někdo jinej, tak on si to jakoby vyloží po svém.“

Interpretce příčin konfliktů a jejich řešení

Podle názoru Barbory konflikty v jejich dvojnárodnostním vztahu nevznikají kvůli tomu, že ona je Češka a on je Francouz, ani proto, že ona prošla výchovou ve střední Evropě a on na ostrově i Indickém oceánu. Kulturní rozdíly a vliv enkulturace jako limity partnerského vztahu neuznává, nevnímá, a to s vysvětlením, že konflikty jsou v každém vztahu. Vznikající konflikty si vysvětluje tím, že oba ve vztahu mají jinou povahu, z níž pak vyplývají odlišné názory. *„Já bych řekla jako, co se týče národnosti, Čech nebo Francouz, já bych řekla, že jako v tom ten konflikt není, určitě ne. Jako pokud člověk pořádně ovládá ten jazyk, tu francouzštinu v mém případě, tak si myslím, že jako žádné konflikt jako nevzniká.“*

Vždy když se pohádají, tak si to snaží zpětně vysvětlit. Ustupuje partner.

1.8.3 Srovnání „Barbořiných“ vztahů

K tomu, zda jí ve vztahu s Francouzem něco chybí a ve vztahu s Čechem jí naopak vyhovovalo, se Barbora vyjádřila: *„To né. Řekla bych, že ti Francouzi mají takový...jsou otevřenější jako. Dá se s nima víc mluvit o všem. Ti muži celkově jako. Moje tři zkušenosti, s těmi muži jsem si mohla povídat úplně o všem skoro a s tím Čechem...byl takový víc uzavřený ten člověk.“* Navzdory tomu, že Barbora měla s Čechem jen jednu zkušenost, i po intimní stránce jí připadají Francouzi více vyhovující.

Jak Barbora uvedla, každý člověk je jiný, takže v určitých věcech jí vyhovoval první francouzský partner, v jiných ji připadá lepší zase její současný manžel.

Na jejím prvním přítelovi francouzské národnosti jí nejvíce vyhovovalo: *„..., co jsem na něm měla ráda třeba vyloženě bylo, tak že to byl hrozně veselej člověk, takovej hrozně milej a to bylo skvělý jako. A takovej prostě...a on byl taky bohatý hrozně, takže ten život byl takovej hrozně jednoduchej.“* Tento Francouz měl podle Barbory vyloženě dobrou povahu. Se druhým francouzským přítelem, se kterým má syna, si Barbora také dobře rozuměla a líbilo se jí, že je také veselejší povahy. O Francouzech všeobecně tvrdí, že jsou sukničkáři.

Na otázku, zda by doporučila vztah s Francouzem i jiným českým ženám, odpověděla: *„No doporučila no. Ale prostě...jako, co mám zkušenost já, tak jsou nevěrní no, tak spíš si na to dávat pozor no. Stoprocentně jim jako asi nevěřím no. Ale jinak jako, většinou jsou sympatický k ženám, většinou jsou takoví galantní, to určitě víc než v Čechách, to stoprocentně.“* Jako největší výhodu toho, že má Francouze, s rozpačitým úsměvem odvětila, že Francouzi mají pověst, že jsou dobří milenci.

1.9 Informátorka „Lýdie“

Lýdii je 34 let a vystudovala medicínu a té se také věnuje, pracuje jako lékařka. Její rodiče mají oba vysokoškolské vzdělání.

Lýdie se narodila v Příbrami a její občanství je české. Ráda by ale požádala současně i o francouzské. V současné době žije ve Francii, konkrétně ve Štrasburku. Právě do Štrasburku jezdila v rámci studia na vysoké škole na stáže.

Nyní je již rok a půl vdaná. Se svým manželem má dvě dcery, starší má téměř čtyři roky a mladší dva a půl. Obě se narodily ve Francii a mají francouzské občanství.

Pochází z katolické rodiny, ale ona sama není praktikující katolík. Nemůže o sobě ale prý ani říct, že je ateista, věří v základní principy, že by se lidé k sobě měli chovat hezky. Lýdie má dva mladší sourozence, sestru a bratra.

Zkušenosti a předchozí život

Lýdie měla v minulosti dva vážné vztahy. Oba její partneři byli Češi. Žádnou, ani krátkodobou, zkušenost s cizincem nemá.

S jedním mužem byla 5 let, s druhým rok a půl. S těmito Čechy se vztah rozpadl kvůli mnohým důvodům, které Lýdie odmítla specifikovat. Podle ní také hrálo roli, že vztahy byly přechozené, tedy již vyhaslé.

Lýdie studovala bilingvální gymnázium, takže jak sama říká, ve francouzské kultuře byla od patnácti let, jezdila do Francie na třítydenní pobyty, později na půl roku. V rámci studia medicíny Lýdie jezdila často na stáže do Štrasburku, strávila tam celý rok. Po roce v České republice se tam ovšem vrátila a je tam dodnes. Nikdy tam ovšem nejela s cílem migrace. Tím, že to šlo všechno hodně pozvolně, její rodina si na to zvykla. Ještě předtím pracovala Lýdie dvakrát na několik měsíců v Anglii jako au-pair.

1.9.1 Současný partnerský vztah

Informátorčin manžel má 30 let. Stejně jako jeho žena studoval medicínu a oba se věnují lékařství. Dokonce i jeho rodiče jsou oba dva lékaři. Také on je poprvé ženatý. Narodil se ve Francii, kde žije a jeho občanství je francouzské.

Co se týče vyznání, jeho rodina je katolická, ale ani on, jak informátorka zmiňuje, není praktikujícím katolíkem. Spolu s Lýdií věří v základní lidské principy. Má pouze jednoho nevlastního bratra, se kterým ale nikdy nežil.

Lýdie ho charakterizovala jako klidného, inteligentního a zábavného.

Reakce okolí

Rodina Lýdie na skutečnost, že je s Francouzem, reagovala dobře. Pouze babička údajně vidí problémy ve všem. Rodiče se nejvíce báli, že se nedorozumí s vnoučaty. Jako první přijela Lýdie se svým partnerem do České republiky s tím, že je to kamarád, všem to ale prý bylo jasné. Se smíchem k tomu také přidala: *„Tak jako on je takovej miláček prostě, na něho nemůžeš reagovat blbě jako.“* S její rodinou komunikuje manžel anglicky a někdy prohodí nějaké slovo také česky. Dříve Lýdie překládala z francouzštiny více než dnes.

Jeho rodiče jsou rozvedení a on je jedináček. Podle Lýdie by si jeho matka na každém něco našla, a není to tím, že je cizinka, že nereagovala úplně vstřícně. Teď spolu dobře vycházejí, byť se nevidají moc často. S jeho otcem problém nikdy nebyl.

Přátelé reagovali na jejich vztah také dobře. Navíc většina Lýdiiných přátel má také nějakého cizince.

Život v partnerství

Lýdie je se svým partnerem poprvé vdaná, stejně jako on je poprvé ženatý. Je to ale její třetí vážný vztah, avšak první s cizincem.

Jsou spolu deset let. Vzali se ovšem až po osmi a půl letech vztahu. Předtím spolu dlouho žili a obě dcery měli také ještě před sňatkem. Společné bydlení si pořídili po pěti letech vztahu. Nejprve Lýdie ale bydlela na koleji, poté ve spolubydlení a až poté s partnerem.

Na základě čeho si vybrala právě jeho? Lýdie: *„Jsme si rozuměli prostě jako. Já nevím, co k tomuhle říct.“* To, že je to Francouz Lýdii spíše odrazovalo, protože věděla, že kdyby spolu byli, musela by zůstat ve Francii. *„Jako ale někde tam v podvědomí máš, že Ti to něčím imponuje, že je to něco neznámého, ale vyloženě vědomě ne. Vědomě tam bylo to, že jsem tam viděla ty komplikace, co to může přinést.“*

Seznámili se ve Francii na lékařské fakultě, když tam Lýdie byla na stáži. Potkávali se také na akcích s přáteli a poté spolu začali chodit. Věděla, že vztah na dálku by neměl cenu, rozhodla se proto ve Francii zůstat žít.

Ani jeden z nich není žárlivý a v projevech citů nikdy žádný problém neměli. *„Já to nepotřebuju slyšet každý den, když vidíš, jak se k Tobě člověk chová.“*

Míra vzájemného přizpůsobení

Aktuálně spolu Lýdie se svým manželem a dětmi žijí v Alsasku, ve Štrasburku. Tím, že Francie je v Evropské unii, je tam Lýdie legálně a nepotřebuje žádný trvalý nebo přechodný pobyt. Nikdy pro ně nepřicházelo v úvahu, že by žili v České republice. *„Už jsem pak i v tý medicíně v tom profesním zaměření, že se mi jako nechtělo zpátky do Česka. Ani do českýho zdravotnictví. Jako je to hodně kvůli*

těm profesím naším no, že jsme tam. Kdybysme třeba dělali něco jiného, tak bysme se tomu nebránili ani jeden být tady.“ Nicméně relativně často jezdí za svou rodinou do České republiky, minimálně čtyřikrát za rok, někdy častěji. Většinou jezdí Lýdie přibližně na týden. Manžel jezdívá většinou s ní, ale ne vždy, jelikož to kvůli práci není možné.

Už, když se seznámili, uměla Lýdie velice dobře francouzsky. Se svým manželem komunikuje téměř výhradně francouzsky. Manžel se snaží říct sem tam něco česky a také česky docela dobře rozumí. S dětmi ovšem mluví francouzsky a ona česky, aby si děti rozuměly s českou rodinou.

Ohledně náboženství nebylo potřeba žádné přizpůsobení. Ani jedno dítě není pokřtěné.

Postavení ženy

Na otázku, kdo je podle Lýdie v jejich vztahu dominantnější, odpověděla: *„No já si myslím, že ve smyslu, kdo víc mluví, tak to jsem spíš já. On je takovej klidnější, ale když si něco rozhodne, že to tak bude, tak to tak prostě je. Takže vyloženě dominantní...nevím. Asi on by Ti řekl, že jsem dominantní já a já zase vím, kdy musím zabrzdit. Takže si myslím, že zase až tak pravda s tou dominancí to není. Ale je pravda, že takovou tu většinu každodenních věcí rozhoduju já, protože mu je to jedno, co se koupí, co se bude jíst...“*

Jediná věc, co její manžel vyžaduje je dochvilnost, ale to je dle Lýdie spíše ku prospěchu. V osobních zájmech a v kontaktech s přáteli ji její manžel spíše stimuluje, jelikož ví, že když půjde ona, bude pak moci jít i on.

Ve Francii všeobecně nemají rádi neupravené ženy, ale její manžel je v tom hodně benevolentní. Lýdie se snaží všude vždy chodit upravená, ale je to spíše kvůli širšímu okolí. Co se týče oblékání, ve všem ji nechává samotnou se rozhodnout.

Režim každodennosti v souvislostech kulturní odlišnosti

Genderové role v jejich vztahu, jak Lýdie zmiňuje, nejsou tak rozdělené, jak je tomu v Česku. O děti se starají oba dva půl na půl. O úklid se Lýdie rovněž chtěla dělit, ale její manžel je toho názoru, že je to pro něj ztráta času. Z toho důvodu si najmuli uklízečku, což je ve Francii bráno pozitivně, jelikož vytvořili nové pracovní místo. Co mají rozdělené podle genderu je, že Lýdie výhradně nakupuje.

Lýdie uvedla, že oba s manželem vydělávají stejně a na domácnosti se finančně podílejí stejně. *„Máme každé svůj účet plus máme jeden společnej, na který posíláme podobný částky a máme společný šetření a každé zvlášť šetření.“*

Ve své domácnosti vaří spíše Lýdie, ale její manžel také umí vařit, když je potřeba. Vaří mezinárodní stravu, česká jídla moc ne. Nad českým jídlem ale její manžel nos neohrnuje, má ho rád, ale každý den by ho ani jeden z nich jíst nechtěl.

Ve výchově Lýdie tvrdí, že problémy nenastávají. Jsou ale věci, na které má každý z nich jiný názor, jako příklad Lýdie udala dávání dětem sladkosti. Její manžel je naprosto proti tomu, aby dítě dostávalo bonbony. Ale na všem se předem domluví a pak oba ví, jak se chovat. Lýdie si ale ve Francii všímá velkého rozdílu v přístupu k mateřství.¹²

Při úvaze o dodržování tradic, obvyklých v národních společnostech české a francouzské, se Lýdie zmínila především o Vánocích. *„Jako než byly děti, tak jsme to tak nějak neřešili vůbec, žádný tradice jsme nedodržovali. Každý si to řešil tam, kde byl a konkrétně na Vánoce jsme každý byli se svými rodičema. Ale od toho, co máme děti, tak každý rok to střídáme. Tento rok jsme byli tady, příští zase budeme tam. Tady nosí dárky Ježíšek a tam Pére Noël no.“* Pro děti je přirozené, že se Vánoce slaví dvěma způsoby a s Velikonocí to nebude jinak. *„V tom jsme se taky časem nějak shodli, že jsme prostě rádi, že jsme s tou rodinou a to už pak záleží, jak to slaví ta rodina, u které jsme a my se snažíme jim nic nevnucovat. A prostě to bereš tak, jak to tam je.“* Vánoce tedy pro Lýdii symbolizují svátky společného ideového základu avšak dvou osobitých tradic, a zároveň tradic, které ona sama respektuje a tento respekt chce předat i svým dětem. *„My jsme spíš takovej příklad toho, že se snažíme čerpat z obou dvou těch kultur a děláme si z toho kompromisy. Samozřejmě tím, že žijeme ve Francii, tak je to víc podřízený tý francouzský kultuře, tím, že je to každodenní život, ale jsou i věci, co jsou vytažený z Čech.“*

V rovině kulturní Lydie ukotvuje svou existenci i existenci svých dětí ve dvou kulturních prostorech: francouzském a českém. Činí tak záměrně s cílem neztratit kontakt s českou společností (prostřednictvím rodiny a přátel) a budovat dva možné domovy. Tento svůj záměr otevřeně přiznává a uvědoměle prohlašuje za životní postoj. Pozice vysokoškolsky vzdělané ženy ji umožňuje tento nadhled vysvětlit v souvislostech překračující vlastní zkušenosti.

1.9.2 Konflikty

„Tak jako my se hádáme všeobecně málo, vzhledem k tomu, že on má takovou povahu, že je takovej dost nekonfliktní. No a to, kvůli čemu se hádáme, nemá podle mě s národností nic společného. A to kvůli dochvilnosti, on je prostě na minutu přesnej nebo ještě nejlíp pět minut předem.“ Na žádný jiný konflikt, který ve vztahu zakusili a kvůli čemu by se pohádali, si Lýdie nevzpomněla. Dostali se ale ve svém vztahu do fáze, kdy váhali, zda spolu zůstanou. Uvědomili se ale, že v každém vztahu by došli do této fáze a došlo jim, že jim to za to stojí zůstat spolu.

¹² Na rozdíl od České republiky tam není zvykem, že by žena byla na mateřské tři roky. Žena jde často pracovat tři měsíce po porodu a dítě dá na hlídání. Lýdie si ale prosadila, aby mohla být doma déle. Také se tam méně kojí a dítě nespává v posteli s rodiči. *„No já jsem kojila do osmi měsíců zhruba, obě dvě, nespali u nás v posteli, ale u nás v pokoji normálně první tři měsíce a byl to takovej jako mix mezi těma dvěma kulturama.“*

Co se týče jazykových bariér, Lýdie se vyjádřila takto: „*Tak jako jo, nějaký drobnosti asi, že nějaký slovíčko neznáš nebo že ho řekneš špatně, ale že bysme se kvůli tomu hádali to ne, on odjakživa věděl, že jsem cizinka, takže on je takovej rozumnej. Takže když ho napadane, že by to mohlo být nedorozumění kvůli jazyku, tak to prostě řekne.*“

Lýdie se také setkávala občas se situací, především v práci, že kvůli použití jiné intonace a přízvuku, než na který jsou Francouzi zvyklí, jim může připadat, že je na ně třeba nepříjemná. Ve vztahu jí toto ovšem dělá jen minimální problém, pokud vůbec.

Interpretace příčin konfliktů a jejich řešení

Konflikty všeobecně ve dvojnárodnostním vztahu podle Barbory mohou být způsobeny komunikací. Dva lidé jiné národnosti mají porozumění ztížené. Lýdie ve svých úvahách o možných nedorozuměních v partnerském vztahu pracuje s konceptem kulturních rozdílů a náboženství, přesto odmítá, že by v jejím partnerství vznikaly závažné problémy, nedorozumění a konflikty na základě těchto rozdílů. Současně ale přiznává, že je to ona, kdo se kulturně přizpůsobuje, kdo vstupuje do cizí (francouzské) kultury. Uvědomuje si tedy svou kulturní změnu. „*Jako určitě to ze začátku bylo víc, ale tím, že tam už žiju takovou dobu, tak ty rozdíly jsou už hodně setřelý jako. Člověk už to ani nevnímá.*“

Případné problémy si Lýdie vysvětluje jinou povahou partnera a také tím, že je to muž, který je podle ní unavenější a citlivější.

Řešení nedorozumění a konfliktů vidí Lýdie jednoznačně v toleranci, kompromisu a uznání názoru druhého. „*Já si myslím, že je tam hodně kompromisů a když se stane, že jeden uzná, že neměl pravdu, tak prostě si myslím, že ani jeden z nás není tak zabeđený, že bysme to nedokázali uznat. V tom to máme dobrý, si myslím. A když si každý stojí za svým, tak se snažíme se nějak domluvit no, většinou nějaký kompromis.*“

1.9.3 Srovnání „Lýdiiných“ vztahů

Na otázku, jestli jí něco vyhovovalo ve vztahu s Čechem a s cizincem jí chybí, odpověděla, že jsou tam kulturní odlišnosti. Avšak v Alsasku jsou Francouzi podle ní Čechům mentalitou blíží, než Francouzi z jiné části Francie. Proto svého partnera nebere jako až takého cizince. Lýdie: „*Rozdíl je tam ten jazyk možná tak. To se dá říct, že v češtině se člověk líp vyjádří. I když jako teďka po těch deseti letech s tím nemám nějaký problém.*“

Navíc se k tomu Lýdie vyjádřila tak, že se to dá velice těžko porovnat, vzhledem k tomu, že byla tehdy v úplně jiné životní situaci, na gymplu, mladá, kdy měla úplně jiné zájmy.

Co se týče doporučení vztahu s Francouzem jiným českým ženám, Lýdie by to určitě nezakládala na tom, že je to cizinec, pokud by si ale rozuměli, nevidí v tom problém. „*Já si myslím, že s tím, s kým máš vztah si musíš rozumět jako s člověkem a jestli je to cizinec, černoch běloch to je pak už druhořadý.*“

Jak říkám, můžou tam být ty problémy z pohledu jazyka, kultury, ale ty jsou neoddělitelný od toho člověka, takže ho buď musíš mít ráda nebo ne.“ Na tom, že je její manžel Francouz se jí líbí, že na rozdíl od českých mužů, nepovažuje za normální, aby žena byla doma a starala se, zatímco muži chodí do hospody. Tam se muži prý na výchově běžně podílejí. O Čěších ale zase říká, že jsou všeobecně větší kutilové.

1.10 Komparace vztahů „Barbory“ a „Lýdie“

Vztahy trvají přibližně stejně dlouho, sice deset let. Pro Barboru je to čtvrté vážné partnerství a pro Lýdii třetí.

Barbora a Lýdie založily s partnerem domácnost ve Francii, v zemi, ze které pochází jejich partner. Obě žijí v Alsasku. Před tím, než se setkaly se svými současnými partnery, znaly prostředí Francie a Alsaska a měly zde již vybudovány lokální sociální sítě.

Obě mají mladšího partnera a manželství uzavřely až po řadě (po 8 a půl letech) let společného života a po narození dětí. Obě jsou zaměstnány a podílejí se na ekonomickém zajištění rodiny. Tento fakt také zdůrazňují a interpretují jako samozřejmost.

Obě udržují kontakty s příbuznými a známými v České republice a Českou republiku považují za druhý trvalý prostor svého života.

Barbora se do Francie přestěhovala s prvoplánovým cílem tam žít, kvůli svému vztahu s Francouzem, ačkoli s jiným, než je teď. Kdežto Lýdie odjela do Francie za prací v rámci svého kariérního postupu a se záměrem vrátit se zpět do České republiky. Když se ale seznámila se svým současným partnerem, rozhodla se tam již zůstat.

Obě se svým mužem komunikují v jeho řeči, čili francouzsky, přičemž partneři mají pasivní znalost češtiny. V rámci svého ukotvení v transnacionálním prostoru (Francie, Česká republika) cíleně vychovávají své děti v bilingvistu. Na rozdíl od Barbory má Lýdie obě děti se současným partnerem, Barbora má dítě z předchozího vztahu.

V otázce náboženství si se svým manželem rozumí. Barbora s manželem jsou oba katolíci a Lýdie se svým mužem zase oba věří v morální zásady a pocházejí z katolických rodin.

Konfliktní situace Barbora váže k výchově dětí, jelikož každý z nich má odlišný názor. Vysvětluje je však nikoliv ve vazbě na kulturní prostředí Francie a České republiky, ale odlišnou konkrétní sociální zkušeností výchovy v rodině. Naopak Lýdie rozdílný přístup ve výchově svých dětí neregistruje. U ní se vyskytovaly menší hádky kvůli dochvilnosti.

Rozdílný je jejich pohled na soužití partnerů v etnicky smíšeném partnerství/manželství. Zatímco Lýdie připouští možnost kulturní jinakosti jako podmiňujícího faktoru, Barbora tento koncept striktně

odmítá a nahrazuje ho konceptem, založeném na osobnostním profilu partnerů. Přesto obě prohlašují své soužití s Francouzem za vyvážené, neovlivněné kulturními rozdíly.

Obě, Barbora i Lýdie, mají za sebou zkušenosti z dlouhodobého vztahu s Čechem. Měly tedy možnost srovnání partnerství homogamní a etnicky heterogenní. Pouze pro Lýdie je to první vztah s cizincem vůbec. Barbora oproti tomu už již měla vztah se dvěma Francouzi, ale nikdy s cizincem jiné národnosti.

Česko-vietnamská partnerství

1.11 Informátorka „Patricie“

Patricii je 24 let. Má dokončené základní vzdělání a momentálně je na mateřské dovolené, její syn má 3 roky. Neví, jaké vzdělání mají rodiče, domnívá se, že jsou vyučení.

Pochází z jižní Moravy, kde žije a občanství má české. Je svobodná a tvrdí o sobě, že je ateista. Má jednu starší sestru.

Zkušenosti a předchozí život

Patricie má mnohé zkušenosti s partnerskými vztahy. Vesměs byly krátkodobé, přibližně měsíc trvající, a to i s Čechy i s cizinci. Jmenovala Indonésana, Mongola a také několik Vietnamců.

1.11.1 Současný partnerský vztah

Současný partner Patricie je Vietnamec, má vietnamské občanství, je mu 31 let. Jeho vzdělání Patricie nezná, nikdy se o tom prý nebavili, odhaduje, že středoškolské.

Do České republiky se přistěhoval v rámci ekonomické migrace v prvním desetiletí 21. století. V současné době pracuje jako kuchař; z kontextu Patriciiny výpovědi vyplývá, že se zapojil do vietnamské etnické ekonomiky. Ve Vietnamu žijí jeho rodiče a dva starší bratři.

Je svobodný, s Patricí má společného syna. Žije a pracuje v Čechách. Vyznáním je buddhista.

Patricie ho popisuje jako egoistického, dotěrného, pilného v práci, čili schopného vydělávat.

Reakce okolí

Reakci svého širšího okolí na její vztah s Vietnamcem označila Patricie za ambivalentní. „*Tož velice žádné...každý to nahlíží svým způsobem divně, no je to Vietnamec prostě, v dnešní době tady v Česku, v České republice je nespočet...tady je hrozně moc párů...ať už je to Vietnamec s Češkou nebo*

Vietnamka s Čechem. Nebo jakákoli jiná národnost...“ Dnes je podle ní společnost takovým vztahům otevřenější a s žádným odsouzením se nesečkala.

Také reakce rodiny byla dvojznačná. Rodiče věděli, že Patricie ve vztazích preferuje Asiaty. Věděli, že ovládá vietnamštinu a nebude mít problémy v komunikaci. Obávali se však partnerství s cizincem, který je kulturně vzdálený a o němž apriorně předpokládali, že je ve vztazích nestálý a nezodpovědný.

„Jen prostě vědí, že ti cizinci tady prostě s Češkou nejdou do vztahu, aby to bylo jako opravdu vážný vztah. A když už teda, tak tam bývají vždycky kolem toho různé spory, ať už je to kvůli tomu, že se ten muž nestará nebo prostě...o toto se spíš báli rodiče a stejně na to došlo.“

Partnerova rodina zná Patricii pouze skrze volání si po skypu.

Život v partnerství

Tento vztah je pro Patricii třetí vážný. Trvá již šest let. Jsou oba svobodní a svatbu neplánují. Nikdy spolu ani nesdíleli společnou domácnost, i když o této možnosti krátkodobě uvažovali. Jejich syn žije s Patricií.

Svou volbu Patricie zdůvodnila: *„Jsem si myslela, že je inteligentní a že je takový ten rodinný typ a že je svým myšlením takový dospělý, že to není žádné dítě a není to takový ten typ Vietnamce, co by šel ...kterému by šlo jen o vztah na jednu noc.“* Tvrdí ale, že se zmýlila.

Seznámili se spolu na diskotéce. Ze začátku byli pouze přátelé a Patricie ho brala spíše za staršího bratra, ale pak se to, podle Patriciiniých slov „zvrhlo“ a přerostlo to v něco víc.

Míra vzájemného přizpůsobení

Patricie i její přítel žijí v České republice, ale v jiném městě. Pro oba to vždy byl vztah na dálku. Patricie: *„Mně to spíš vyhovuje a líbí se mi, že máme vztah na dálku, protože já bych s tím člověkem nedokázala být v jedné domácnosti.“* Prioritou jejího partnera byla dobře placená práce. Podle této priority volil místo pobytu.¹³ Za Patricií dojíždí přibližně každé dva týdny na pár dní, ona za ním nikdy. Ve Vietnamu by Patricie nikdy žít nechtěla, ani tam nikdy nebyla.

Otázku vzájemného přizpůsobení pojala Patricie ve dvou polohách: v poloze jazykové komunikace, každodenního partnerského života.

Jazykově se přizpůsobila ona, nikoli partner. Velmi dobře se naučila ovládat vietnamštinu na běžné komunikační úrovni, ale nedokázala by se domluvit na všem. Zprvu spolu hovořili vietnamsky. Po kritickém zlomu ve vzájemných vztazích však toto „přizpůsobení“ odmítla: *„Mluvím už jenom česky a on nikdy nebyl takový, že by se tu češtinu naučil, protože pořád spoléhal na mě, že já se naučím*

¹³ Prý by v místě bydliště Patricie nenašel práci a zejména ne dobře placenou.

vietnamsky a on tu češtinu nebude potřebovat.“ Se synem hovoří Patricie česky. Pouze když za nimi přijede partner, mluví na něj vietnamsky.

Své přizpůsobení v každodennosti Patricie striktně odmítá a nepřizpůsobení partnera kritizuje. V současnosti tato kritika přerostla u ní v odpor, v striktní trvání na vlastních zvyklostech a v ignorování partnera.

V otázce náboženství se nemusel nikdo nikomu přizpůsobovat. Partner je sice buddhista a Patricie ateistka, ale to jejich nikdy vztah nerušilo a žádné otázky náboženství nemuseli nikdy řešit. Svou toleranci k buddhismu ohraničila Patricie „nevnučováním“.

Postavení ženy

Patricie formulovala postavení ženy jednak z pozice své osobní zkušenosti z česko-vietnamského partnerství, jednak z pozice obecnějšího pozorování chování v České republice žijících Vietnamců k ženám. Pozorování chování vietnamských mužů k ženám přivedlo Patricii k přesvědčení, že pro Vietnamce je žena úplně podřadná bytost, podřízená muži, že její názor nemá váhu, že je pracovní silou. *„Nejvíc mě na tom úplně štve, že oni se k ženám chovají tak, že ta žena má dělat prostě úplně všechno, že má se starat o dítě a zároveň u toho vařit a ten muž prostě nepomůže a je úplně k ničemu. On by si nejradši s tím dítětem jenom pohrál a pak Ti ho vrátí.“*

Zkušenost z vlastního partnerství pak Patricii utvrdila v postupně získávaném názoru, že podoba vzájemného vztahu spočívá na ženě-Češce. Vietnamský partner ji zprvu *„bral jako podřadnou“*, *„hloupou“*, jemu *„podřazenou“*. Po jejím vnitřním zlomu, tedy poté, co se mu postavila na odpor, své jednání korigoval *„už si spíš myslím, že má ze mě takový ten respekt trochu, že už viděl, že já nejsem taková ta, která se nechá prostě obalamutit, kterou si dokáže omotat kolem prstu, jako to dokázal dřív ..., že mi určité věci došly...takže už se bojím svým způsobem, ...“*. Patricie svou emancipací dokázala změnit vzájemné postavení partnerů, i když za cenu vzájemného odcizení. Tuto zněnu si nejen uvědomuje, ale formuluje ji jako své osobní vítězství. Patricie má svou hrdost a nechce sebou nechat manipulovat, proto spolu většinou navzájem nesouhlasí.

Dříve po Patricii chtěl, aby ho poslouchala, ale teď už prý pochopil, že má vlastní hlavu a nebude se mu v ničem podřizovat. V současnosti její partner po ní nic konkrétního nevyžaduje. Navzájem se nestarají o to, co dělají, takže se ve svých aktivitách neovlivňují. Patricie si chodí, kam chce a její partner se nesmí opovážit jí cokoli zakazovat. Do oblékání či úpravy vlasů a podobně jí také nemluví a i kdyby, stejně by se podle něj neřídila.

Režim každodennosti v souvislostech kulturní odlišnosti

U Patricie ve vztahu to chodí tak, že jí partner financuje a dává jí peníze na všechno, co potřebuje, přičemž ona se o všechno postará. Po finanční stránce je velice spolehlivý a tento systém jim funguje. Jelikož spolu nesdílí domácnost, na jejím chodu se partner nepodílí.

Za situace oddělených domácností společná „každodennost“ je otázkou doby návštěv syna. A tuto „každodennost“ Patricie vztáhla pouze k výchově syna a ke stravování.

Z jejího pohledu, nepochybně citově zaujatého, se na výchově syna podílí pouze ona a partner se o dítě nestará. Vezme si ho ven, ale tím to končí. Veškeré práce okolo dítěte má na starosti ona a její partner by údajně ani nevěděl, „*jak na to.*“

Když je partner na návštěvě, vaří si sám a Patricie mu výhradně nic nechystá. Jídlo připravuje pouze synovi. „*Nemám čas se starat ještě o chlapa, ten chlap je soběstačný a dospělý. Já prostě nemám čas. Já mám už tak problém se o to dítě postarat sama, protože to dítě je hyperaktivní, takže na to dítě se musíš dívat každou sekundu.*“ Vietnamská kuchyně Patricii nevadí.

K tradicím svátečních dní se Patricie vyjádřila takto: „*Jakože, co jsme slavili spolu Vánoce, narozeniny, ať už to byly moje nebo...ne, žádné takové, že bychom něco dělali po jejich...dělali jsme to po česku a vůbec žádný problém.*“

1.11.2 Konflikty

Při praktikování života ve dvou oddělených domácnostech, se možné konflikty redukuje na body, v nichž se zájmy partnerů stýkají. Z pohledu Patricie je to finanční zajištění, syn, jazyková komunikace.

Své finanční závazky partner plní, zde konflikt nenastává. Naopak výroky Patricie naznačují, že právě poskytované finance jsou pro ni významnou příčinou setrvávání v partnerství.

Jako problém naopak Patricie zdůrazňuje kvalitu péče o syna. Je toho názoru, že pro Vietnamce je starost o dítě velký problém. Jediné, co její partner chce, je s dítětem si pohrát; Patricii to vadí a prohlašuje, že na rozdíl od českých otců, na jejího partnera není spolehnutí jako na otce.

Co se týče jazykové komunikace, bariéru Patricie spatřuje nikoli v úrovni své znalosti vietnamštiny (i když přiznává, že nehovoří dokonale), ale v „manipulaci“ s neporozuměním ze strany partnera: „*ale on si spíš utahuje z toho, že mi nerozumí, přitom rozumí dost dobře a nelíbí se mu to, tak proto radši dělá, že neslyší, nerozumí...to je nejčastější, co Vietnamec řekne: „Nerozumím.“ I když rozumí dobře, tak dělá, že ne.*“

Pro vztah k partnerovi je příznačný Patriciin výrok: „*Mě vadí jenom celá jeho existence a už jen to, že jsem si ho někdy zpátky před pěti lety vybrala a že jsem s ním vůbec začala nějaký vztah...*“ Jejich vztah drží pohromadě především jejich společný syn. „*Takže si říkám, lepší než být sama, tak být s mužem, který je totálně neschopný, když je tam ta ponorková nemoc, nemůžu ho vystát, tak budu*

s ním, protože spolu máme to dítě a já jsem byla vždycky zastáncem toho, že rodiny nemají být oddělené.“

Patricie také zmínila, že za partnera musela řešit nespočet věcí týkajících se legislativy a byrokracie kvůli jeho neznalosti češtiny a lenosti se ji naučit. Nebyl prý schopný si nic sám zařídit, pojištění, pobyt ani pas, se vším spoléhal na Patricii. To ovšem před její emancipací.

Interpretace příčin konfliktů a jejich řešení

Podle Patricie rozpory nevznikají jen kvůli tomu, že její partner je Vietnamec, i když přiznává, že odlišná kultura na ní vázané zvyklosti a odlišný způsob myšlení hraje klíčovou roli. „Celkově ta Vietnamská komunita nebo mentalita je odlišná prostě.“¹⁴

V této souvislosti uvažuje i o míře přizpůsobení každého jednotlivého Vietnamce české společnosti a jeho vůli toto přizpůsobení podstoupit nebo ho odmítnout. „Možná je to i o lidech, ale pořád, i když je to jiná mentalita, když ten člověk třeba žije delší dobu v České republice, vidí to kolem sebe, jak to probíhá, že tam je úplně jiný život než ve Vietnamu a měl by se trochu jako aklimatizovat a trochu se přizpůsobit. Někteří jedinci to dokážou a někteří teda ne.“ V neochotě vietnamského partnera se přizpůsobit vidí zásadní limitu česko-vietnamského partnerství. „Někteří si udržují ty svoje tradice a kultury a mentalitu i tady a to vidím asi jako největší problém. Opravdu ta rozdílná mentalita, to rozdílné myšlení, to jak každý bere ty věci...“

Ze striktních názorů, které Patricie zastává, vyplynul i její postoj k řešení problémů v jejím partnerském vztahu. Postoj bez snahy o pochopení kulturní jinakosti a bez snahy přiznat této jinakosti klady a obohacující potenciál. Patricie řekla svému partnerovi: „Tady jsi v Česku, já jsem Češka, takže pamatuj na to, že to, co bylo prostě pro Tebe normální vidět u Tvých rodičů nebo sourozenců, tady prostě nebude! Já potřebuju k sobě chlapa, který bude dělat to stejné jako já, protože oba dva jsme rodiče a oba dva se máme postarat stejně. Ne, abych jeden to tady všechno odděl a ten druhý se na to všechno úplně vykašlal!“ V praxi to ale nefunguje stoprocentně.

1.11.3 Srovnání „Patriciiných“ vztahů

Patricie v letech, kdy se začala uvažovat o partnerských vztazích, navazovat je a rozhlížet po mužích jako objektech svého zájmu jednoznačně preferovala muže asijského původu, vzhledu a temperamentu. Vztahy s Čechy ji nebavily a připadaly jí stereotypní. Její závěry a aktuální postoje jednoznačně poznamenal její současný partnerský vztah a její osobní postoj k otci syna.

¹⁴ Podle názoru Patricie je u Vietnamců považováno za normální, že ženy se starají o domácnost a děti, zatímco muž si dítě bere jen na výlet a ženy tuto roli akceptují. Muž Vietnamec údajně tráví většinu času v práci a s přáteli, zatímco starosti jsou na ženě.

Interpretace Vietnamců jako partnerů v česko-vietnamském partnerství dostaly v jejím současném podání podobu negativního obrazu. Do popředí v něm vystupoval motiv „využití a opuštění“, „neúcta k ženě“, „nerespektování rovného postavení ženy a muže v partnerství“, „nárok muže na dominantní postavení“. Její obraz asijského partnera paušalizovala a budovala jednoznačně na kulturní jinakosti, přesněji na odlišnosti norem chování a jednání v partnerském vztahu. Jeden z výroků Patricie: *„Jako ta mentalita je stále jiná a pořád jsou stejní v tom, že prostě...nejlepší, co pro ně je, je prostě využít ...jakože ten vztah pro ně prostě není takový...jak to říct...prostě důležitý...“*

Naproti tomu v tomto obraze nefiguroval odkaz na fyzický vzhled. Názor na něj Patricie nezměnila; názor na jejich vzhled zůstal pozitivní a ve vztahu k synu i adorovaný *„to dítě je abnormálně krásný ... aspoň jedna věc je taková pozitivní“*.

Zdůvodnění proč nevstupovat do takového partnerství Patricie opět budovala na odlišné mentalitě. Zde ovšem do jejích úvah vstoupilo vědomí osobnostního profilu jednotlivých Vietnamců. *„Jako...ono je to individuální, každý ten Vietnamec nemusí být takový, i když se tady nenarodil a přišel z Vietnamu, tak já jako věřím tomu, že mezi nimi můžu být i ta pravá láska a ten Vietnamec to bude brát vážně ten vztah, že všichni nebudou taková, že jim půjde jen o to jedno...Ale většinou si myslím, že ty ženy by si měly dávat pozor, že každý ten Vietnamec to má v sobě, v té své krvi, protože vím, že i ti Vietnamci, co mají Vietnamské manželky a mají s nimi děti a bydlí v České republice, tak nejsou úplně jako andílci prostě. Chodí do heren, chodí do kasín, chodí i do, když to řeknu hnusně, do bordelu a hlavně prostě nabízejí mladým Čěškám peníze za prostě tu jednu noc.“*

Negativní obraz přenesla Patricie na všechny muže původem z Asie. *„Oni jsou všichni úplně stejní Ten vztah do budoucna s Češkou nevidí. Chcou tu svou rasu, ... ty svoje Dneska, kdybych nebyla tak hloupá, jak jsem byla tehdy, tak už bych nikdy do vztahu s žádným Asiátem nikdy nešla. Kdybych to věděla opravdu, jaká ta mentalita je, jak se chovají k těm ženám, jaký k tomu mají přístup ke všemu, tak bych nikdy nevolila žádného Asiata.“* Tento svůj odstup ovšem ihned doplnila výjimkou: *„pokud by to nebyl Asiat, který by se narodil vyloženě tady v Česku a měl blíž k té České kultuře a k tomu životu...“*.

Ze své aktuálně zaujaté pozice revidovala svůj postoj k Čechovi jako partnerovi. V jejím pohledu ve vztahu s Čechem, a obdobně i Evropanem a Američanem, je větší pravděpodobnost podobného způsobu myšlení. Ve vztahu s Čechem se také nevyskytovala žádná jazyková bariéra.

Jediná pozitiva partnerství Češky s Vietnamcem v současnosti Patricie spatřuje ve výhodách ekonomického rázu. *„Pokud pracuje v bistru, v obchodě nebo kadeřnictví, všechno dostanete zadarmo z obchodů můžu mít zadarmo oblečení ... jídlo v restauraci, pití zadarmo, veškeré občerstvení.“* Pozitiva odvozuje ze svého pojetí mezietského partnerství jako zdroje finančních výhod a ekonomického zajištění.

Oproti ostatním vztahům si je Patricie vědoma toho, že když neměli dítě, nebyl tam celkově takový závazek a v tom ty všechny dřívější vztahy byly jiné.

1.12 Informátorka „Rebeka“

Rebece je 37 let. Má středoškolské vzdělání, je vyučená v konzervářství a má také nástavbu s maturitou. Své profesi se v současnosti nevěnuje. Po skončení mateřské dovolené si přivydělává úklidem. Rebečini rodiče jsou vyučení.

Narodila se na Moravě, kde také nyní bydlí. Občanství má české. Je svobodná a má dvě dcery, starší dcera je šestiletá a mladší má čtyři roky.

Vyznáním je katolička. Je to nejstarší dcera, má dva mladší bratry a nejmladší sestru.

Zkušenosti a předchozí život

Rebeka má za sebou dlouhý a vážný vztah s Čechem. Ostatní vztahy s Čechy byly jen flirty nebo krátkodobé chození. S jedním dalším českým mužem se Rebeka cítila velmi dobře a uvolněně, ale vztah se rozpadl. Některým Čechům šlo zase jen o tělesný kontakt, ale o to Rebeka vůbec nestála.

Když pracovala v Německu jako au-pair, zkusila si i vztah s Němcem. S žádným jiným cizincem nikdy nebyla. Krátce se scházela i s jiným Vietnamcem než je její současný partner.

1.12.1 Současný partnerský vztah

Rebečin partner má 31 let a narodil se v severním Vietnamu, má vietnamské občanství. Je svobodný a s Rebekou má dvě dcery. Je vyučeným truhlářem, ačkoli aktuálně pracuje jako svářeč. Jeho rodiče mají střední vzdělání. Rebečin partner má starší sestru a mladšího bratra. Vyznává buddhismus. V roce 2009 migroval do České republiky za prací, zapojil se do české ekonomiky, přijal práci postupně v několika českých průmyslových podnicích, rekvalifikoval se a v České republice i zůstal.

Rebeka ho charakterizovala: Šikovný (ve smyslu, že rychle se učí a zvládá tu činnost pak dobře. Stejně tak by se naučil i česky, kdyby chtěl), pracovitý a arogantní.

Reakce okolí

Reakci okolí na její partnerství s Vietnamcem Rebeka vyjádřila takto: „*Jak kdo, někdo na to nereagoval vlastně nijak nebo mu to bylo jedno. Ani maminka nebyla proti, nevadilo jí to. Dokonce se divila, když jsem jí řekla, že jsem se s ním rozešla.*“ Všichni, z rodiny i z přátel, ho ale přijali. I Rebečina matka si na něj prý časem už zvykla.

S matkou partnera se Rebeka viděla na skypu, jeho sourozenci se s ní přátelí přes Facebook. K osobnímu kontaktu nikdy nedošlo. Rebeka si není vědoma toho, že by někdo z jeho rodiny na jejich vztah něco říkal.

Život v partnerství

Tento vztah je pro Rebece druhým vážným. S partnerem jsou spolu šest let, ale nejsou manželé. Manželství neuzavřeli, ač ho plánovali a připravovali: *Tehdy, když jsme uvažovali nad svatbou, tak z Vietnamu poslali nějaké špatné papíry, než které jsme potřebovali. A byly v tom zmatky...my jsme potřebovali potvrzení o tom, že je právně způsobilý uzavřít sňatek. A tak to tam mělo být formulované „Je právně způsobilý uzavřít sňatek“ a oni z Vietnamu a pak i z ambasády poslali potvrzení o tom, že nebyl trestán, že nemá dluhy a podobné bláboly! To jsme se taky pohádali...nechtěla jsem s tím druhým nesmyslem znovu na úřad a on se naštvál, že žádná svatba nebude...“*

Rodinu založili relativně brzy, Rebeka otěhotněla přibližně po půl roce vztahu, částečně plánovaně. Krátce před narozením první dcery začali žít ve společné domácnosti.

Na základě čeho si Rebeka vybrala za partnera právě jeho? Rozhodoval ochránářský přístup partnera a jeho empatie. *„Připadal mi takový jiný než ostatní Vietnamci, protože se staral. Ostatní mě třeba chtěli opít vodkou a byli oplzlí, ale on ne. Třeba mě bránil...ne bránil...ale prostě nechtěl, aby mi někdo ještě naléval a tak...a byl hlavně taky jiný než Češi, které jsem dosud poznala...ostatní chtěli jen sex, on vypadal, že ne...a pak tedy taky vybočoval od ostatních Vietnamců...jsem s ním, protože jsem myslela, že je jiný...milý, hodný a milující...ale už vystrčil drápy...“*

Seznámili se na ubytovně pro vietnamské zaměstnance firmy, kam Rebeka šla se svou kamarádkou. Iniciativu projevoval on, vznikl vztah, který Rebeka cíleně nehledala. Ze začátku se i rozešli, ale Rebece se stýskalo a tak se k sobě vrátili.

Míra vzájemného přizpůsobení

Rebeka se svým přítelem a dětmi žijí všichni v jedné domácnosti v České republice, v jihomoravském městě. Její partner má v ČR přiznaný přechodný pobyt (ve vazbě na rodinu) a má práva a povinnosti jako občané ČR, kromě volebního práva. Do Vietnamu se neplánuje stěhovat. Se svou rodinou ve Vietnamu udržuje však trvalé kontakty prostřednictvím skypu a návštěv. Za dobu jejich vztahu s Rebekou byl sám již třikrát ve Vietnamu a to vždy na tři měsíce. Rebeka se s jeho rodinou seznámila přes skype, nikdy je ve Vietnamu však nenavštívila. *„A stejně nevím, jak bych si s jeho rodinou popovídala. Sourozenci možná umí něco anglicky, ale třeba s mamkou bych si vyměňovala tak maximálně úsměvy.“* Když jsou od sebe vzdálení, volají si, stejně tak on volá své rodině přes skype, když je v Česku.

Partneři spolu hovoří výhradně česky. *„Jako, když jsme se seznámili, tak neuměl nic! (smích) Udělal sice hrozné pokroky, hlavně když pracoval ve dvou českých firmách. Měl i české kamarády. Jenomže pak se vrátil zpátky tam, kde je teď a zasekl se!“* Podle názoru Rebece partner účelově manipuluje se svou znalostí češtiny, a to i v jejich vzájemné komunikaci: *„Spíš mi to přijde jako výmluva, když tvrdí, že*

nerozumí. Měl by se prostě víc snažit mluvit, podle mě. Jako je pravda, že v běžné komunikaci se naprosto normálně domluvíme, jen když nastane nějaký problém a má se řešit, tak najednou nerozumí...třeba něco s bankou nebo s pojištěním...nebo když jsme se hádali..." Momentálně se Rebečin partner nijak česky neučí a nezlepšuje se.

Rebeka se vietnamsky učit chtěla, ale nenaučila se: „On se učil česky a slíbil mi, že mi pomůže učit se vietnamsky. Nemám na to takovou hlavu. Ale on se na to vykašlal, s ničím mi nepomohl. Na otázku: „Jak se to řekne vietnamsky?“, nebo „Co to znamená česky?“, byla odpověď "nevím" tak jsem se naštvála a řekla si, že kašlu na to!" S dětmi mluví oba rodiče česky. Když na ně otec promluví vietnamsky, tak mu nerozumí, nemluvil na ně totiž vietnamsky už od miminka. Pokud chce, aby reagovaly, musí mluvit česky.

V náboženství problém nikdy nenastal, přestože každý z partnerů je jiného vyznání (Rebeka pochází z rodiny praktikujících katolíků a její partner je budhista), ačkoli otázka náboženství byla mezi partnery nastolena a diskutována. Výrok Rebeky: „Svou víru v posledních letech moc nepraktikuji... modlím se soukromě, ne okázale před ním, do kostela holky chodí jen s babičkou, já tam chodím jen občas...a k tomu, že jsou holky pokřtěné...no, nadšený zrovna nebyl, ale vyloženě mi to nezakázal.“ On není žádný praktikující buddhista.

Otázku vzájemného přizpůsobení partnerů formulovala Rebeka ve čtyřech souvislostech: V jazykové komunikaci, v souvislosti náboženského vyznání, v souvislostech oslav svátků, a v souvislosti kontaktů s rodinou partnera. V prvních dvou souvislostech se partner ukázal jako člověk tolerantní a projevil snahu respektovat, že žije v České republice. V souvislosti kontaktů s rodičovskou rodinou partnera ve Vietnamu se ukázala jako tolerantní Rebeka. Respektuje návraty partnera do Vietnamu, finanční podporu jeho rodičů (i na úkor rodiny své) a nebrání se komunikaci přes skype. V souvislostech oslav tradičních svátků výročního kalendáře se přizpůsobili oba navzájem. Rebeka se své pozice hodnotí toto přizpůsobení jako obohacení.

Postavení ženy

Pohled Rebeky na vlastní postavení v partnerství: „Oba jsme docela dominantní. Ale myslím, že já se víc starám třeba o holky, takže tam jsem asi dominantnější já. I když...ne, já jsem dominantnější. Já jsem dominantnější, ale on si mě podrobuje na základě mé závislosti finanční...a mou dominanci odmítá tolerovat..."

Nad rámec zabezpečení chodu domácnosti partner nic konkrétního od Rebeky nevyžaduje.

Jeho přístup k Rebece jako partnerce, ženě a matce jeho dětí má dvojí podobu. Na veřejnosti je k ní odtažitý, chová se k ní dle zvyklostí, jimž se naučil ve Vietnamu. V soukromí byl dříve srdečný, i když s intenzitou práce se míra srdečnosti stále snižuje a začíná být zcela laxní.

V osobních zájmech Rebeke neomezuje. Partner nemá požadavky na její image, ve stylu oblékání má Rebeke volnou ruku. Ponechává jí volnost i v kontaktech s přáteli, které jsou v současnosti ovšem minimální: „*Od té doby, co máme děti, tak stejně není moc prostor někam chodit a něčemu se věnovat, takže...*“ Tolerantní je i Rebeke k zájmům partnera: „*Ani já ho neovlivňuju, když si chce jít třeba na hotel¹⁵ za kamarádama a vrátí se pozdě, tak už to neřeším.*“

Režim každodennosti v souvislostech kulturní odlišnosti

V partnerském soužití jsou v současnosti role obou partnerů rozděleny. Partner se staví do postavení živitele rodiny: rodinu zajišťuje finančně díky své vysoké pracovní vytiženosti (dvanáctihodinové pracovní směny, denní, noční). Ovšem: „*On, když dojde z práce, je unavený a sedne si k počítači*“. Kromě toho, že si Rebečin partner uvaří a někdy jde nakupovat, tak všechno v domácnosti dělá Rebeke. Starost o chod domácnosti i péče o děti zůstává na Rebece.

Finance mají partneři rozdělené, každý hospodaří samostatně se svou jistinou: on se svou mzdou, ona dříve s dávkami v mateřství a nyní s výdělkem z úklidu. O náklady na domácnost se dělí. On platí nájem, nepravidelně přispívá na jídlo (případně některé potraviny sám nakupuje) a dcerám kupuje občas oblečení. Jinak všechno hradí Rebeke, která se na partnerovi cítí finančně závislá. Tuto závislost pociťuje jako své významné a nedůstojné omezení.¹⁶

Z nastaveného režimu starosti o domácnost se vymyká příprava jídla. Vzhledem k odlišnostem české a vietnamské kuchyně, a odmítání českých jídel partnerem, se do vaření zapojují oba. „*No tak vaříme jako oba, nevím, kdo víc...hlavně si každý vaříme svoje...Q. chystá furt nějakou rýži s masem a všechno smažené nebo vařené...prostě Vietnamskou kuchyni. Já zase víc chystám jídla pro holky třeba. Těstovinky, špagety, brambory...takovou všehochuť.*“ Rebeke nevaří přímo českou kuchyni, tu pouze občas. Poté, co partner nechtěl jíst pokrmy, které Rebeke uvařila, protože na ně nebyl zvyklý, vyřešila rázná žena situaci po svém: přestala mu vařit. Naopak ona jeho jídlo ochutná a sní ráda.

Starost o děti a jejich výchova zůstává plně na Rebece. „*Jako vychovávám hlavně já mi přijde. On jim kupuje sem tam oblečení, bere je s sebou na hotel, když je tam třeba pouť nebo něco...do obchodu s nima chodí, pohraje si s nima, ale jako jinak se starám spíš já.*“

S oslavami svátků a praktikováním osobitých českých a vietnamských tradic neměli partneři nikdy žádný problém. Oba přijímají a respektují zvyklosti druhého a slavnostní okamžiky rodina slaví společně. Rozdílné je ovšem prostředí, v němž oslavy probíhají. Rebeke české tradice svátečních dní situuje do prostředí rodiny, její partner v těchto okamžicích vstupuje do prostředí místní vietnamské skupiny: „*Tak tradice...to moc nedodržíme. Jako určitě Vánoce, ale s tím nebyl nikdy žádný problém,*

¹⁵ Ubytovna pro vietnamské dělníky.

¹⁶ Výrok Rebeke: „*Je odporné být na něm finančně závislá!*“

to byl vždycky s námi s rodinou, všichni pohromadě. Nějak to neprožívá, určitě ne jako my, ale to je v pohodě. ... akorát dárky nekupuje, to mi dá peníze, ať holkám něco vyberu ...“... „Oni mají čínský nový rok a ten slaví, ale to není místo Vánoc. Někteří Vánoce slaví, jsou mezi nimi i křesťané. Ale čínský nový rok je namísto našeho nového roku. Ten teda taky slavím s ním pro změnu zase já. To vždycky jdeme na hotel a tam je velká hostina a oslava. V tom teda taky žádný problém není, tam chodím ráda a holky taky.“

1.12.2 Konflikty

Za trvale přítomnou příčinu možného konfliktu ve dvojnárodnostním partnerství považuje Rebeka nedostatečnou znalost jazyka druhého partnera. *„Bavit se s cizincem je hrozně těžké, když ten jazyk pořádně neumí. Pak Ti třeba nerozumí, co mu chceš říct a ještě se vztekne. To stejné, když se on snaží něco říct a já to nepochopím, jak to myslí, tak to se taky rozčiluje...“*

Ačkoli jazyková nepochopení označila Rebeka za určitou latentní hrozbu, větší důraz položila na hádky, které se týkaly dětí. Velkou, snad největší, hádku vyvolal partnerův nápad, že odveze starší dceru do Vietnamu a půl roku ji tam nechá, aby se naučila jazyk a poznala jeho rodinu. Do konfliktu se dostaly dva modely výchovy dětí. Rebeka s pozice české matky argumentovala, že dvouletá dcera by jela do cizího prostředí za cizími lidmi. *„Říkal, že by tam byl taky, ale slyšela jsem různé příběhy, jak Vietnamci poslali děti samotné do Vietnamu a nechali je tam, zatímco oni tady pracovali...tak to bych mu v životě nedovolila!“* Partner z pozice Vietnamce žijícího mimo Vietnam vysvětloval přínosnost pobytu dítěte ve Vietnamu a především rozezleně trval na svých právech otce. Dítě do Vietnamu neodjelo.

Menší spory mezi rodiči vyvolalo oblékání dětí (dle partnera nedostatečně teplé) a jejich stravování (odmítání ohříváných jídel ze strany partnera a podávání vietnamských pokrmů, když měly jíst česká jídla ze strany Rebeky). Rebečin partner jí mluvil i do kojení. Celkově se partner moc neangažuje ve výchově, ale když už, tak to stojí za to.

Nedorozumění mezi partnery vyvolávají finance. Iniciovaly je žádosti Rebeky o peníze, přestože odůvodněné a vyslovované pouze při akutní potřebě zakoupit potraviny. Neadekvátní reakci partnera Rebeka parodovala: *„... požád jen peníze, peníze“*.

Další problém ve vztahu nastal, když si partner neplatil v České republice sociální pojištění a měl velký dluh. Určité nepochopení způsobily finanční dotace, poskytované partnerem rodině ve Vietnamu. V tomto případě si však Rebeka svou kritiku ponechává pro sebe.

Interpretace příčin konfliktů a jejich řešení

Rebeka pojmenovala tři příčiny konfliktů ve dvojnárodnostním vztahu: jazykovou kompetenci, odlišný způsob myšlení a jiné priority. Podle Rebeky pokud alespoň jeden z partnerů neovládá dobře

jazyk druhého, mohou v komunikaci vznikat nedorozumění na základě neporozumění řečenému. Konflikty podle Rebečky může vyvolat i způsob uvažování a na ně vázaná interpretace prožívané skutečnosti. „*Tak samozřejmě velkou roli hraje to, že je to Vietnamec, teda konkrétně u mě. Protože má úplně jiné přemýšlení mi někdy přijde. Asi je to prostředím, kde vyrůstal nebo kulturou, kde vyrostl... určitě bych neřešila určité věci, kdybych byla s Čechem, na rozdíl od toho, když jsem s Vietnamcem.*“ Nepopřela však, že důležitá je i povaha partnera: „*Ale samozřejmě hraje roli i povaha, nemůžu říct, že všichni Vietnamci jsou stejní, vždycky záleží i na povaze člověka...*“ Její partner je například netrpělivý a vznětlivý, je to podle ní všechno se vším.

Generalizovat, jak přesně konflikty řeší, bylo pro Rebečku těžké: „*To se těžko tak řekne. Asi se nějak domluvíme, jak se to udělá. Záleží, co je to za konflikt taky...*“

1.12.3 Srovnání „Rebečiny“ vztahů

Rebečina první opravdová láska byl Čech, byli spolu šest let. Vztahy se podle ní těžko porovnávají. „*Byl úplně jiný, jiná osobnost, povaha...navíc to byla první láska, tak jsem byla zamilovaná a vnímala jsem to úplně jinak, intenzivněji samozřejmě. Jako určitě to byl hezčí vztah celkově než ten, co mám teď.*“ Nejvíce jí ve vztahu s Vietnamcem oproti Čechovi chybí komunikace. S Čechem si mohla povídat o všem.

Když Rebečka měla porovnat současný vztah se vztahem, který měla s Němcem, vyjádřila se k tomu tak, že vztah s Němcem nebyl tak vážný, byli spolu krátce a nežili spolu. Hlavní rozdíl byl také to, že spolu hovořili německy. Tento muž byl na ni ale moc hodný, milý a vždy ji podržel. Rebečka se do něj ovšem nezamilovala. Další důležitý fakt, který Rebečku odrazoval od toho, aby vztah s tímto mužem brala vážně, byl, že si nedokázala představit život v Německu, kde by musela zůstat.

S Vietnamcem, se kterým se krátce scházela, se to podle Rebečky nedalo považovat za vztah. Vyjadřuje se k němu se smíchem takto: „*Šlo mu jenom o to jedno...což měl smůlu... byl to povrchní, nadržené tele. Dělal si, co chtěl, když jsme byli domluvení tak přišel pozdě, nebo řekl, že nemůže přijít, že je s kamarády a pak se objevil v noci u baráku a vyžadoval, abych se mu věnovala. Dala jsem mu kopačky.*“

Zkušenost současného partnerství zhodnotila Rebečka následovně: „*To asi ne, že vyloženě doporučila. Jako, pokud bude umět česky a budou si rozumět, tak asi proč ne, ale jinak bych to asi...jako nedá se říct, že bych to doporučovala. Ať si dělá, každý, co chce. Ale asi, když už Vietnamec, tak spíš takový, co se narodil už tady a je takový...jakože... (odmlka) český. Že třeba i to myšlení bude mít spíš podobné tomu našemu. A z Asiatů bych chtěla spíš Japonce nebo Korejce...miluju ty jazyky, vietnamštinu spíš jen trpím...*“

Jako výhodu vztahu s Vietnamcem vnímá Rebeka možnost ochutnat vietnamskou kuchyni, navštívit oslavy Čínského nového roku. Se vši vážností za výhodu prohlásila „*mám nádherné dcery ... míšenky jsou vždycky krásné, takové exotické...*“ a zavtipkovala „*jeho matka je daleko*“.

1.13 Komparace vztahů „Patricie“ a „Rebky“

Partneři Patricie i Rebeky jsou mladí Vietnamci, kteří se do ČR přistěhovali jako ekonomičtí migranti. Zde záhy, a zřejmě cíleně, navázali partnerské vztahy s českými ženami, i když nepřerušili vazby na své rodiny ve Vietnamu a vstoupili do sociálních sítí, které si Vietnamci vybudovali v České republice. Pro oba důležitým aspektem jejich pobytu v ČR je výše výdělku.

Zásadně se však oba stejně staří muži (31 let, avšak Patricie je mladší než on a Rebeka naopak starší) odlišili ve svém pracovním uplatnění, v místě, které v ČR zaujali na trhu práce: partner Rebeky si našel zaměstnání na českém trhu práce, partner Patricie se zapojil do vietnamské etnické ekonomiky.

Patricie i Rebeka žijí na jižní Moravě, v malém průmyslovém městě, v němž mají i své rodinné a přátelské zázemí. Dosáhly obdobného vzdělání. Výrazně se však liší mírou své suverénnosti a přístupem k životu.

S vietnamskými partnery se obě seznámily náhodně v rámci kamarádských sítí. Pouze Patricie však svůj zájem o muže cíleně orientovala na muže asijského původu a v jejich okruhu hledala partnery. Obě se shodly v tom, že u nich vyvíjel iniciativu jako první. Obě ženy také shodně prohlásily, že ve svých současných partnerech viděli ochránce, kteří se charakterem odlišovali od ostatních jim známých Vietnamců. Obě mají se svými partnery děti; obě je chtěly a obě je obdivují.

U obou vztah trvá 6 let, ale ani jedna z nich přesto neuzavřela manželství. Patricie o sňatku ani nikdy neuvažovala, Rebeka s partnerem zase přestali mít o sňatek zájem kvůli problémům s legislativou.

Patricie i Rebeka jsou rozhodnuty trvale žít v České republice. Do tohoto prostoru situují budoucnost svou i svých dětí. Z tohoto hlediska také uvažují o svém česko-vietnamském partnerství. Podobu tohoto partnerství v představách i realitě však koncipují zcela rozdílně. Rebeka buduje funkční rodinu založenou na participaci a vzájemném porozumění, rodinu ukotvenou v české kultuře a v českém prostoru, do kterého se snaží zařadit i svého partnera. Patricie naproti tomu své partnerství chápe jako ekonomické zajištění sebe a svého syna. S partnerem nežije ve společné domácnosti, nemá k němu vztah, staví ho mimo svou rodinu. Nebrání však jeho kulturnímu vlivu na společné dítě (to vychovává ve dvojjazyčnosti). Partner pracuje v jiném městě a za Patricií dojíždí. Patricie se učí vietnamsky, a proto se svým partnerem tímto jazykem mluví, on nemá dostatek zájmu se naučit česky. Ve vztahu Rebeky se komunikuje zase výhradně česky.

Oba Vietnamci jsou vyznáním buddhisté. Patricie je ale ateistka a Rebeka katolička, přičemž i děti jsou pokřtěné.

Obě ženy, přes zcela odlišný přístup k česko-vietnamskému partnerství a přes kontrastně rozdílný osobnostní charakter, označily národnost partnera, mentalitu a kulturní rozdíly jako nejzávažnější činitele nepochopení a konfliktů. V konkrétním rozvedení pak hovořily o jazykové bariéře v komunikaci a opakovaně o vztahu k ženám, o rozdělení mužských a ženských rolí v partnerství, o pojetí péče o děti, o přístupu k rodinnému rozpočtu. Naproti tomu popřely disharmonie vzniklé na základě náboženství.

Rebeka se snaží s partnerem vždy domluvit, Patricie trvá zase na tom, že se vše bude dělat tak, jak ona chce a on se jí musí přizpůsobit.

Pro Patricii je to již třetí vážný vztah, pro Rebeku druhý. Obě ženy měly také zkušenosti se vztahem s Čechem. Vyloženě k Asiatům ovšem tíhla pouze Patricie, která má zkušenosti i s Mongolem, Indonésanem a dalšími Vietnamci. I Rebeka má krátkodobou zkušenost s jiným Vietnamcem, ale před tím byla chvíli i s Němcem.

Česko-španělská partnerství

1.14 Informátorka „Lea“

Lea má 37 let. Je vyučená prodavačka a momentálně je na mateřské dovolené. Má totiž pětiletou dceru a syna rok a půl starého. Její rodiče jsou také oba vyučení.

Lea má české občanství. Narodila se v České republice, ve Zlínském kraji. V současné době žije střídavě v České republice a střídavě na Kanárských ostrovech. Jak sama říká, vychází to na půl roku tady a půl roku tam, přičemž tam má přechodný pobyt. Žije tedy ve dvou výrazně odlišných kulturních prostorech.

Vyznáním je katolička, ale jen ve smyslu, že vyrostla v křesťanské rodině. Lea je svobodná a nemá již sourozence.

Zkušenosti a předchozí život

Za svůj život, tvrdí Lea, měla partnerské vztahy častěji se Španěly než s Čechy. Zažila také vztah s cizincem jiné národnosti než je španělská, chodila s Angličanem. Její první vážný vztah byl právě se Španělem.

Z České republiky odjela, když jí bylo 19 let. *„Já jsem doma zázemí nikdy neměla, ani domov jsem nikdy neměla, takže jsem chtěla mít nějaký domov, někde se cítit dobře. Spíš jsem hledala nějaké*

bezpečí a tak jsem svůj klid šla hledat do světa.“ Nejprve váhala nad Itálií a Španělskem, ale Italové jí připadali otravní a Španělé více podobní nám. Lea má ráda slunce a teplo. Jela pracovat jako au-pair. Neuměla ale vůbec španělsky, takže se všechno musela učit až za pochodu. Pak bydlela také na Mallorce, krátce ještě v Anglii a pak jela pracovat na Kanárské ostrovy.

1.14.1 Současný partnerský vztah

Partner Lei má 40 let a pochází z Kanárských ostrovů, má tedy španělské občanství. Jeho nejvyšší vzdělání je maturita a jeho rodiče pravděpodobně také. Pracuje v administrativě. S Leou má dvě děti a z předchozího vztahu má dvanáctiletou dceru.

Narodil se na Kanárských ostrovech na ostrově Fuerteventura, aktuálně žije v Las Palmas. Když je Lea delší dobu v České republice, doprovází ji. Je svobodný a nevěřící. Je nejstarší z pěti sourozenců, má tři bratry a jednu sestru.

Lea ho charakterizovala těmito vlastnostmi: jako zábavného, sympatického a upřímného.

Reakce okolí

Jak rodina Lei reagovala na jejího partnera? Se smíchem se k tomu vyjadřuje: *„Tak jako oni mě s Čechem nikdy neviděli, takže jim to připadalo normální.“* Na prvního Španěla jí známí říkali „ty se máš“ a doporučovali jí, ať zůstane ve Španělsku. Všichni si navíc mysleli, že v České republice nebude žít a život v cizině jí přáli.

„No mamka mi říkala: „To sis nemohla najít nějakého Čecha?“ Jí je jedno, že mám cizince, ale je jí smutno, že je tady sama, že by byla radši, kdybych byla tady a ne tak daleko, ale cizince by nebrala jako tak v úvahu.“

Partnera Lea představila, když její matka přijela za ní. Určité komplikace ve vzájemné komunikaci nastávají, když je výchozí a současná rodina Lei pohromadě, tedy v přítomnosti její matky. Dříve Lea tlumočila, ale dnes už méně.

Rodina partnera a jeho přátelé Leu přijali velice dobře. Přesto Lea tento jejich přístup zpochybňuje: *„Já si myslím, že ti Španělové se tak trochu přetvařují. Oni se třeba hrozně tváří, jak jako dobré a pak si třeba mezi sebou řeknou svoje, oni to tak jako nedávají úplně najevo. Já, když už tu jeho rodinu znám, tak poznám, že to není upřímné, jak se usmívají. Spíš se o něho báli, aby nám to vydrželo, ale zase byli rádi, že jsem s ním, že on prostě nevěděl kudy kam, že ví, že ho vedu správným směrem. Jak on má takovou blbou povahu, že on si nenechá do něčeho jen tak mluvit a málo kdo mu něco rozmluví. Tak oni třeba ví, že já vím, jak na něho, tak vždycky něco řeší přese mě, abych mu domluvila.“*

Život v partnerství

Tento vztah je pro Leu její druhý vážný. Momentálně jsou s partnerem spolu již deset let a vychovávají spolu dvě děti. Nejsou ovšem manželé a vůbec manželství neplánují a nechtějí. Nemrzí je, že nebudou manželé, mrzelo by je, že by na svatbě nebyli jejich rodiny.

Na otázku, proč si vybrala právě jeho, Lea se smíchem odpověděla: „Protože jsme si rozuměli. Já nevím, jak to mám takhle...to jsou takové otázky...“ To, že je to Španěl pro ni ale nehrálo rozhodující roli, jelikož zkušenosti se Španěly již měla.

Seznámili se na Kanárských ostrovech, konkrétně na Fuerteventuře, kde Lea pracovala a její nynější partner bydlel. Měli ale společnou práci v hotelu, Lea jako servírka a on objednával zboží. Vždy jí ochotně pomáhal a v rámci profese se vídali a povídali si. V den jeho narozenin Leu oslovil, poprosil o telefonní číslo. Lea si místo toho vzala jeho číslo a napsala mu. Scházeli se, ale Lea si myslela, že budou přátelé a tvrdí, že nikdy nemyslela na vážný vztah, jelikož nebyla zprvu zamilovaná. Také hrálo roli, že na ostrově Fuerteventura se Lei nelíbilo. V době seznámení měl partner již dceru z předchozího vztahu. Změna v jejich vztahu nastala, když partner opustil rodný ostrov a přijel za ní do Las Palmas: „To mě spíš dostalo, že opustil svoji dceru, i svoji rodinu a práci nechal jenom kvůli mně. Jenom, aby byl se mnou, tak to mě dostalo, že pro mě udělal něco, co by normálně člověk neudělal.“ Současně oba partneři bydlí v bytě jeho rodiny v Las Palmas.

Když s partnerem začali po roce a půl vztahu žít, Lea si nepřála, aby jeho dcera bydlela s nimi. Připadalo jí to příliš riskantní v případě rozchodu. Samozřejmě s ní ale oba jsou v kontaktu a Lea ji má ráda.

Svůj přístup k současnému, již deset let trvajícím partnerství, vyjádřila Lea slovy: „No a jako já ten náš vztah jako беру i neberu vážně, mám to takové otevřené. Já si neříkám: Tohle je nejlepší, co mě kdy v životě potkalo a končím a už nic nebude. Ted je mi dobře a jak to bude a když by to náhodou někdy nemělo pokračovat, tak bych se s tím taky smířila a dokázala bych fungovat. Byla bych ráda za to, co bylo, ale neříkám si, že toto mám na celý život...“

Míra vzájemného přizpůsobení

Lea se svou rodinou žije střídavě v České republice a střídavě na Kanárských ostrovech. Sem jezdí jednou ročně, v současnosti tyto pobyty střídá po půl roce. „Dokud já nepracuji, tak mám výhodu v tom, že se můžu starat o děti, ony se můžou učit česky a ještě můžu být se svojí rodinou. Tak jsme tady a je to výhodnější. Až začnu pracovat, tak zase on ty děti tam bude mít víc a může si tam s nimi taky být. Takže je to zbytečné, abych já teďka byla na Kanárech, když nepracuju a děti se můžou učit česky.“ Ale Lea ví, že až bude chodit do práce, takto už nepůjde a bude muset trvaleji žít na Kanárských

ostrovech. Považuje to za přirozené a pro sebe žádané. Když není nucena okolnostmi, je raději na Kanárských ostrovech, kde se cítí klidnější. V České republice by bydlet nechtěli.

V čase dlouhodobých pobytů v České republice a na Kanárských ostrovech neztrácí Lea kontakt ani s jednou ze svých rodin. Vzdálenost pro ně není problém. S partnerem si jednou týdně volají, matka za ní jednou ročně na Kanárské ostrovy dojíždí. Její ukotvení ve dvou kulturních prostorech má formu nejen telefonického spojení, ale také dlouhodobé fyzické přítomnosti.

S partnerem Lea hovoří převážně španělsky, on umí však také nějaká česká slova, a když má náladu, mluví česky. Žádné jazykové bariéry se mezi nimi nevyskytují. Děti se s matkou učí česky, proto na ně mluví výhradně česky a její partner ji v tom podporuje. On s nimi mluví španělsky.

V náboženství problém nikdy nebyl. Ačkoli je nevěřící, toleruje a respektuje Leu v jejím katolictví. *„On třeba i říkal, že jestli chci, aby byla děcka pokřtěná, tak teda jo no. Jako nelíbilo se mu to, ale že to pro nás chce udělat, tak to udělá.“*

Postavení ženy

Partner od Lei nic striktně nevyžaduje, jen by byl rád, kdyby vařila jídla, co má rád. Nemá ani požadavky na její styl oblékání a upravování.

Lea svou základní pozici k partnerskému soužití a ke svému postavení v partnerském vztahu vyjádřila slovy: *„Ať si každý jde, kam chce. Jestli máme být spolu, tak spolu budeme. Každý ví, kde jsou dveře, jestli chce, ať se vrátí, jestli nechce, ať se nevrací. Nebudeme si přece něco zakazovat, ať si každý dělá, co chce!“*

V realitě vzájemného soužití Lei partner nechává volnost, ať si dělá věci po svém, jak chce, protože jemu je to jedno. Nemluví jí do ničeho, jak to dělá. Se smíchem k tomu Lea také dodává, že on ji sice poslouchá, ale když zakřičí, poslouchá ona jeho nebo se naštvě a nebaví se s ním.

Pro chod domácnosti nastavila Lea pravidla, a to jak pro dělbu domácích prací, tak pro hospodaření s financemi. Tato pravidla její partner sice dodržuje, ale opakovaně se je snaží nějak porušovat. Ačkoli všechny výpovědi naznačují, že Lea je dominantnější postavou v partnerství, ona sama tvrdí, že jsou si s partnerem rovnocenní.

Také pro přátelské a kamarádské kontakty realizované mimo rodinu a domácnost si Lea a její partner vytvořili rámcová pravidla. V těchto pravidlech respektují své osobní zájmy vázané na genderové skupiny, a také jazykovou orientaci účastníků setkání. *„Tak my to máme tak, že já třeba ho netahám moc mezi ty moje kamarády, nechodíme společně. Protože já mám třeba kamarády Čechy a nechcu tam překládat. Ho to stejně nezajímá, co my si s holkama budeme vykládat. Jenom, když vím, že tam jdou španělští tatínci, když třeba jdeme na nějaký výlet nebo se někam projít na hory, tak ho*

vezmu, ale pokud tam nebudou, tak by se prostě nudil. Mu to nevadí, když jdu někam s kamarádkama, on je rád, že má doma klid.“ I ona ho posílá za kamarády.

Režim každodennosti v souvislostech kulturní odlišnosti

Nastavený režim péče o domácnost popsala Lea takto: „*My to máme na půlky. My jsme si řekli, že je to jedno, jestli je to ženská nebo chlap. On prostě umývá nádobí, tak jak jsme si to rozdělili. Já třeba peru, vším prádlo a on umývá zem.*“ Mají tedy rozdělené, co kdo má udělat. Rozdělení provedla Lea podle svých představ. Učinila to hned na začátku společného bydlení. Podle svého názoru ovšem partnera záměrně neustále nekontroluje a jeho práci mu nepřipomíná. Buduje na přesvědčení, že ačkoli je partner v přístupu k domácím povinnostem laxní, domácí práce mu nevadí. Prý by ani neměl problém, kdyby Lea šla pracovat a on hlídal děti.

Rodinné stravování koncipuje Lea jako svobodnou volbu. Partner je dost vybíravý v jídle a nejí všechno. To ale Lei nevadí, když něco nejí, ať si prý udělá, co chce. Česká jídla Lea na Kanárech moc nevaří, zatímco tady ano. Její partner si v době pobytu v České republice (Zlíně) vaří sám.

„*Nádobí od pondělí do pátku umývá on a vařím já. A sobota neděle umývám já a on zase vaří. Abychom se tam neplantali v kuchyni, protože někdo musí hlídat děti. My musíme mít nějaký řád, protože on, kdyby ho neměl, tak by si dělal, co chtěl, on je taky takové jakoby dítě. Dělal by si věci, jak chce, ale já mám ráda všechno hotové a udělané, chci, aby byla nějaká pravidla, aby každý věděl, co má dělat, protože když je tam třeba nádobí, tak nechci, aby někdo říkal, že to nechce umývat. Takto on ví, že to má umýt, tak to prostě umyje a nikomu to nevadí. My vždycky, když jsme v České republice, tak on zleniví a z těch mojích řádů vždycky jakoby vyjede, takže já je pak musím znovu zavádět.*“

Finance mají rozděleny tak, že každý má svoje peníze, aby se nehádali. „*Protože já vím, že je takový, že on strašně rád utrácí a to se mi nelíbilo už když jsme se poznali. Protože Španělé jsou takoví, že si rádi užijou, takže oni hned všechny peníze utratí, však je další měsíc zase výplata...prostě nejsou zvyklí šetřit. Já taky nerada šetřím, ale prostě chcu, aby mi to vydřelo aspoň na další měsíc. On je takový nespořivý, co se mu líbí, to on si koupí. Takže jsem to udělala tak, že prostě něco jsem odložila z jeho peněz, aby byl zaplacený nájem a se zbytkem, ať si dělá, co chce. A já mám taky svoje peníze a on mi do nich taky nekecá.*“

V dodržování tradic mají také jasno. „*Tak my to máme rozdělené, že třeba Vánoce ve Španělsku nosí tři králové, ale tím, že dostanou až 6. ledna ty dárky, u nás 24. prosince, tak to slavíme česky a pak uděláme španělsky.*“ Dodržují tedy jak české, tak španělské sváteční tradice výročního kalendáře. Např. na Vánoce mají stromeček a rybu a také pouští skořápky se svíčkami. Dárky dětem připravují i 6. ledna, kdy podle španělské tradice nosí dárky tři králové na velbloudech.

1.14.2 Konflikty

Lea uvedla, že ze začátku ji její přítel tajil své rodině, jelikož se rozpakoval oznámit, že jeho partnerka je cizinka. To Lei vadilo, museli se scházet u benzínky a on rodičům nic neřekl.

Největší konflikty a problémy, které ovšem Lea s partnerem řeší, nastávají v době, kdy jsou spolu v České republice. Lei matka totiž dělá údajně naschvály a provokuje, což jejímu partnerovi vadí, a proto se s ní příliš „nemusí“. Veškeré hádky jak Lea tvrdí, jsou kvůli její matce. *„Né, to on se nerad hádá. Já taky ne, takže pokud to u nás nikdo nevyprovokuje, u nás většinou někdo jiný přivolá ten problém. Jako my sami si ho neděláme. My nemáme, proč se hádat.“* Jediný důvod k neshodě je partnerovo kouření, které se Lei nelíbí.

Problémy se vyskytovaly při výchově dětí, kdy Lea zavedla svůj model výchovy, inspirovaný českým vzorem, ale její partner chtěl něco jiného. Třeba trvala na tom, aby chodily děti dříve spát. Její partner říkal vždycky, že děti usnou, až usnou, ale ona si prosadila, že děti budou chodívat spát v sedm, nikoli v jedenáct, naučí se tak řádu a vyspí se. S tímto Lei muž nakonec souhlasil.

Za základ předcházení a eliminování konfliktů v dvojnárodnostním vztahu považuje Lea komunikaci mezi partnery. Na tu klade zásadní důraz. Na otázku, zda se nevyskytuje nějaký problém s projevy vzájemných citů. Lea odpověděla: *„Já to na něm poznám, protože když nemluví, tak se asi něco děje. On nerad o těch svých citech mluví, ale já si nemyslím, že to je tím, že je Španěl, že by nerad mluvil o citech, ale že chlapi jsou takoví uzavřenější. Některý chlap je třeba otevřený, ale některý o tom nerad mluví, aby si někdo třeba neřekl, že je to slaboch.“*

Španělé jsou podle Lei žárliví, ale její partner je výjimka¹⁷. Mimovolně však projevy citů spojila se žárlivostí: *„ ... ale třeba někdy se mi to třeba taky nelíbí, protože někdy nemá důvod, aby se znepokojoval, někdy reaguje zbytečně.“*

Interpretace příčin konfliktů a jejich řešení

V rovině deklarovaného postoje Lea kategoricky odmítla vnímat názorové rozdíly partnerů ve dvojnárodnostním vztahu v souvislostech kulturní podmíněnosti. Příčinu konfliktních situací odvozovala od osobnostního profilu partnerů a jejich charakteru. Uvedla: *„Já si myslím, že tam jako žádné...když nikdo nikoho neprovokuje, tak se nikdo nehádá prostě. Mezinárodní problémy tam nevidím.“*

Nicméně v kontextu spontánní výpovědi tuto kategoričnost zmírnila. Problémy nadále vysvětlila sice tím, jaký člověk je, ale připustila i možnost vlivu národnosti (tedy kulturní determinace) na jeho

¹⁷ *„Tak jako všeobecně si myslím, že třeba Španělé jsou žárliví, to vím od kamarádek. Jenže díky tomu, že on měl strašně žárlivou partnerku přede mnou, tak ví, jak to otravuje život, tak mi to nedělá.“*

jednání. Ze své pozice partnerky Španěla tvrdí, že se dokáže Španělem přizpůsobit. Jakékoli problémy v tomto svém partnerském vztahu si Lea nikdy nevysvětlovala tím, že její partner je Španěl.

Řešení sporných otázek Lea spatřuje ve vzájemné komunikaci partnerů a v nepřipuštění, aby vyvstalé problémy přerostly v konflikt. Východisko vidí v diskusi o problémech v situaci, kdy se objevily, a v hledání optimálního řešení, přijatelného pro oba partnery: *„Ale pak, když jsme si o tom promluvili, tak zjistil, že ten můj názor je lepší, tak jsme zůstali u toho lepšího názoru. Vždycky jsme svázili pro a proti a bylo to vyřešené. Neříkali jsme, že za každou cenu to musí být takhle. Mu se třeba nelíbilo, že budeme přejíždět, tak jsem mu řekla, v čem to bude lepší a zjistilo se, že mám pravdu já, tak to tak děláme a už mi do toho nekecá.“*

Vždy se Lea snaží se s partnerem domluvit. Toto domlouvání koncipuje jako intimní dialog mezi partnery, z něhož zásadně vylučuje přítomnost dětí: *„dítě pak neví, koho má poslouchat.“*

1.14.3 Srovnání vztahů „Lei“

S Čechy se Lea scházela, když byla ještě velmi mladá. *„Tak když jsem byla mladá, tak jako já jsem s ním žádný normální vztah neměla s tím Čechem, když to bylo jenom takové, že se scházíte. My jsme se nikdy ne bavili o budoucnosti, třeba v 16-ti, takže já nemůžu teď porovnávat, jestli by mně to s ním vyhovovalo teď nebo potom...já jsem měla úplně jiné názory, tak jak bych mohla vědět, jestli bych s ním byla nebo nebyla.“*

K tomu, zda jí něco vyhovovalo ve vztahu s Čechem a se Španělem jí to chybí, řekla: *„Tak já asi na to nic takového neřeknu, protože mně se jako Česká republika líbí, ale ne na život, takže bych ani...(odmlka) Kdybych třeba potkala Čecha v cizině, tak by mi to nevadilo, protože by měl stejné názory jako já, kdyby ho to bavilo v cizině. Já třeba ráda mluvím česky, nevadí mi to učit česky děti, tak bych byla ráda, ale nevím, jestli bych s Čechem...nelíbí se mi, jak chodí po hospodách vysedávat...někteří jsou třeba aktivní, ale já jsem nikoho takového nepoznala...“* Je zřejmé, že Lea si hodně spojuje národnost člověka s místem jeho pobytu.

S předchozím přítelem španělské národnosti Lea prožívala hezký vztah a byla velmi zamilovaná. Tvrdí o něm, že tento vztah brala stejně vážně jako ten, co má teď. *„Jako já bych s ním teď už třeba nechtěla být, ale vzpomínám na něj ráda.“* Tehdy byla hodně mladá a nechtěla závazky. To, že vztah skončil, ji ale mrzelo, rozdělila je vzdálenost, když její partner šel studovat.

Když měla Lea porovnat její vztah s Angličanem oproti Španělovi, řekla k tomu: *„Já si myslím, že to bylo charakterově, protože všeobecně Španělé jsou žárliví a tenhle vůbec není a ten Angličan byl strašně žárlivý. On mi třídil šatník, nemohla jsme si oblékat, co jsem chtěla, pořád jsme se kvůli tomu hádali, nemohla jsem si s nikým telefonovat. Tomuto je to jedno, s kým si telefonuju, ten mi věří, tak co*

by mě kontroloval.“ Navíc se jí v Anglii nelíbilo, a kdyby chtěla s anglickým přítelem zůstat, musela by tam žít, což nechtěla.

Lea říká, že kdyby si svého současného partnera měla vybrat znovu, už by to asi neudělala. Nelíbí se jí jeho povaha a bylo by jí líto jeho dcery, že jí odloudila otce. K tomu, jestli by vztah se Španělem doporučila jiným Češkám, řekla: *„Já si myslím, že to vůbec není o národnosti. Pokud to nemá nějak zakořeněné v rodině, třeba nějaké tradice a tak, tak si myslím, že pokud tam je ta komunikace, tak si myslím, že by každý vztah fungoval. Důležitá je tolerance. Prostě pokud by tam byla žárlivost, nebyla tolerance tak bych utekla...“* Doporučila by vztah se Španělem jen z toho důvodu, že by Češkám bylo dobře v jejich zemi, žádnou jinou výhodu nevidí.

1.15 Informátorka „Viktorie“

Viktorie má 38 let a má střední odborné vzdělání, konkrétně v oboru malířství skla, její rodiče mají rovněž středoškolské vzdělání. Aktuálně Viktorie pracuje v turismu, kontaktuje lidi a doporučuje jim tour.

Má české občanství, narodila se v Děčíně. Je vdaná a má dvě děti. Starší dceři je sedm let a syn čtyři roky. Oba mají pas a španělské občanství. Viktorie má staršího bratra a mladší sestru.

Viktorie o sobě tvrdí, že nemá náboženství, jelikož ji rodiče k ničemu nevedli, ale že věří duchovním věcem. V současné době bydlí s rodinou v České republice, nedaleko od Prahy.

Zkušenosti a předchozí život

Viktorie má za sebou i vztah s Čechem, se kterým byla dva roky. Dva roky také strávila s Turkem a dva roky s Makedoncem. S mužem turecké národnosti chodila v Německu, hovořili spolu německy. Tento Turek byl muslim. Makedonec žil v České republice a hlásil se k pravoslaví. Ve vztahu komunikovali česky.

Na Kanárské ostrovy odjela za prací a tancovala na diskotéce jako gogo-tanečnice. Jakmile se otevřely hranice, Viktorie měla možnost hodně cestovat, čehož také využila. Delší dobu žila v Německu.

Ještě než se seznámila se svým současným partnerem, měla několik kratších vztahů s jinými Španěly, ale jen na několik měsíců. Viktorie ale nazývá tyto vztahy „nevztahy“.

1.15.1 Současný partnerský vztah

Viktoriiin manžel má 43 let. Je technický inženýr, takže jeho vzdělání je vysokoškolské. Jeho matka má základní vzdělání a vzdělání jeho otce Viktorie nevěděla. Na Kanárských ostrovech, kde se narodil, měl vlastní zeměměřičskou firmu a i v České republice se zeměměřičství stále věnuje, ale pracuje také jako trenér spinningu.

Má dva starší bratry, jednoho mladšího a jednu mladší sestru Má španělské občanství V současnosti žije s Viktorií a s jejich dvěma dětmi ve středočeské obci. Navštěvoval sice katolické školy, ale je ateista.

Viktorie svého manžela popsala jako zábavného, hodného, přátelského a přidala k tomu také informaci, že je krásný. Ale prý i tak ji někdy dokáže pěkně naštvat, ostatně jako i ona jeho, dodává.

Reakce okolí

Viktoriina rodina již prý byla zvyklá na to, že má partnery cizince. Celkově, ani na předchozí partnery, si nevšimla, že by někdo nějak reagoval na to, že má cizince. Všichni to prý přijali až podezřele dobře.

O svém současném manželovi řekla rodině nejprve po telefonu. Když přijeli do České republiky, všichni byli úplně v pohodě. Z toho, že dcera zůstane na Kanárských ostrovech, měli radost, protože si mysleli, že tam se bude mít lépe. Když se ovšem vraceli do Česka, nepodporovali ji.

Jeho rodina ji přijala jako cizinku bravurně, přestože neuměla moc dobře mluvit španělsky. Mají se vzájemně rádi.

Život v partnerství

Pro oba je to první manželství. Viktorie považuje tento vztah za čtvrtý vážný. Jsou spolu deset let a mají dvě děti. Svatba se konala po roce vztahu.

Na otázku, proč si vybrala právě jeho, řekla: *„Mě okouznil samozřejmě nejenom fyzicky, protože on je jako fakt krásnej chlap a toho jsem si všimla už, když jsem ho viděla poprvý. Ale opravdu, když jsem ho poznala, tak se dá říct, že mi vyvrátil takový ty, co člověk nasbírá, ty negativa o těch chlapech prostě. Protože on je strašně pozornej a strašně hodnej člověk. Takže určitě tady to, že to není jen pěkněj chlap, ale i strašně fajn.“* Byla to láska na první pohled. Vzhledem k předchozím zkušenostem s cizinci a k tomu, jak je podle Viktorie těžké propojit jejich mentality, už netoužila po cizinci a už vůbec po tom, aby žila mimo Českou republiku.

Seznámili se na diskotéce na Kanárských ostrovech, kde Viktorie pracovala jako tanečnice. Svě setkání považují za osudové. Jako první svého budoucího manžela oslovila Viktorie, jelikož jí vzdáleně připomínal jejího bratra, povídali si a začali se scházet.

Ani jeden z nich neodhadl, ze které země jejich nově poznáný partner pochází. On si myslel, že Viktorie je Italka. Viktorie předpokládala, že je Argentinec (s ohledem na jeho chování) *„Protože oni jsou takoví nekulturní, jako dá se říct, že nechávají děti vyrůstat jak strom v lese jo a to pak zůstane těm lidem. Ale on byl takový jako fakt gentleman a fajn, tak to mě taky zaujalo, ale myslela jsem, že je odjinud, pak jsem byla překvapená. A ony byl taky překvapený, když jsem mu řekla, že jsem z Česka.“*

Viktorie říká, že jsou oba přesvědčení o tom, že spolu budou do konce života.

Míra vzájemného přizpůsobení

Zkušenost předchozích partnerských vztahů s Turkem a Makedoncem poučila Viktorii o vlivu rozdílných mentalit na dvojnárodnostní partnerství. Vedla ji k nedůvěře k dvojnárodnostnímu vztahu. V době, kdy se seznámila se svým budoucím manželem, vnitřně odmítala vztah s cizincem, stejně jako trvale žít mimo Českou republiku: „*Špatně jsem snášela takovou tu diskriminaci být někde cizincem*“.

Pro Viktorii bylo velmi těžké smířit se s tím, že se svým partnerem musela zůstat bydlet na Kanárských ostrovech. „*Todle bylo těžký pro mě, třeba ten první rok. To říká i můj muž a do dneška na to vzpomíná, že to na mě jakoby bylo vidět, že jsem furt byla taková jakoby zasněná nebo jak to nazvat. Protože já potřebuju se s tím vždycky jakože nějak smířit a potřebuju čas. A já jsem se vlastně, dá se říct, rok smířovala s tím, že tam vlastně budu muset zůstat jo, že ten člověk mi za to stojí jo. Ale bylo to pro mě hrozně těžký tam zůstat, protože já ty Kanáry neměla moc ráda. To je vlastně hodně důležitá věc, já tam nebyla ráda.*“ V době, kdy se seznámili, se Viktorie již chtěla vrátit zpět domů do České republiky. Na Kanárských ostrovech se cítila „*jakoby zavřená*“. Byly také momenty, kdy svému partnerovi Viktorie vyčítala, že se pro něj takzvaně obětovala.

Na Kanárských ostrovech spolu žili osm let. Když v důsledku krize neměli jako zeměměřiči práci, přestěhovali se do České republiky, přičemž manžel zde má trvalý pobyt a již zde žijí třetím rokem.

To, že se přestěhují, byl paradoxně nápad partnera. „*Takže to je to pozitivní, protože on mi nemá tady jakoby, co říct, protože to byl jeho nápad. Neslyším žádný výčitky, naopak, protože mě, když zastihne nějaký negativismus tady, tak mám tendence říkat, že na těch Kanárech to bylo lepší a to ani slyšet nechce a říká, že ani náhodou.*“ Česká republika je pro ně místem, kde se mohou zdokonalovat a růst. Na Kanáry ovšem jezdívají navštívit jeho rodinu, stejně jako předtím jezdívali do Česka. Stěhování bylo složité ale i pro děti. Dcera na Kanárských ostrovech už chodila do školy, ale v Česku musela zpátky do školky. Navíc neuměly mluvit česky.

Viktorie s manželem spolu od začátku vztahu hovoří španělsky. Mluvila lámanou španělštinou a byla to legrace. Pak začala navštěvovat kurz španělštiny. V současné době se naopak Viktoriin manžel učí česky a navštěvoval i kurzy, čeština se mu moc líbí. Je pro něj ale těžké se uvolnit v českém prostředí, mezi Čechy je to introvert a stydí se mluvit česky. Děti také navštěvují výuku španělštiny na španělském velvyslanectví. S dětmi Viktorie hovoří česky a její manžel španělsky. Žádné jazykové bariéry se už u nich nevyskytují.¹⁸

¹⁸ Dříve ale Viktorii vadilo španělské slovo, které v češtině znamená „uklidni se“. Španělé toto slovo používají často, ale vnímají ho jinak než my Češi, to Viktorii provokovalo.

Co se týče náboženství, žádné oficiální nevyznávají. *„My jsme v tom oba asi stejní, že věříme, jak se říká, na sílu současného okamžiku a snažíme se podle toho žít. Snažíme se užívat si toho, co máme a být za to rádi.“*

V interpretaci Viktorie významnou úlohu hrála adaptace ke způsobu života rodné země partnera. Viktorie u sebe zdůraznila svou jinou mentalitu a touhu po domově, u manžela ztrátu společenských kontaktů. V procesu přizpůsobování jazyk a překonávání jazykových bariér. Nutnost kulturního přizpůsobení zvyklostem země, v níž žije, Viktorie respektovala a vnímala jako obohacení: *„... je to fajn, že člověk se i učí od té jiné mentality, když se Ti něco líbí, jak to dělat ..., tak je prostě fajn to převzít. A třeba i takové to povídání si u stolu, protože u nás se u jídla nemluví. A tak, protože tam se u jídla mluví, tam se nanosí jídlo na stůl Já jsem se třeba některým věcem přizpůsobila a to lidi tady prostě nechápou.“* Vnitřní proměnu člověka, vyvolanou skutečností života v „jiném, druhém“ kulturním prostoru, pochopila na základě vlastní zkušenosti jako nezbytný důsledek, který vede k integraci: *„Protože člověk, když někam vycestuje a už tam zůstane, tak pak zjistí, že je někdo jinej, že ho to změnilo. Protože já jsem se tam vždy cítila jako cizinka a najednou se cítím jako cizinka i tady, protože ti lidi na mě taky koukaj jakoby jinak...člověk v sobě rozšíří nějak ty obzory nějakým způsobem, nevím, jak to nazvat, ale myslím si, že je určitě otevřenější, protože třeba ze začátku jsem tam na ty lidi koukala jak na blázny, proč se mnou mluví, když mě ani neznají, je to divný. A pak jsem po několika letech zjistila, že to dělám taky.“* Po celý svůj partnerský vztah byli Viktorie i její manžel ukotveni ve dvou kulturních prostorech.

Postavení ženy

Viktoriin manžel od ní nevyžaduje striktně vůbec nic, takže ona má volnost a prostor, aby si všechno řešila podle svého rozhodnutí a na všechno si sama přišla.

Na počátku vztahu manžel sledoval a omezoval její kamarádský kontakt. *„Jako já mám jednu kamarádku už asi 20 let, se kterou jsem prožívala svoje hippie období a já jsem mu o ní vyprávěla a on ji nemohl ani vidět. A on mi ji třeba zakazoval. Takže já jsem se s ní třeba nesměla vídat kolik let. A to byl dá se říct ten moment, kdy najednou přišlo nějaké to osvícení, kdy se probudil a došlo mu, že on mi nemůže vlastně nic zakazovat. Takže tam byl najednou strašněj zlom a všechno začlo fungovat.“* Tehdy šlo o to, že se bál, že Viktoriina kamarádka ji kazí. Nyní nemají problém s přáteli ani s chozením se pobavit. Ve veřejném prostoru, ve společnosti i doma oba manželé od sebe vyžadují jeden způsob chování a to je „být svůj“. Stejný přístup mají i ke své image. Viktoriino oblékání a úpravy vlasů manžel nijak neovlivňuje, neklade na ní žádné požadavky ani omezení.

Důležitým momentem ve vzájemném postavení manželů bylo přestěhování do České republiky. Zatím co na Kanárských ostrovech měl dominantní úlohu v manželství muž a *„byl hlavou rodiny“*,

v České republice na sebe vzala tuto roli Viktorie. Ona je odpovědná za všechno zařizování: „*No myslím si, že tady jsem generál víc já, protože jsem na sebe vzala větší zodpovědnost, co jsme sem přijeli.*“

Režim každodennosti v souvislostech kulturní odlišnosti

Rozdělení genderových rolí v rodině to Viktorie interpretovala takto: „*Mě přijde, že já jsem tady na sebe víc vzala tu roli, že já jsem jako s těma dětma i tvrdší na ně, doma řeším věci ohledně domácnosti, zařizování různý, takže asi jsem víc já a on se snaží prostě přinést ty peníze.*“ Sebe tedy vidí jako organizátora. Vedou společný rozpočet a řídí se zásadou „*co je moje, to je Tvoje*“.

Zodpovědnost za chod domácnosti převzala Viktorie. Ona má na starosti úklid, úpravu interiéru i práci v kuchyni. Ona vaří. Cíleně se orientuje na zdravou stranu, v níž uplatňuje recepty světové kuchyně: „*Protože nejsem fanda naší kuchyně, protože mi přijde strašně těžká, tučná a nezdravá. Snažím se tomu vyhýbat. Já se snažím zdravě žít a vařit. Kuchyně, musím říct, je taková, jak jsem všude možně něco nasbírala, tak vařím jakoby světově jo.*“ Občas vaří také manžel, připravuje typické španělské pokrmy.

Oslavy svátků přizpůsobují zvyklostem zemí, v nichž aktuálně žijí. „*My jsme se domluvili, že když žijeme tady, tak budeme dělat tradice, které se dělají tady. A když jsme byli na Kanárech, tak jsme víceméně dělali ty tradice, co byly tam. I když teda musím říct, že Vánoce jsem se snažila sem tam udělat podle naší tradice, ale málo kdy se mi to povedlo, protože tam atmosféra na Kanárských ostrovech se dvaceti stupněma a sluncem jako...to bylo takový...moc to nešlo no a hrozně mi to chybělo.*“ Současně ovšem na Kanárských ostrovech i v České republice při oslavách svátečních dnů prosazovaly dva přístupy: prolínání zvyklostí obou zemí a jejich obohacování tradicemi dalších zemí (např. německými velikonočními tradicemi). Základem přístupu byla a je otevřenost.

1.15.2 Konflikty

Viktorie uvedla, že nejrůznější problémy, které měla s jinými partnery, jí připadají teď jako banální. Z hlediska současného manželského vztahu vidí jako zásadní přístup k výchově dětí. Tato rozpory jí připadají teprve opravdu důležité: „*Myslím si, že je to v tý výchově, že máme na to občas každý rozdílný úhel pohledu na to, jak vychovávat.*“ Například její muž je zcela proti tomu, aby dítě bylo trestáno bitím. To Viktorie ovšem občas dělá, ale jen, když ji její manžel nevidí, protože by jí za to vynadal. Ona nesouhlasí s chováním dětí při jídle, přípustném a obvyklém na Kanárských ostrovech: „*...děti tam běhají kolem stolu a já jsem vždycky říkala, že nemůžou běhat kolem stolu a hrozně jsem to řešila a můj muž se vždycky hrozně divil, že to přece nevádí. Jako neříkám, že mám ráda, když děti dělají blbosti u*

jídla, ale povídat si, třeba i zazpívat...“ Jiný konkrétní případ sporu v rámci rodinného soužití Viktorii ovšem nenapadl. Apeluje totiž na to, že konflikty nemají příliš často.¹⁹

Jako příčinu možného neporozumění mezi partnery označila Viktorie i žárlivost, se kterou se setkala. Na Kanárských ostrovech muži hodně projevují náklonnost k ženě, proto ji manžel pořád hlídal. Viktorii to ale vadilo. Nyní se k tomu Viktorie vyjadřuje takto: *„Ale je fakt, že se strašně změnil v tomhleto. Teďka ho musím hlídat já tady. Já myslím, že ta španělská mentalita je taky svým způsobem taková. Že oni si tak jako brání to svý a jsou vedený k tomu, že když se chlap baví s holkou, tak prostě něco chce. A to byly prostě ty problémy, protože jsem si říkala, že přece, když se s někým bavíš nebo se na něj usmíváš, to neznamená, že od toho člověka něco chceš.“* Postoj Viktorie k vzájemné nezávazné komunikaci muže a ženy je naproti tomu tolerantní.

„Já mám tu filozofii tak, že nevěřím tomu, že celej život máme být oddaný jeden druhýmu. Ale von třeba, když se něco stane, já dám příklad, i se stalo a on mi to jako i řek, že někoho měl. Protože jsme měli období, kdy jsme nebyli úplně spolu a nebylo to úplně dobrý, ale to jsou takový ty fáze i v tom partnerství, co Tě buď posílej a nebo se to rozpadne ten vztah. A u nás to fakt funguje, že nás to posiluje.“ Viktorie věří na lásku, když si dva sebe váží a neublížíjí si. Paradoxně říká také, že její muž jí v životě nedal důvod k žárlivosti a je oddaný.

Interpretace příčin konfliktů a jejich řešení

V čem podle Viktorie spočívají konflikty ve dvojnárodnostním vztahu? *„Konflikty, samozřejmě je to prostě mentalita, je to způsob, jak byl člověk vychovanej. Protože ono se bije samozřejmě už jenom to, jak každej ten rodič vychovává svoje dítě a na co je zvyklej. To se může prát i normálně, natož, když se vychovává v jiné mentalitě, kde mají úplně jiný rituály. Třeba tady se něco nesmí, ale tam se to smí, ale já řeknu ne a on řekne jo a ty děti pak teda koukají, jestli jo nebo ne. A tak to může být v různých věcech, na co je člověk zvyklej.“*

Veškeré konflikty Viktorie se svým manželem řeší pomocí kompromisů. *„Mně když třeba ujedou nervy, tak samozřejmě vždycky říkám, že nejsem Dalajláma a učím se to taky, jako člověk se to učí být dobrý rodič. A pak, když třeba cítím, že jsem udělala něco špatně, tak to prostě přiznám a to samý můj manžel. Myslím si, že díky těm kompromisům jsme pořád spolu a furt to funguje. A dokážeme se prostě domluvit. A i když to vypadá v ten moment, že ne, tak jeden z nás pak přijde.“*

¹⁹ Závažný konflikt přišel zvnějšku. Na Vánoce za Viktoriiným manželem přijela na návštěvu kamarádka, která neměla žádné pochopení pro české Vánoce (ve Španělsku se slaví Vánoce 6. ledna), ani pro českou zdvořilostní etiketu závaznou pro hosta (např. nakousla cukroví a vrátila s poznámkou, že jí nechutná). Pro Viktorii jsou Vánoce rodinná záležitost; přítomností cizí ženy je měla zničené.

1.15.3 Srovnání „Viktoriiných“ vztahů

Viktorie vždy toužila po vášni a po tom, aby jí muž dával najevo lásku, což na základě svých zkušeností s Čechy i podle toho, co vidí a slyší od kamarádek, nemůže od Čecha čekat. Když budu Viktorii citovat, vztah s Čechem jí přišel „nemastný neslaný“. Oproti tomu s cizinci Viktorie cítí temperament. O vztahu s Čechem nedokáže Viktorie říct nic pozitivního, jedinou výhodu vidí ve společné řeči.

Viktorie si vyzkoušela vztah také s Turkem a Makedoncem. Vztahy porovnála takto: „*Byly jiné v tom, že samozřejmě tyhlenty národnosti už jsou hodně hodně takový těžký na to...nebo já nevím, jak to říct...nejsou úplně tak flexibilní jako ti Španělé. Oni jako Turek a Makedonec si jedou svý a neberou absolutně, že žijou třeba někde jinde.*“ Velkou roli podle ní opět hraje mentalita, ve které byli vychováni. Viktorie tvrdí, že v turecké mentalitě, jsou ženy považovány za méněcenné a muži jsou agresivní a žárliví.²⁰ Makedonská mentalita je podle ní dost podobná té turecké a muž se kterým byla jí poroučel²¹, co má jako žena správně dělat, což Viktorie, která potřebuje ve vztahu svobodu, nechtěla snášet. V těchto vztazích býval také problém, že se vyskytovaly jazykové bariéry.

Ve Španělsku je podle Viktorie mentalita taková, že když muž vidí, že se žena baví s jiným mužem, tak si hned domýšlí povahu jejich vztahu. Tento fakt spojuje všechny její vztahy s ostatními Španěly. Její muž je ale oproti nim otevřenější.

Viktorie se scházela před současným vztahem i s jinými muži španělské národnosti, nemůže to ale nazvat přímo vztahy: „*Jeden byl třeba mladší ten kluk, další o hodně starší, tam ten někoho měl a takhle. No takhle to bylo no.*“

Vztah se Španělem by ostatním českým ženám stoprocentně doporučila. Španěl se stará a pečuje o rodinu a o děti. Je rodinný a oddaný, což je největší výhoda.

1.16 Komparace vztahů „Lei“ a „Viktorie“

Obě informatorky jsou ve stejném věku a jejich partneři jsou oproti nim starší. Vztahy obou trvají deset let. Obě před tím, než se seznámily se svými současnými partnery, hodně cestovaly, poznaly různá kulturní prostředí i mentalitu lidí, kteří zde žili.

²⁰ „A v té turecké mentalitě se dá říct, že tam ta ženská je opravdu takovej pól, takový nic jo, že to bylo až takový, jakože agresivní. Jako samozřejmě ne všichni Turci jsou takový, ale když něco nebylo po tom chapovi, tak tam byla agresivita, když se mu něco nebylo. Strašně žárlení taky, ale že člověk měl strach až jakoby jít i někam do kina s kamarádem nebo i sám, až paranoia. No hrozný, hrozný, to se absolutně nedá srovnat.“

²¹ „Mně to bylo i řečeno, že: Ty jsi ženská, ty máš vařit a dělat tohle a tohle!“

Obě se se svým současným partnerem seznámily na Kanárských ostrovech, když tam pracovaly. Obě v prvých letech partnerství zde také žily; současně ovšem udržovaly trvalé kontakty s rodinou a okruhem přátel v České republice. Aktuálně ovšem se svým partnerem na Kanárských ostrovech žije už pouze Lea; do České republiky opakovaně jezdí, a pobývá zde s dětmi i několik měsíců. Viktorie, která také po řadu let žila na Kanárech a musela se dlouho smířovat s tím, že tam bude muset zůstat, se před třemi roky se z existenčních důvodů se svým manželem a dětmi přestěhovala do České republiky. Nyní jsou obě spokojené tam, kde jsou, přičemž Lei se více líbí na Kanárech.

Oba tito Španělé jsou ateisté. Nikoli jejich české partnerky. Lea je z katolické rodiny a zčásti věří, Viktorie zase hodně věří duchovním věcem.

Viktorie se za svého partnera provdala. Je přesvědčená o trvalosti tohoto manželství, ačkoli nevěří, že dva lidé mají být celý život pouze spolu. Naproti tomu Lea o svatbě ani neuvažuje, legalizaci vztahu neřeší a svým způsobem vyčkává, zda jim současné partnerství vydrží.

Viktorie i Lea mají dvě děti mají dvě děti: starší dceru a mladšího syna. Lei přítel má ovšem také dceru s předchozího vztahu.

S dětmi obě komunikují česky, ale se svým partnerem španělsky. Děti cíleně vychovávají v dvojjazyčnosti. Ukotvují je transnacionálním prostoru, i když s různou intenzitou a preferencemi ve volbě „důležitějšího“ domova. Vztah k České republice intenzivněji zdůrazňuje Viktorie (která s rodinou zde v současnosti žije); důvodem je nikoli existenční zajištění její rodiny, ale citový vztah k vlastnímu prostoru a vlastní kultuře.

Lea se vyjádřila ke konfliktům tak, že u nich ve vztahu vznikají pouze, když je někdo třetí provokuje, čímž myslela svou matku. Jinak mají zavedený řád ve vztahu a nehádají se. Viktorie také nemá konfliktní vztah, akorát ve výchově zmiňovala odlišné postupy.

Významnější konfliktní situace Lea i Viktorie zmínily v souvislostech názorů na výchovu dětí. Obě rozpory mezi partnery v tomto ohledu připsaly kulturním rozdílům a jiným modelům socializace a prioritám ve výchově dětí v české a španělské společnosti. Význam jiných konfliktů bagatelizovaly, a to přes různě definovanou dominantnost svého postavení v partnerském vztahu. Přes tuto odlišnost obě budovaly na domluvě a kompromisech.

V přístupu k partnerství dvou lidí odlišných kulturních východisek, se stanoviska Lei a Viktorie rozešly. Lea si myslí, že národnost nehraje roli ve vztahu, že důležitá je pouze povaha a charakter muže. Zatímco Viktorie soudí, že mentalita podmíněná socializací v rodině a v kulturním prostoru, tedy i místo a způsob, jakým byl člověk vychován, hraje podstatnou roli ve vzájemném soužití. Rozdílný názor vyplynul z jejich osobní zkušenosti. Ani u jedné z nich nešlo o naučený nebo jinak zprostředkovaný názor.

Pro Leu je toto druhé vážné partnerství, ale pro Viktorii už čtvrté. Obě dvě mají zkušenosti se vztahy s Čechy, Španěly, ale také s jinými cizinci. Lea měla za přítele Angličana a Viktorie Turka a Makedonce.

Česko-arabská partnerství

1.17 Informátorka „Radka“

Radce je 22 let. V současné době má bakalářský titul v oboru mezinárodní teritoriální studia a ve studiu pokračuje. Současně si také přivydělává soukromým doučováním. Její rodiče mají středoškolské vzdělání. Je vdaná, ale děti nemá. Vyznává Islám.

Radka má české občanství, pochází z České republiky, narodila se ve Zlíně, ale žije v Praze. Nemá žádné sourozence.

Zkušenosti a předchozí život

Radka má za sebou několik krátkých vztahů. Má zkušenosti s několika Čechy. Má krátkodobou půlroční zkušenost už i se vztahem s muslimem z Bosny a Hercegoviny. Tento muž žil ve Vídni a měli spolu vztah na dálku.²² Vyzkoušela také vztah s Holanďanem, se kterým byla ale pouze měsíc.

1.17.1 Současný partnerský vztah

Radčin manžel má 30 let a má středoškolské vzdělání. Jeho matka má základní vzdělání, ale vzdělání otce, Radka nezná. Aktuálně pracuje jako rozvážčička pizzy. Studoval v Anglii vysokou školu (nejprve angličtinu, pak business management).

Narodil se v Libyi, má Libyjské občanství, žije ale již deset let v Anglii²³, kde získal dlouhodobý pobyt. Nejprve odjel na studijní pobyt a již tam zůstal žít. V Anglii žije i jeho bratr. Je čtvrtý nejmladší sourozenec, má devět bratrů a jednu sestru.

Radka ho charakterizovala těmito vlastnostmi: loajální, vtipný a spontánní.

Reakce okolí

Oba dva z páru svůj sňatek tajili. Jeho bratr v Anglii i rodina žijící v Lybii se o něm dozvěděli až po roce a půl. Zejména matky se „tajení“ dotklo.

²² Kvůli němu Radka ukončila svůj nejdelsí vztah s Čechem.

²³ Jako důvod k odjezdu z Libye uvedl nesouhlas s Kaddáfího režimem. Anglii zvolil proto, že již zde žil jeho bratr.

Radka o sňatku řekla rodičům po tři čtvrtě roce. „*No já jsem to nikomu neřekla, já jsem se hrozně bála.*“ Bála se, že jí rodina označí za nenormální, neměla taky dobrý pocit z toho, že se provdala bez jejich vědomí.

Jejího partnera znali sice přes skype, ještě předtím, než za ním Radka odjela do Anglie, tajný sňatek však těžce nesli. Ze začátku měli strach i z její konverze k islámu. Obměkčila je skutečnost, že Radka zcela přestala pít alkohol.

V současnosti má Radčin manžel dobrý vztah s jejími rodiči a mají ho rádi. Osobně se seznámili v Anglii. „*Většina lidí, co ho pozná, si ho zamiluje, třeba i moje babička ho má strašně ráda. On prostě, i když neumí ten jazyk, tak si těma svýma xichtama, napodobováním češtiny a tak dále, prostě ty lidi dostane.*“ Reakce na prvního muslima z Bosny a Hercegoviny byla mnohem horší.

Většina Radčiných přátel její sňatek i následnou konverzi přijala bez problémů, ale někteří se s ní přestali bavit.

S rodinou manžela se Radka seznámila pouze přes skype, sice s matkou a sourozenci, ale to až poté, co konvertovala. Konverze byla vstupenkou pro přijetí: „*Ale třeba, když mě viděla poprvé, tak mě zkoušela z arabských veršů z koránu, jestli to fakt ovládám nebo ne, takže to byl takový trošku výslech.*“ I tyto vztahy se urovnaly a teď je jeho matka ráda, že se aspoň jeden ze synů oženil.

Život v partnerství

Pro oba je toto manželství první a jsou spolu ve vztahu již čtyři roky. Pro oba je to, dá se říct, i první vážný vztah. Děti zatím nemají.

Radka jako důvod své volby partnera, udává: „*Já jsem chtěla muslima, takže jsem se přihlásila na internetovou seznamku muslimskou a prošla jsem hodně profilů, povídala jsem si s hodně muslimy, ale zaujal mě právě manžel. Tím, že byl hodně spontánní a...jak to říct...(odmlka) Nedával mi nijak okatě najevo, že mě miluje ...víš co, že ti Arabové to hodně často zkouší přes to, že Ti hned řeknou, že Tě milují a chtějí s Tebou žít, což on neudělal. My jsme byli vlastně jako kamarádi a mně s ním bylo prostě dobře.*“

Seznámili se, když Radce bylo 18 let. Radku její budoucí manžel oslovil přes internet. Po čtyřech měsících komunikace přes skype za ním Radka odjela do Anglie. Po třech dnech pobytu jí partner oznámil, že se musí vzít. „*On je jako hodně praktikující muslim a jako sdílení jednoho pokoje a celkově jako být se mnou ho jako...jak to říct...dost užíralo, protože v životě před tím ženu neměl.*“ Radka se rozhodla sňatek uzavřít. Nepřipadal jí závazný²⁴, jelikož islámská manželská smlouva je uznávaná

²⁴ Jednoduchý svatební obřad probíhal v mešitě. Při muslimské svatbě by žena správně měla mít zákonného zástupce, ale nakonec se sňatek uskutečnil i bez něj. Za svědka jí šel manželům kamarád a jemu náhodný kolemjdoucí. Radka by správně měla dostat od manžela věno, které však neobdržela, říká, že jí nešlo o peníze. Sňatek považovala za čistě formální záležitost a nyní uvažují nad nějakou oslavou svatby kvůli rodičům.

v Anglii, ale nikoliv v České republice. Pokud ho ještě chtěla vidět, musela to udělat. Teprve rok po svatbě se vzali i úředně.

Své manželství Radka okomentovala: *„My máme takový spíš vtipný vztah. Je to jako o humoru, není to tak jako...jak bych to řekla...jako romantika tam prostě není jako...“*

Zároveň ji dojímal, že byla pro partnera první partnerkou a on její předchozí vztahy nebral na vědomí: *„On mi řekl, že od té doby, co jsem konvertovala, tak všechno to, co jsem dělala předtím je smazáno a že teď to bere tak, že mám jenom jeho a že už to prostě nebude dál řešit.“*

Svůj vztah k manželovi buduje Radka na apriorní důvěře: *„Věděla jsem, že tam manžel nepije, takže nehrozí, že by se někdy naštvál a byl agresivní a zmlátil mě, nekoří, nikdy neměl žádnou ženu, je absolutně věrný, mám v něm absolutní jistotu, i když ho neuvidím půl roku, tak vím, že můžu být v klidu.“*

Míra vzájemného přizpůsobení

Radka a její partner praktikují partnerství na dálku. Téměř každý den si ovšem volají přes skype. Vzájemná setkání nejsou naproti tomu častá. Jednou za dva až tři měsíce Radka jezdí do Anglie a někdy jezdí on za ní do České republiky.²⁵ Jakmile získal víza, jezdí i čtyřikrát za rok. Prostor na přizpůsobování není velký. Všechny její cesty za ním do Anglie jí financuje manžel. On má v Anglii pouze bratra a zbytek rodiny má v Libyi.

Radka a její manžel spolu komunikují výhradně anglicky. V komunikaci v angličtině nemají žádný problém a vše si dokáží vysvětlit. Oba dva umí několik frází z partnerova jazyka. Radka se učí arabsky, její manžel snahu naučit se česky vzdal.

Radčin manžel je muslim. Než si ho vzala za muže, byla křesťanka. Zhruba rok po svatbě konvertovala k islámu. Co ji k tomu vedlo? *„To je taková otázka, na kterou nedokážu odpovědět nikdy. Já tomu říkám osud. Jako nějakým způsobem jsem k tomu došla, protože já jsem to studovala už dávno před tím, než jsem k tomu konvertovala. Já už jsem to měla načtené, docela mě to fascinovalo a asi takhle, chtěla jsem to vyzkoušet v realitě, jestli to tak fakt funguje. To byl jeden z důvodů, proč jsem si hledala muslima, mě to hrozně lákalo vědět, jestli to tak fakt je“* Věděla, že muslimský styl života nesouzní s jejím stylem života v Česku, např. s pitím alkoholu, konzumací vepřového, chozením na zábavy. *„Říkala jsem si, že buď to ukončíme a budu chodit na párty a chlastat a budu mít spoustu kamarádů a zábavy, což je na jednu stranu jednodušší a byla bych volná. Anebo budu mít chlapa, u kterého vím, že mě neopustí, že mě nepodvede, že se mnou chce mít děti a že se o mě postará.“* Radka se stala muslimkou z vlastního rozhodnutí. Spěla k tomu, její manžel jí ovšem dal impuls, nebyl z jejich

²⁵ Většinou manžel přijede do Prahy a pak spolu jezdívají i do Zlína.

zvyklostí nadšený, ale byl trpělivý, nenaléhal.²⁶ Nemá sice oficiální papír, ale myslí to s islámem upřímně. „Myslím si, že by nechtěl mít ženu, která by vychovávala jeho dítě a nebyla by to muslimka. On říkal, že prostě každá žena, která si najde muslima, který praktikuje, tak ten muslim předpokládá, že ta žena jednou konvertuje, protože pokud ne, tak je tam něco špatně.“

Do budoucna Radka plánuje žít a založit rodinu v České republice. Uskutečnění plánu ona sama váže na možnost svého profesního uplatnění, její manžel na postoj české společnosti k muslimům. Radka se ale rozhodně nechce usadit v Anglii, kde nyní žije její manžel. V úvahu nepřipadá ani jeho rodná země, Libye. Jako důvod uvedla také, že chce, aby její děti měli české prarodiče. Ani manžel se nehodlá vrátit zpět.

Postavení ženy

Od Radky manžel striktně vyžaduje věrnost, respekt a ochotu ustoupit. Radka chce od manžela rovnocennost, úctu a ochranu. Má pocity, že tyto hodnoty dostává.²⁷ „Jako o tom je i Islám, že žena i muž mají určitý význam v rámci té rodiny. Nemyslím to jenom, že chlap chodí do práce a ženu brání a živí a žena sedí na zadku, vaří a stará se o děti, to zase ne. Třeba v tomhleto jsme takoví rovnocenní, že on vaří jo, ale jako spíš tohle. Rovnocenní v domácnosti v tom, že on i uklízí, všechno tohle, ale vím prostě, že vedle mě je ten chlap, na kterého mám prostě spoleh. To je jedna věc a druhá věc, že vím, že se k němu musím chovat s úctou, stejně jako on ke mně.“ Ve vztahu jsou rovnocenní.

Radka většinu roku žije odloučeně, bez kontroly manžela. Přesto naformulovala omezení, kterému ji její manžel vystavuje ve společenských kontaktech. „S přáteli se můžu scházet i s nimi být v kontaktu. Omezené je to ale do té míry, že nesmí jít o čistě mužskou společnost, a to hlavně arabskou. U mužů samozřejmě přespát nemůžu. Ve sportovních aktivitách mě neomezuje a ani v mých zájmech. Problém je ale v cestování – sama jet nemůžu a s partou přátel také ne, max se školou. Na diskotéky nechodím“. Omezení kontaktů je z pozice manžela vedeno i v rovině etnické příslušnosti. Radka může pracovat a případně jít do kavárny s Čechy či jakýmikoli cizinci, ale nikoli s Araby. Nesmí si třeba také přisednout k nim ke stolu, když tam jsou nějakí Arabové, které Radka nezná. „No a žárlivost...jojo, jako jo. Kdyby mě viděl, že sedím třeba s nějakým Arabem na kafe, tak bych měla asi velký problém, ale když by to byl Čech, tak by to tak nevadilo.“

Radka se sama a dobrovolně přizpůsobila i stylem odívání. Začala se zahalovat šátkem. „Spíš jsem vzhledem k jeho příkladu svůj styl odívání změnila sama a dobrovolně.“ V její interpretaci zahalování

²⁶ Podle Radky s jejím stylem života nesouhlasil, přesto trpělivě vyčkával, až se sama změní. Této toleranci ho prý naučila Evropa.

²⁷ Jako příklad úcty k sobě zmínila Radka manželovo zdůrazňování před přáteli, že jeho žena má dokončenou vysokou školu a umí jazyky.

funguje pro ochranu ženy proti obtěžování. Jí samotné přináší pocit soukromí ve veřejném prostoru, a také pocit většího respektu od Čechů. Cítí se více uzavřená, kdy si ji nemůže nikdo prohlížet.

Režim každodennosti v souvislostech kulturní odlišnosti

Radka a její manžel nežijí ve společné domácnosti. Nemají ani společné finance. Manžel však platí veškeré její cesty do Anglie a v případě potřeby jí finančně podpoří: *„Prostě vím, že když mu teď řeknu, že potřebuju peníze, že mi je pošle.“*

Všechna tvrzení, která Radka vyslovila o režimu každodennosti, se týkají pouze doby vzájemných návštěv v Anglii nebo Čechách. O těchto okamžicích Radka hovořila jako o společné péči o chod domácnosti. Oba vaří, uklízí, obsluhují hosty: *„Já bych řekla, že my to máme fakt napůl. V některých okamžicích, když třeba přijde návštěva, tak já bych měla být ta, co tam nachystá ty sušenky a udělá čaj jo a zase, když on je tady v Čechách, tak obsluhuje on všechny. Jako on se chce předvést samozřejmě, svůj um, jak umí krásně chystat svačinky, takže tak...neřekla bych prostě, že to máme rozdělené.“* Při přípravě pokrmů se orientují na arabskou kuchyni, jelikož česká neměla u partnera úspěch.

Naproti tomu muslimské tradice oboustranně pomíjejí. *„Já nic nedodržuju, já žádné tradice nemám. My jsme se shodli, že všechny tradice jsou na nic a že by se měly zakázat...ale Ty si představuješ tradice asi úplně jinak než já, protože třeba v Egyptě je ženská obřízka a to je jedna z muslimských tradic.“* Ale oni, podle Radky, často znají něco, co ví od matky a dodržují něco z vlastních tradic, což nemá s islámem nic společného.

Křesťanské tradiční Vánoce slavili zvlášť. Radčin manžel by sice neměl problém je slavit s ní a její rodinou, ale v Anglii má o Vánocích nejvíce práce.

1.17.2 Konflikty

Konflikty, které se v manželství Radky vyskytují, se váží jednak k reálnému kontaktu v čase, který tráví spolu, jednak k vyjasňování životních stanovisek, k diskusím, které vedou v průběhu manželství, tedy i na dálku.

V čase, který tráví manželé společně, konflikty vycházejí především ze střetu kulturních zvyklostí. Radka jmenovala postoj k ženě a z něho odvozený způsob chování: *„Jak se chovat k ženě, jak vyvažovat city, to ho prostě nikdy nikdo nenaučil ... když jsme se hádali ... on mi řekl strašně moc hnusných věcí a nedokázal pochopit, že já na to za pět minut nezapomenu.“*

Jmenovala dále stravu: *„Ale jo jó, válčili jsme. Já válčím do teď, protože mi všude strká čili. To je jako největší problém, který máme, jinak jako dobrý.“* Uvedla také představu manžela o povinnosti ženy vařit: *„... neumím vařit, takže mi to vyčítá a říká, že bych se měla učit vařit a bla bla bla, ale jako neřekla bych, že je to nějaký extra konflikt. Ale my jsme opravdu na halal, takže tam je to v pohodě.“*

Latentní konflikt připouštěla Radka i v reakci na některé osobní vlastnosti manžela (opětovné dotazování, zapomínání), kterých si povšimla především, když spolu na dovolené strávili delší čas v kuse. Přiznala ovšem, že podobu kulturních střetů ani jejich intenzitu nedovede posoudit, pokud nezačnou fungovat jako domácnost. *„Z toho důvodu, že já ho vidím jednou za tři měsíce, tak je to takové jakoby furt nové jo...takže já to možná nedokážu až tak úplně posoudit, jaké to bude, až spolu budeme každý den...“*

Diskuse o vzájemném soužití a jeho podobě zřejmě vyplnily první roky manželství. *„Jako samozřejmě ze začátku jsme s manželem hrozně bojovali, první dva roky byly na rozchod, ale teď už jsme dobří. My jsme se prostě pomlátili po těch dvou letech...názorově...a hádali jsme se strašně jo, ale už jsme si to asi nějakým způsobem vyjasnili a už je to dobrý...ale je tam samozřejmě to, že prostě, ten boj tam pořád je, ale ono je to i tím vztahem na dálku jo...že... (odmlka)“*

Konkrétně Radka zmínila jako nejdiskutovanější problém své postavení v manželství. Měl tři témata.

Prvé téma se vztahovalo k její vůli být zaměstnaná. *„No tak ze začátku samozřejmě taky, protože tam byly ty kulturní rozdíly. „Moje máma jenom vaří a stará se o ovce. Proč Ty bys měla chtít pracovat?!“ Ale tohle už jsme si jako vyříkali, že já prostě nejsem jeho máma a jsem jiná! „Tak sis neměl brát Evropanku, měl sis vzít Libyjku!“ Jako chtěla jsem někoho, ke komu budu mít respekt, ale ne, že se mnou zase bude zametat.“*

Druhé téma se vázalo k jejímu postavení v partnerství a k přístupu manžela k ní jako k ženě: *„Já už jsem to nevydržela a dala jsem mu najevo, že prostě jsem to chtěla ukončit. Nakonec to dopadlo tak, že asi moje výhrůžka nějakým způsobem zabrala. Mně třeba vadilo nebo jsem měla pocit, že nemůžu třeba jet na výlet, dejme tomu s někým. Samozřejmě ne s mužem, ale s ženou. Nebo třeba jít studovat do Německa na Erasmus. Jenže on mi řekl, že jak jsem na to přišla, že přece on mě pustil vždycky všude, což je pravda.“*

Třetí téma se dotýkalo budoucnosti manželství, plánování a perspektiv. *„Největším problémem bylo, že mi nebyl schopný říct, co chce do budoucna, protože já to potřebuju vědět, co bude za pět let, co plánuje. ... Arabové Ti řeknou „uvidíme, zítra můžu umřít.“! Dost často arabská odpověď. Vždycky řeknou: „Když bůh dá!“ což mě samozřejmě vytáčí!“* Radka po uložení ultimáta dostala odpověď na otázku a manželův příslib, že bude hledat zaměstnání v Praze.

Pokud Radka mluvila o konfliktech, vázala je především na kulturní rozdíly. Pouze v kontextu společně strávené dovolené odkázala na osobnostní rysy manžela.

Základní konflikt manželství na dálku pak Radka vztáhla k odcizení: *„Jako ono je to těžké, protože, když se s někým dva tři měsíce nevidíš, tak si vykonstruuješ v hlavě prostě nějaké i ty problémy a to je tím, že s tím člověkem nejseš. Plus já jsem mimo celé to dění jo, já jsem mimo něj a potom nakonec*

cítím, že on tady do toho mého života tady ani nepatří.“ Dnes si již zvykli a vzdálenost mezi nimi je při hádce to poslední, na co přijde řeč.

Interpretace příčin konfliktů a jejich řešení

Vznik konfliktů vysvětlovala Radka odlišností kultur, v nichž byli oba partneři vychováni – v její interpretaci tím, že dotyčný muž je pro ženu cizinec. Ve svém konkrétním případě odkazovala, že manžel je Arab, i když Arab oproti jiným hodně tolerantní. *„Jo, že mě bez problémů nechá studovat v Praze, lítat si, kde chci, někdy se třeba vracím domů v jednu hodinu, on to vůbec neřeší. Když mu o tom dám vědět, tak mě pustí a neřeší můj pozdní návrat vůbec. Moje aktivity neřeší taky vůbec jo.“* Podle Radky je její manžel tolerantnější a uvolněnější v Anglii mezi lidmi, co například pijí, než kdyby byl v Libyi.

Arab je pro ni symbolem kulturního rozdílu, nikoli muslim: *„ ... je to Arab, to není o muslimství. „Arabové prostě jsou takoví, oni jsou zvyklí, že prostě ta žena je jiná a ta Evropa je s tím samozřejmě v konfliktu s tím, jakou oni mají představu. Jako zase záleží, z jaké rodiny pochází. Pokud pochází z rodiny, kde maminka byla vysokoškolská profesorka, tak je to v pohodě, ale jeho maminka má jenom základku a celý život se starala o 11 dětí a o farmu. Takže tam je ten konflikt zřejmý. A já nejsem ten typ, co sedí doma na zadku.“*

Radka říká, že se na všem vždy musí domluvit, jinak to bude boj. „Arabský“ přístup k řešení konfliktů popsala Radka slovy: *„Arabové jsou dobře psychologicky zdatní a v hádce dokážou vše otočit a svést na druhého.“*

1.17.3 Srovnání „Radčinych“ vztahů

Na otázku, v čem se vztah s Čechem liší oproti vztahu s Libyjcem, Radka odpověděla: *„V hodně věcech jako. Jako asi nejpalčivější je, že jsem nikdy neměla k Čechovi respekt. Žé...jak to říct...v jednoduchém slova smyslu, skoro jakéhokoli Čecha tady žena pozná, tak jakýmkoli způsobem ten člověk působí na povrch, tak z něho vyšel vždycky podpantoflák jo...Já potřebuju něco, kde si budeme prostě rovnocenní a mám tam prostě ten pocit, že prostě muž za mě musí nějaké věci vyřešit a musí být třeba schopný mě bránit. Slovně i fyzicky jo...což třeba vím, že u Čechů jsem s tímhle tím moc nepočítala.“* Češi jí připadali málo dominantní, oni se k ní museli chovat s úctou, ale ona k nim nemusela. Vadilo jí, že měla pocit, že je má omotané kolem prstu a že si s nimi může dělat, co chce. Věděla, že pokud si najde muslima, nikdy to tak nebude. Což byl jeden z důvodů, proč chtěla Araba. Dalším důvodem byla také jejich hrdost a také touha, aby ji ten vztah bavil.

Dále zmiňuje: *„Soužití s Čechem je rozhodně klidnější plus samozřejmě taky to, že se s ním vždycky domluvíš, ta jazyková bariéra tam není, kulturní bariéra tam taky není.“* Na vztahu s Čechem se jí také

nelíbila jejich fixace na ni. Radka také říká, že ve vztahu s Čechem se s nimi často hádala a vytvářela tzv. italskou domácnost, jelikož jí ty vztahy jinak nudily a připadaly jí stereotypní.

Před současným partnerem již měla vztah s muslimem. Kvůli němu opustila Radka Čecha, se kterým v té době byla. Vedly ji k tomu ale i jeho žárlivé scény. S tímto muslimem, který ke všemu pil alkohol a žil hodně evropsky, ale vztah neklapal kvůli vzdálenosti mezi nimi, navíc on byl hodně v práci a neměli na sebe čas.

„A v tu chvíli jsem se právě rozhodla...takhle...ještě tohle byl ten jeden z hlavních důvodů, proč jsem si potom nakonec hledala muslima, protože už jsem chtěla někoho, s kým to bude prostě fakt na vážno jo a kde nás jako vzdálenost nebude nijak omezovat, aj kdyby prostě byla 5000 km, tak abych si byla jistá, že ten dotyčný je mi tam věrný, protože prostě muslim, že jo...což prostě teď mám jo...“ Dále Radka chtěla takového muslima, který je více praktikující.

V krátkém vztahu s Holanďanem, zjistila pouze, že jsou velcí gentlemani, její přítel se choval k ní velice dobře.

Ve vztahu s Čechem jí připadá lepší: *„Větší klid. Jste ze stejné země a pokud někam pojedete, tak pojedete spolu a nemusíte řešit i takové různé úřednické věci typu papíry a tady ty hrůzy...a větší porozumění, v některých chvílích určitě jo. Jako samozřejmě záleží na tom, na jakého Čecha zrovna natrefíš jo.“* S některými Čechy má Pavla momentálně pocit, že může probrat věci, které se svým manželem nemůže, protože on tady nežije. Zároveň u Čecha se nepředpokládá, že se z něj stane praktikující muslim, na rozdíl od muslima, který zatím nepraktikuje. Ve vztahu s Libyjcem si všimla také: *„Chybí mi někdy, že jako...víc toho citu, taková empatie mi tam trochu chybí, ale já to vidím, že to tak mají totiž všichni.“* Tím myslí všechny Araby.

Doporučila by Radka vztah s Libyjcem i jiným českým ženám? *„Doporučila bych to jen těm, které ví, co to je islám a jestli s tím dokážou žít, pokud se ten chlap změní třeba. Vztah s muslimem funguje, pokud ta žena je taky muslimka, jinak to tam bude hodně haprovat.“*

Největší výhodou toho, že má cizince, vidí Radka v tom, že se naučí jazyk. Velká výhoda je také, že s muslimem pozná dobře, jak islám funguje. Pak také říká, že od doby, co je s ním, je trpělivější, že zlepšil její osobnost a vytrénoval ji. Muslim je jí také velice oddaný, jelikož má strach z Boha a proto by ji nikdy nepodvedl.

„Je třeba sranda, jazyková bariéra na jednu stranu může být vtipná, jak se třeba člověk snaží opakovat po Tobě slovíčka a samozřejmě Ti ten cizinec ukáže spoustu nových věcí, rozšíří Ti hodně obzory jo, takže v tomhle je ten vztah s cizincem lepší.“

1.18 Informátorka „Pavla“

Pavla má 41 let. Má vysokoškolské vzdělání, oproti tomu její rodiče mají oba dva středoškolské s maturitou. Ve svém oboru dosáhla vysoké specializace a navázala mezinárodní kontakty.

Je vdaná a má ročního syna. Syn se narodil v ČR, ale má české i egyptské občanství. Momentálně je na rodičovské dovolené v Česku, ale pracuje také na volné noze jako mediální expert.

Narodila se v Jihlavě, má české občanství, ale žije střídavě v Káhiře a v ČR, více času však tráví v Egyptě. Manželé se dosud nerozhodli, ve které zemi budou trvale žít.

Pavla říká, že má papíry na dvě náboženství, sice na německé protestanství a na islám, ale ani jedno z nich jí není blízké. Říká, že si z každého náboženství vzala, co se jí líbilo, nejvíce z buddhismu, věří třeba v další životy a v energie. Má dvě sestry, jedna je mladší a druhá je starší.

Zkušenosti a předchozí život

Pavla má zkušenosti s muži z České republiky, ale také zmínila Němce, Američana a Afričana z centrální africké republiky, který žil v Anglii a v USA.

Když jí bylo kolem 18-ti let, navázala vztah s Čechem, což trvalo asi 5 let, další dva vztahy s Čechy trvaly rok.

S partnerem německé národnosti chodila, když žila v České republice, vztah s ním brala také vážně a byli spolu 4 roky. Ostatní vztahy, co měla, byly kratší.

Pavla díky Fullbrightovu stipendiu studovala v USA. Od roku 2007 se do České republiky v podstatě již nevrátila. Pracovala také v Dánsku.

„Hrozně jsem chtěla poznat nějakou zemi, kde by převažoval Islám jako náboženství, protože z toho všichni měli strach tenkrát, už tenkrát. A mě moc nebaví mít strach z něčeho neznámého, tak jsem se s tím chtěla seznámit. Proto jsem se rozhodla a odstěhovala.“ V Egyptě měla známé a byla to země, kterou vždycky chtěla navštívit. Rodina se o ni bála a varovala ji, ale Pavla se tam přece jen přestěhovala a věnovala se tam ženským právním. Nakonec to její rodina přijala dobře.

1.18.1 Současný partnerský vztah

Pavlin manžel má 32 let. Má vysokoškolské vzdělání a pracuje jako realitní makléř. Jeho matka je bakalářka a otec byl inženýr, ale zemřel. Narodil se v Egyptě a má také egyptské občanství. V Egyptě také tráví většinu času, ale jezdí i do České republiky. Je ženatý a má jedno dítě, syna s Pavlou. Dříve byl již jednou ženatý, sňatek uzavřel, aby pomohl ženě zůstat v Egyptě, nikdy s ní ale nežil.

Vyznává Islám, ale v mešitě se modlí pouze v pátek. Je prostřední dítě, má staršího a mladšího bratra.

Pavla ho charakterizovala takto: Je respektující, zodpovědný a má smysl pro humor.

Reakce okolí

Za ta léta, co Pavla žila mimo Českou republiku, prý už její rodině bylo jasné, že nebude s Čechem. Nejbližší rodina manžela přijala, někteří příbuzní a známí však nikoli. *“Většina lidí ho přijala úplně bez problémů a brali ho jako člověka a potom ho teprve posuzovali. Chtěli ho poznat, ale bylo pár takových, co ho odsoudili, aniž věděli, kdo to je.”* Pavlu jejich stanovisko nemile překvapilo a mrzelo ji. Za jejími zády manžela pomlouvali jako muslima, mysleli si, že ji bude bít a že mu bude podřízená, čemuž se její manžel naprosto vymyká. S těmito lidmi se už tolik nestýká.

O jejím partnerovi rodina věděla, ale vzhledem k tomu, že neměl ještě vízum, nemohl dojet do České republiky, přijel až těsně před svatbou.

Stanovisko manželovi rodiny hodnotí Pavla jako vstřícné: *„Jeho rodina je taky taková úžasná! Jeho starší bratr žije v Austrálii a mladší bratr žije v Káhiře a mluví všichni anglicky. A maminka jeho taky studovala na univerzitě a ta má tedy bakalářské vzdělání, takže je to taková pokroková rodina, bych řekla, hodně vzdělaná a už jsem jakoby druhá generace cizinky, protože bratr maminky si vzal Francouzku, takže mám jakoby už vyšlapaný koleje. Takže mě všichni akceptovali bez problémů.”* Obavy z reakce rodiny, že on není její první partner, se nenaplnily. Posuzovali ji podle toho, jaká je a vzali ji se vším všudy. To, že je to Češka pro ně nehrálo roli.

Život v partnerství

Pavla je se svým manželem čtyři roky. Je to její i jeho první manželství, i její první muž egyptské národnosti, ovšem Pavla před tím měla dvě vážná partnerství.

Jako první reakce na otázku, proč si vybrala právě jeho, reagovala Pavla smíchem: *„To by mě taky zajímalo! Protože mi byl sympatický a když jsme se seznámili, tak jsem zjistila, že si spolu sedíme v hodně věcech a tím, jak jsme si byli názorově blízko, tak přeskočila jiskra a...”* Přímo to, že to byl Egyptan ji samo o sobě neokouzilo.

Poznali se v Egyptě, v Káhiře, kam se Pavla v roce 2012 přestěhovala. V Káhiře Pavla hledala byt přes inzeráty, jelikož je její manžel realitní makléř, byl to právě on, kdo jí ukázal mnoho bytů. Údajně ale vztah neplánovala a vůbec nečekala. Scházeli se v rámci pracovních schůzek, ale poté Pavlu pozval na večeri.

Společně bydlet se rozhodli po více než roce vztahu, sňatek uzavřeli po roce a půl vztahu. Nejprve žili v bytě, co jí její manžel prodal a poté u jeho matky. V Egyptě jsou totiž možné dva sňatky. Jeden z nich je oficiální, úřední a ten druhý je neoficiální, díky němuž spolu lidé mohou žít v jedné domácnosti. Mají syna a váhají, zda budou chtít ještě jedno dítě. Její manžel se obával, aby Pavla s dítětem neodjela a on by ho už nikdy neviděl.

Pavla měla nejprve strach z jejich věkového rozdílu, ale již ví, že na věku nezáleží a že pro jejího partnera není podstatný. Vyjádřila se, že manželovým životním cílem je udělat ji šťastnou.

Míra vzájemného přizpůsobení

Pavla odjela do Egypta s vědomím, že se musí přizpůsobit místní společnosti a příliš se neodlišovat. Společnou domácnost s manželem založili v Egyptě, kde má Pavla přechodný pobyt. Jezdí ale také často do České republiky, někdy i sama se synem, někdy i s partnerem. Většinou přilétá přibližně na měsíc nebo měsíc a půl. To, kdy a na jak dlouho letí, je ale vždy o náhodě.

Když jsou oba s manželem v ČR, on egyptskou rodinu nepostrádá. *„Já jsem taky v pohodě, protože tím, jak jsem žila furt někde pryč, tak jsem jako vyrovnaná s tím, že tu rodinu nějakou dobu nevidím.“* Horší je to se synem, který chybí všem. Zařízené to mají tak, že manžel má v ČR přechodný pobyt, aby sem mohl jezdit, kdy chce.

Když je Pavla v Česku a její partner v Egyptě, funguje to bez problémů. *„Myslím si, že je to takový v době skypů a všeho...my si můžeme volat několikrát denně a je to i takový dobrý, že se nám stejská. A pak je ten vztah takovej jako super.“*

Do budoucna by do České republiky chtěli jezdit na léto, není tu totiž takové horko. Je i varianta, že by časem bydleli v České republice. Rozhodnutí závisí na politické situaci v Egyptě a možnosti se tam uživit. Pavla by ale raději zůstala žít v Egyptě, přestože tam je drahé školné a žádné sociální zabezpečení. Definitivně se budou muset rozhodnout, až syn půjde do školy.

Ve vztahu spolu komunikují anglicky, přičemž používají také slovíčka z arabštiny a češtiny. Na syna Pavla mluví česky a její manžel egyptskou arabštinou. Pavla prohlásila, že je v arabštině chronický začátečník. Než migrovala, učila se arabštinu, ale spisovnou, mluvená je jiná. Teď rozumí, píše a čte, ale mluvit je hodně náročné. Navštěvovala v Egyptě také kurzy. S jeho rodinou hovoří převážně také anglicky, stejně jako on s její rodinou, oba k tomu také překládají. Manžel by se také chtěl učit česky, ale buď není čas anebo se mu nechce.

Jazykové bariéry se u nich ve vztahu nevyskytují, pouze při kontaktu s rodinou, když někdo neumí moc anglicky. Komunikace v angličtině je pro ně snadná. V porozumění kulturním osobitostem problém také není, Pavlin manžel pracuje hodně s cizinci a je hodně otevřený. Pavla zvolila život v Egyptě cíleně, z vlastního rozhodnutí, s vůlí poznat kulturní prostředí a mentalitu Egyptanů a neodlišovat se (oděv, barva vlasů).

Pavla z pragmatických důvodů přijala islám. Má k Islámu vyřízené potřebné papíry, ale nedá se říct, že by Islám vyznávala a nestala se praktikující muslimkou. *„On je muslim no a já jsem teda zvědavá, jak se to bude vyvíjet do budoucna právě se synem. Ještě než jsem byla těhotná, tak jsme měli takovej velkej hovor, tak mi řekl, že syn prostě bude muslim, že to jinak nejde. A já jsem říkala, že*

dobře. A další velkej hovor byl, když jsem manželovi říkala: „Ale budu mu moct říct svůj názor na náboženství?“ On moje názory zná, tak se tak zarazil, říkal, že můžu a že on se samozřejmě pak bude moct rozhodnout, kdyby to muslimství nechtěl, tak se ho může vzdát.“ To, že každý věří v něco jiného, byť to má společné prvky, bere Pavla jako obohacení jich obou, oba také vyznávají morální zásady. Manžel ji nenutí, aby byla muslimka, naopak, v okamžiku, kdy egyptští úředníci podmínili uzavření sňatku její církevní příslušností,²⁸ ji ponechal výběr církve a podpořil ve křtu. Islám posléze zvolila účelově;²⁹ její manžel je rád, že je muslimka.

Postavení ženy

Partnerský vztah v Egyptě má svá vymezení. Z pozice Pavly se týkaly nejen chování partnerů ve veřejném prostoru (vyloučení intimity, respekt ženy k autoritě partnera), ale i společného bydlení (nelze bez uzavření sňatku³⁰). Těmto pravidlům se Pavla podřídila.

O svém postavení v manželství však uvažuje Pavla z pozice suverénní ženy. „I když jsem docela, bych řekla, taková...hodně dominantní. Myslím, že se nám to podařilo tak udržet v hranicích, že jsme jako partneři. Že nikdo z nás nedominuje.“

Pavlu nenapadalo nic, co by po ní její partner vyžadoval. „On je fakt takovej skromnej v tomhle, měla jsem štěstí.“ Dokonce, přestože je to muslim, jí dovoluje pít alkohol, i když on sám nepije. Není žárlivý, na veřejnosti je však odtažitý a přizpůsobuje své chování k ní místním zvyklostem; např. v Egyptě se partneři nemají a veřejnosti ani vodit za ruku.

Ve styku s přáteli ani v žádných jiných společenských aktivitách manžel Pavlu neomezuje. Naopak na různé akce ji odváží, především kvůli bezpečnosti. V kontaktu s muži stanovil jediné omezení: Pavla nesmí ani přátelsky políbit jiného Egyptěana a už vůbec ne před manželem či jeho přáteli. Ale bavit se s jinými Araby Pavla může.

²⁸ „Prostě sňatek s cizincem není žádná legrace, takže vyřídít všechny papíry a razítka, tak to bylo docela náročný a v Egyptě je to ještě náročnější tím, že chtějí papír...jakože musím mít nějaké náboženské vyznání. A oni uznávají jenom tři – křesťanství, islám a židovství.“

²⁹ Obstrukce úředníků končily podmínkou, že se stane muslimkou.

³⁰ „V Egyptě jsou možné dva sňatky jakoby. ... Jeden sňatek je ten oficiální, ten na ministerstvu vnitra a druhej takovej trošku neoficiální, že ti lidi spolu můžou žít. V Egyptě totiž ani není možný cestovat spolu, když ti lidi nejsou vzatí a ani být v jedný místnosti. Takže hodně cizinců dělá tenhlecten sňatek. My jsme samozřejmě museli něco mít, aby maminka mohla říct sousedům. Teda maminka je taky taková pokroková, ale sousedům řekla, že jsme vzatý.“

Pavla se neobléká výstředně. Na ulici chodí v dlouhých rukávech a kalhotách, aby nebyla pro Egyptány vyzývavá. Když jde ale s manželem, může se obléct, jak chce (krátké sukně, krátké rukávy, výstřih). On ji chrání. Pouze, když jdou čtvrtí, která je tradiční, upozorňuje ji, aby si přes sebe ještě něco vzala.

Režim každodennosti v souvislostech kulturní odlišnosti

V péči o domácnost genderové role vyloženě rozdělené nemají, ale manžel se stará o řadu věcí, které organizačně zajišťuje. Stará se o nákupy a zařizuje veškeré jednání s úřady. Sice neuklízí a nevaří, ale Pavla přiznala, že ani ona moc nevaří. Jídlo si často objednávají, což má na starosti právě její manžel. V Egyptě se hodně domácích prací zadává někomu jinému (např. žehlení, praní)

Výchova, říká Pavla, je v Egyptě dost volná a děti si tam mohou dělat, co chtějí. Pavla taková matka ale být nechce a nebude. Její partner je také pro nějaký systém a disciplínu. O všem se vždy poradí a domluví.

Pokud si připravují pokrmy sami, každý si vaří své, ale většinou je to týmová práce, i když často vaří i manželova matka. Pavla nevaří českou kuchyni, spíše mezinárodní a rychlá jídla. *„Je pravda, že knedlíky ze začátku moc nejedl, když jsme byli v Čechách, ale už je má rád. Miluje guláš. A já taky hodně kořením a on má rad hodně kořeněný jídla, takže v pohodě.“* Ani Pavle egyptská kuchyně nevadí.

Ve financování chodu domácnosti vytvořili „vlastní styl“, který nerespektuje model užívaný ve výchozí rodině (resp. české). *„My to máme rozdělené tak, že když jsem v Egyptě, tak živitel je manžel a když si třeba vydělám a jedeme na dovolenou, tak to zaplatím. A když jsem v Čechách, taky tady platím zase já. Protože jsem vyrůstala v naší rodině, tak si člověk s sebou nese samozřejmě takový ty tradiční modely, protože u nás v rodině se peníze vždycky dávaly dohromady, mamka s tatínkem a kasu drží mamka. A tak jsem taky měla takovou představu. Ale v podstatě jsme si zajeli ten styl, jak jsem říkala a já jsem zjistila, že mi to vyhovuje. Manžel má svoje konto v Egyptě, já mám taky svoje konto a vždy se domluvíme, kdo co zaplatí. Ale stejně jsou ty peníze nás obou nebo to tak bereme. Ale já třeba ráda šetřím a kdybysme chtěli něco koupit, tak ať ty peníze neutratíme za blbosti. Nám to vyhovuje“*

Tradice významných svátků české a egyptské společnosti vzájemně respektují. Vánoce v rodině Pavla dodržuje. První Vánoce, které Pavla trávila v Egyptě, označila za úžasné. Přestože v manželově rodině nemají stromeček, pro ni ho nachystali. Pavla také připravila tradiční českou štědrovečerní večeři a cukroví. Rozdali si i dárky. Další rok ale bylo málo času, tak si zašli s rodinou a přáteli do restaurace. V Egyptě se ale slaví Vánoce 25. 12. a mají Santa Klause. Letos chtějí slavit Vánoce v České republice. Její partner s rodinou dodržuje také Ramadán, ale samotná Pavla nikoli.

1.18.2 Konflikty

Přímo ve vztahu konflikty jako takové prý nemají a vše obrací v žert.

Velký problém, se kterým se setkali, se týkal legislativy. Když se rozhodli uzavřít sňatek. Jednání na egyptských úřadech bylo pro Pavlu velmi náročné (volba církevní příslušnosti)³¹ a dehonestující (výslechy na ministerstvu).³² Přesto konflikt mezi partnery nenastal, i s ohledem na tolerantní přístup partnera k Pavliným rozhodnutím. Sňatek uzavřeli. *„Oba jsme teda byli v džínách, jenom dva svědky jsme si zavolali, aby přišli naši kamarádi a bylo.“* Nikdo z jejich rodin se tohoto sňatku nezúčastnil. Po tomto egyptském papírování měli svatbu také v České republice s velkým obřadem a hostinou.

Podstatnější otázkou, kterou řešili, byla otázka pohřebního ritu. *„Ale myslím si, že jedna věc, ze které byl takovej přešlej...když jsme se bavili, co budeme dělat, když umřeme, kdybysme náhodou umřeli, jako v tom vztahu se to musí probrat, to je jasný...tak on mi říkal, že chce být pohřbený v Egyptě samozřejmě a já jsem mu říkala, že chci být spálená a rozprášená někde nad mořem...on chudák na mě koukal, protože pro ně neexistuje pohřeb žehem, pro ně je to prostě pohřeb do země. A myslím, že z tohodle je pořád takovej špatnej, že se s tím nedokáže srovnat.“*

Hlavní a z pozice obou manželů závažné diskuse se týkaly a týkají jejich syna. V jedné rovině jsou to otázky vyplývající z náboženské příkazovosti, které řeší. Pro Pavlu velice citlivou byla obřízka, o které jí nechal manžel rozhodnout. *„Jediný, co bylo tak asi pro mě nejhorší rozhodnutí, co jsem musela udělat bylo to, že syn je obřezaný...a to je právě ta tradice pro ten region, že jo...“*. Kdyby se rozhodla jinak, ublížila by jeho matce.

V současnosti si Pavla klade otázku synovy budoucí výchovy, když zdědí otcovu víru. *„Protože samozřejmě islám má některé svoje věci, se kterými já úplně nesouhlasím. Prostě věci, které se mi tolik nelíbí...“* Jako příklad zmínila dědické právo, kdy jsou znevýhodněné ženy.

V druhé rovině jsou to otázky ohledně péče o syna, o nichž se dohadovali. Pavla vyžadovala, aby se manžel o syna staral v době, kdy chodila do práce a chtěla volný čas pro sebe. I to vyřešili a manžel se o syna bez problémů staral.

³¹ Ke sňatku je v Egyptě potřeba papír na to, že člověk vyznává nějaké náboženství, tento papír Pavla ovšem neměla. Z křesťanství, židovství a islámu se Pavla rozhodla pro křesťanství, které jí připadalo nejbližší, a nechala se pokřtít. *„Pak jsme šli teda s tím papírem na úřady a oni nám řekli, že nám to neuznají bez nějakýho podpisu nejvyššího protestantskýho preláta. A tak jsme ho jeli hledat a jednoho jsme našli, ten nám to tam podepsal, dal razítko, tak jsme šli znova na policii, tam nám řekli, že ne, že to není ten pravý, že musíme mít jinýho, tak jsme šli dál a ten nám nakonec řekl, že nám to nepodepíše...no to už těch razítek na mě bylo moc...tady v Čechách bylo hrozně moc razítkování, překlady a tak...a už mě dohnali k slzám a taky jsem řekla, že už je mi to jedno, že se klidně stanu muslimkou, ať už to máme za sebou.“*

³² Museli na zdravotní prohlídku, zda jsou způsobilí ke sňatku, podplatili někoho v nemocnici, jak se to prý ve Egyptě normálně dělá. Dále podstupovali také nepříjemné výslechy. Teprve poté na ministerstvu dostali další papír, dostali pár otázek a byli oddaní.

Hlubší vzájemné nepochopení, které by vedlo ke konfliktu, Pavla popřela: „*Spíš třeba jako nějaké chování se nám líbí nebo nelíbí...a pak si to musíme vysvětlit, proč tak jednáme nebo nejednáme...ale do sporu si myslím, že jsme se nedostali...*“

Interpretace příčin konfliktů a jejich řešení

Potencionální možnost konfliktů v manželství s Egypťanem vidí Pavla v kulturní odlišnosti. Osobitost egyptské kultury pak váže jednak k islámu, jednak ke zvyklostem a zakódovaným normám života egyptské společnosti. „*Tak určitě si myslím, že ta kultura tam hraje velkou roli a teďka otázka, co je to kultura...tak jednaksí myslím, že v těchle zeměch, jako je Egypt, hraje velkou roli náboženství. Ale velkou roli taky hraje tradice, protože ne všechno, co se připisuje islámu je islám. Je tam spousta věcí, co se připisuje pro ten region a to tam hraje velkou roli. Plus v Egyptě je hrozně důležité, co si myslí ostatní, takže lidi se i podle toho chovají.*“

Řešení konfliktů partneri hledají v otevřené diskusi a v kompromisu. „*A né, že bysme se hádali...samozřejmě ze začátku tam byly nějaké dohady...já jsem žila dlouho sama on žil sám a jsme měli pár kompromisů, kdy jsme se dohadovali co a jak. Ale vynikající je, že my si můžeme říct opravdu všechno, co cítíme a já jsem si to nikdy nenechávala v sobě, on taky ne, takže vždycky je dobré si to vysvětlit. Když si to člověk v sobě hromadí, tak z toho pak může být problém, takže...myslím si, že v tomhle tom máme super vztah, protože i když na něco nemáme stejný názor, tak si to dokážeme vysvětlit, proč on udělal tohle a proč já jsem zareagovala takhle...a to si myslím, že je pro ten vztah asi nejdůležitější. Komunikace.*“

1.18.3 Srovnání „Pavliných“ vztahů

Když byla Pavla s Čechem, byla ještě dost mladá a chtěla cestovat, zatímco její přítel prohlásil, že má již odcestováno. Tenkrát Pavla odjela do USA. Partner jí dal ultimátum, že na ni bude čekat, pokud pojedou pouze na půl roku. Pavla ovšem jela na rok a tak vztah skončil.

„*Tak třeba s tím Němcem to bylo takový, že si myslím, že asi by mě nenechal dělat úplně to, co bych chtěla. Byl takový...né, že manželka má sedět doma, ale chtěl by mě mít pro sebe. A byl takový majetnický. Takže i moje kamarády, né, že by je nebral, ale tak jako...trošku mě držel zpátky.*“ Navíc tento Němec žil v Německu, takže se s Pavlou vídali jen tak napůl. „*Tam to bylo trošku vážnější, protože on ještě byl v jiném stavu...řekněme.*“ Navíc by se mu nelíbilo, že by si chtěla žít svůj život.

Co se týče vztahu, co měla s Američanem, řekla k tomu pouze to, že se rádi viděli, ale nebylo to vážné. A s Afroameričanem vztah zase nefungoval, jelikož pak každý žil někde jinde. Oba dva muži, se kterými byla v Americe, byli tmavé pleti.

Pavla ale říká, že vždy měla ve vztahu s cizinci štěstí, že ti muži byli zcestovalí a světoví, takže tam příliš konfliktů nebylo.

U Čechů, se kterými Pavla chodila, si všimla rozdělení na ženské a mužské role, i když muži tvrdí, že to tak není a že jsou na stejné úrovni. Čeští muži očekávali, že jakmile má muž hlad, žena mu musí hned něco připravit.

Největší rozdíl, který Pavla vnímá ve vztahu s Egyptánem na rozdíl od ostatních vztahů je podpora. Současný manžel jí podporuje ve všem, co dělá a nechce ji v ničem předělávat.

V současném vztahu nikdo z nich nedominuje, ale například jeden z Afričanů chtěl být v podřízené roli a to by se Pavle nelíbilo, aby byla vedoucí. Němec ji zase chtěl naopak v podřízené pozici a on by celý vztah vedl. Pavla vždy chtěla někoho, s kým bude na stejné úrovni a toho již našla.

Ve vztahu s Čechy Pavlu nenapadalo nic, co by jí vyhovovalo víc, než ve vztahu s Egyptánem či jiným cizincem.

A doporučila by vztah s Arabem? „*No...myslím, že doporučila, ale musel by to být taky tak otevřený člověk jako je můj muž. Já vím, že ty rozdíly mezi Egyptánama jsou tak veliký, že prostě to je jak u Čechů. Vždycky záleží na tom člověku. Není to podle národnosti podle mého, je to o tom člověku.*“ S humorem pak Pavla dodala, že největší výhoda toho, mít Egyptána je, že ho jeho matka dobře vychovala, díky čemuž má zakořeněné, že se má o ženu dobře starat. Navíc ze všech zemí, ve kterých Pavla žila, se jí nejvíce líbí právě v Egyptě.

1.19 Komparace vztahů „Radky“ a Pavly“

Radka i Pavla jsou vysokoškolsky vzdělané ženy, ženy ambiciózní, pro které poznávání nových prostředí patří ke stylu života. Odlišuje je ovšem věkový rozdíl dvaceti let, tedy i rozsah životních zkušeností a míra dosažené profesní a společenské úspěšnosti.

Partneři obou žen jsou naproti tomu téměř vrstevníci. Radčin partner je středoškolák a je starší než ona, Pavlin vysokoškolák a mladší než ona. Oba vztahy trvají 4 roky. Obě ženy jsou vdané, ovšem zatím pouze Pavla má syna.

Radka žije v České republice a její manžel v Anglii, kam migroval z Libye. Mají vztah na dálku a seznámili se přes internet; Radka hledala muslima pro partnerství. Pavla svého muže potkala v Egyptě, kam migrovala z touhy poznat islámskou zemi; vztah neplánovala a nepočítala s ním. Žijí v Egyptě ve společné domácnosti, ale jezdívají i do České republiky. Do budoucna Radka nechce žít v Anglii, ani v Libyi, nejradši by založila rodina v České republice. Pavla ještě není rozhodnutá, kde se nakonec usadí, ale spíše v Egyptě.

Obě se svým manželem hovoří anglicky, ale obě mají snahu se učit i partnerův jazyk. Partneři umí něco málo česky. Pavla na syna mluví česky a její muž arabsky, vychovává ho v dvojjazyčnosti.

Obě ženy v důsledku uzavření manželství přijaly Islám. Obě chtěly do Islámu proniknout blíže. Zvolily však jinou strategii. Radka chtěla poznat Islám prostřednictvím vztahu s muslimem, Pavla se rozhodla pro migraci do islámské země.

Radka se po svatbě dobrovolně rozhodla pro konverzi k Islámu, k čemuž směřovala, manžel jí dal poslední impuls. Do budoucna by navíc nechtěl ženu, co není muslimka. Pavla Islám přijala nikoli z vnitřní potřeby, ale proto, aby se mohla v Egyptě provdat. Radka ke svatbě v mešitě v Anglii nepotřebovala oficiální papír, že je křesťanka. Celkově sňatek v Egyptě byl složitější a náročnější než v Anglii.

Radka se stala muslimkou kvůli pravé víře, Pavla jen kvůli svatbě a islám nevyznává. Druhým paradoxem je fakt, že Radčin partner, který migroval do Evropy, je více praktikujícím muslimem než Pavlin manžel, muslim, který žije ve své muslimské zemi. Z této pozice přistupuje každý z manželů k prezentaci svých žen ve společnosti. Pavla například smí sedět i u stolu s jinými Araby, Radka nikoli. Radka také vyzdvihuje, že její manžel neměl před ní nikdy žádnou ženu, zatímco Pavla přiznává, že její manžel již zkušenosti má.

Obě dvě ženy, pokud hovořily o konfliktech, vztahovaly je k diskusím o závažných problémech, které mají přesah do budoucna (např. otázka volby země, kde budou žít, obřizky, způsobu pohřbu).

Největší konflikt Radka vztáhla k otázce budoucna. Jakmile se dozvěděla, že je ochotný žít s ní v Česku, problém pominul.

Pavla měla při sňatku velké problémy s legislativou. Největší otázka, se kterou se Pavla ve vztahu potýkala, se týkala otázky pohřebního rituálu. Obřizka syna byla pro ni jejím vnitřním konfliktem, do něhož manžel nezasahoval. Pavla tedy akcentovala jak své vnitřní konflikty, tak konflikty mezi sebou a manželem.

Při vysvětlení příčin obě ženy zdůraznily jinakost výchozích kultur. V této souvislosti pak obě zdůrazňovaly, že významnou roli v této jinakosti hraje arabství partnerů, jejich původ z oblasti severní Afriky. Islám vnímaly jako méně významný. Obě prohlašovaly, že konflikty řeší domluvou, vysvětlením a kompromisem.

Pro Pavlu je to třetí vážný vztah, Radka říká, že vztahů měla více, ale teprve tento se dá opravdu považovat za vážný. Radka i Pavla měly vztah s Čechy, ale obě také s jinými cizinci. Konkrétně Radka chodila s Holanďanem a s mužem z Bosny a Hercegoviny, Libyjec je to její první. Pro Pavlu je to také první Egyptan, ale před tím byla také s Američanem, Afroameričanem a Němcem.

Obě tvrdí, že jsou ve vztahu s muslimem, rovnocenné, jejich partneři jsou tolerantní a podporují je. Pavla zmínila, že jejího manžela matka dobře vychovala, aby se dobře staral o ženu a činil ji šťastnou. Oproti tomu Radka prozrazuje, že jeho matka ho výchovou nenaučila, jak se chovat k ženě a chybí mu empatie. Zajímavostí je, že obě se zmínily o tom, že jejich muž dříve neměl rád psy, ale momentálně jim už nevadí.

SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Mou výzkumnou otázkou byl postoj českých žen, které uzavřely partnerství s cizincem, k dvojnárodnostnímu partnerství. Sledovala jsem emický pohled, tedy osobní stanoviska vybudovaná na základě vlastní zkušenosti. Vztah konkrétních žen k dvojnárodnostnímu vztahu jsem sledovala ve dvou polohách:

a) S ohledem na osobnosti žen, jejich vzdělání, profesní kariéru, názorovou orientaci (náboženství) a ukotvení ve dvou kulturních prostorech (českém a partnerově).

b) S ohledem na kulturní východiska partnera (zemi původu; zemi působnosti; názorovou orientaci). Proto výběr partnerství s Francouzi, Vietnamci, Španěly a Araby ze Severní Afriky.

Postoje žen jsem srovnávala, hledala obdoby i různosti. Mé poznatky však nelze zobecňovat. Jde o stanoviska a názory konkrétních osmi žen.

1.20 Reflexe problematičnosti vztahu s cizincem z pohledu českých žen

1.20.1 Česko-francouzská partnerství

Obě informátorky jsou v manželství s Francouzem spokojené a oproti vztahu s Čechem jim nic nechybí. Obě se plně zařadily do francouzské společnosti, kde plánují zůstat. Obě u svých francouzských partnerů zdůrazňují jejich vstřícnost v osobním kontaktu, „lehkost žití“, galantnost a submisivnost (ve vyjádření obou, ve smyslu reakce na jejich povahu dominantní ženy). Tato stanoviska zaujmají bez ohledu na úroveň svého dosaženého vzdělání; je ovšem pravda že obě si partnera vybraly ve své vzdělanostní kategorii.

Barbora

Barboře vztah s Francouzem vyhovuje více než s Čechem. Případá jí otevřenější a galantnější než Češi. Líbí se jí na partnerovi, že je ochotný a tvárný. Ona je ve vztahu dominantnější a její manžel od ní nic striktně nevyžaduje. Jediné, v čem jsou v tomto vztahu s cizincem problémy a kvůli čemu se hádají, je výchova dětí. Tento konflikt Barbora reflektuje jako rozdílnost povah a rodinného zázemí, v němž vyrostli, nikoli jako důsledek odlišné národnosti.

Lýdie

Pro Lýdií je partnerství s mužem francouzské národnosti vyhovující a všeobecně spíše nekonfliktní. Vzhledem k jiným životním situacím v dobách předchozích partnerství, odmítá srovnání současného vztahu se vztahy s Čechy. Na manželovi se jí líbí, že se oproti Čechům (jak vyznívala) angažuje ve výchově. Celkově je v chodu domácnosti dominantnější ona. V rovině teoretických úvah připouští potenciální kulturní rozdíly, nepovažuje je však za příčinu konfliktů. Za konflikty vidí rozdílné osobnostní rysy, ve svém manželství např. že manžel lpí na dochvilnosti, kterou od ní také očekává.

1.20.2 Česko-vietnamská partnerství

Ani jedna není ve své podstatě v tomto vztahu spokojená. Obě od svých partnerů očekávaly, že budou rodinně založení, ale velmi se zklamaly. Jsou si s partnerem odcizeny, ačkoli spolu mají děti. Obě žijí v České republice a přizpůsobení očekávají od svého partnera. Tato partnerství jsou již citově vyčerpaná a byla reflektována nejvíce negativně a konfliktně. Velkou roli u nich hraje finanční zabezpečení ze strany partnera - závazek, který oba partneři dodržují.

Patricie

Patricie je vyloženě ve vztahu s Vietnamcem nespokojená, avšak kvůli dítěti smířená s jeho trváním. Svou nespokojenost vyřešila distancí, oddělenou domácností. Ačkoli si cíleně hledala Asiata, dnes po zkušenostech, by již nikdy takový vztah nevyhledávala. Nesouhlasí s partnerovým přístupem k ženě jako podřízené a s jeho nezodpovědným přístupem k rodině. Odlišné normy chování a myšlení podle ní spočívají v mentalitě partnera, na niž si vytvořila velmi negativní názor, který aplikovala na všechny Asiaty. Vztah s Vietnamcem by určitě nedoporučila, nevidí na něm nic kladného.

Rebeka

Rebeka ve svém partnerovi také spletla, přesto udržuje společnou domácnost. V domácnosti a ve výchově se neangažuje a starosti zůstávají na ní. Intenzita vztahu i přes Rebečinu snahu, opadla. Na základě těchto skutečností je Rebeka v tomto partnerství nespokojená a nedoporučuje ho. Mnohdy se mezi nimi vyskytují konflikty kvůli výchově dětí. Tyto konflikty si Rebeka vysvětluje odlišným myšlením a prostředím, kde byl partner vychován. Zároveň si uvědomuje také vliv povahových rysů na jeho chování. Problémy nastávají také v komunikaci, v čemž Rebeka vidí největší výhodu vztahu s Čechem – absence jazykové bariéry.

1.20.3 Česko-španělská partnerství

Vyloženě šťastná ve vztahu je pouze jedna z informátorek, druhá je ve svém postoji neutrální. Nepociťují žádná omezení, žádné distance a obě shodně prohlásily, že jejich španělský partner je zábavný. Obě své vztahy hodnotí jako spíše bezproblémové. Rozdíl mezi nimi je, že každá si rozdíl v postojích a jednání svém a partnera vysvětluje jinak. Lea odkazuje na osobnostní profil partnera, Viktorie na rozdíl dvou kultur. Zároveň také každá z nich chce a má v současnosti domácnost v jiné zemi. Lea existenci nadále ukotvuje na Kanárských ostrovech, Viktorie naopak v České republice.

Lea

Pro Leu je vztah se Španělem vyhovující jen skrze možnost, že s ním může žít mimo Českou republiku. Říká, že ve vztahu nemají důvod k hádce, pokud je někdo třetí neprovokuje. Ačkoli jejich partnerství není konfliktní, Lea by znovu svého partnera již ne zvolila. Nelíbí se jí jeho povaha. Partner se však snaží dodržovat řád a pravidla, která Lea nastavila. Celý vztah je postavený na volnosti, otevřenosti a toleranci. Partner po ní tedy nic nevyžaduje. Oproti Čechovi jí nic nechybí, ale k trvání či netrvání současného vztahu je víceméně lhostejná. Veškeré odlišné chování si spojuje pouze s povahou partnera, přičemž národnost pro ni nehraje žádnou roli.

Viktorie

Viktorie je v česko-španělském partnerství velice spokojená a vůbec nic jí nechybí, naopak jí spíše chyběla vášeň ve vztahu s Čechem. Vztah se Španělem zcela doporučuje. Odkazuje, že její manžel je rodinně založený a pečující. Vyvrátil jí všechna negativa o mužích, takže vztah celkově hodnotí zcela pozitivně. Veškeré rozdíly, které se mezi partnery vyskytují, si Viktorie vysvětluje jako důsledek odlišné mentality a způsobu výchování. Na základě toho občas mají ve výchově dětí jiné přístupy. Jinak je vztah nekonfliktní. Nejhorší pro Viktorii bylo smířování se s tím, že musí žít v jeho zemi. V současnosti ale žijí v ČR. Přesídlením se změnilo i postavení partnerů v rodině a domácnosti. Nyní má dominantnější postavení pro změnu ona.

1.20.4 Česko-arabská partnerství

Ve vztahu jsou obě spokojené a vztahy vnímají kladně. Základní rozdíl mezi nimi je ten, že jedna vede s partnerem společnou domácnost a žije jeho v zemi, druhá vede partnerství na dálku. Žije a také usadit by se chtěla v České republice. Obě ženy říkají, že jejich arabský manžel je oproti jiným Arabům velmi tolerantní a vyzdvihují vzájemnou rovnocennost ve vztahu. Obě své partnery svým

způsobem vylučují ze skupiny ostatních Arabů, které poznaly. Obě ve vztahu hovoří anglicky. Obě konvertovaly k islámu, i když u jiného podnětu a jinak své konvertování duchovně prociťují.

Radka

Radka je velmi ráda, že je ve vztahu s cizincem, konkrétně muslimem. Vztahy s Čechy považovala za nudné, nechovala k Čechům žádnou úctu. Hledala vážný vztah s muslimem a u Araba ho našla, spolu se vzájemným respektem, s jistotou finančního zabezpečení a také oddaností. Zároveň i její manžel od ní vyžaduje věrnost a respekt, což jí imponuje. Přes vzdálenost (partnerství na dálku a vedení dvou domácností), hádky v počátcích a mnohé kulturní rozdíly Radka považuje vztah s muslimem za pro ni vhodný. Česko-arabský vztah by doporučila pouze ženám, které jsou také muslimky. Veškeré kulturní odlišnosti partnera připisuje Radka skutečnosti, že její partner je Arab (nikoli muslim).

Pavla

Ve vztahu s Arabem je Pavla velmi spokojená. Zároveň jí i vyhovuje žít v zemi původu partnera. Oproti vztahu s Čechem Pavle nic nechybí. Vztah s Arabem by doporučila, ale podmínkou je, že by ten muž musel být stejně otevřený jako její manžel. Velmi jí vyhovuje, že ve vztahu jsou na stejné úrovni a nejvíce vyzdvihuje podporu, kterou jí manžel ve všem dává. Žádné spory se u nich ve vztahu nevyskytují. Diskutovali však o přechodových rituálech v životě člověka vázaných na náboženskou příkazovost (otázky ohledně pohřebního ritu a obřizky syna). Pavla je také trochu skeptická kvůli faktu, že její syn vyrůstá jako muslim. Prožívá vnitřní kulturní konflikt. Rozdíly mezi sebou a partnerem si vysvětluje odlišností kultur, a to islámem a také zvyklostmi v Egyptě.

1.21 Osobnostní charakter žen

Z výzkumu vyplývá, že všechny mé informátorky touží po širších kontaktech za hranicemi ČR a inklinují k cizině. Zároveň chtějí zkusit něco nového a jiného, chtějí objevovat a vyhýbají se veškerým předsudkům. Toto tvrzení potvrzuje fakt, že sedm z osmi žen za sebou mají, mnohdy četné, zkušenosti s muži jiné národnosti než je česká. Ačkoli všechny z nich byly dříve i ve vztahu s Čechem/Čechy, daly přednost vztahu s cizincem.

Většina z nich před vstupem do současného partnerství hodně cestovala a v cílových zemích i nějaký čas pobývala a pracovala. Především Lýdie (Franc.), Rebeka (Viet.), Lea (Špa.), Viktorie (Špa.) a Pavla (Arab). Všechny se s nadšením učily cizí jazyky, některé z nich je ve vztahu i používají a plynule jimi hovoří.

V jejich charakteru hraje roli i jejich průbojnost, odhodlanost a nezávislost. Ve vztahu si všechny zachovaly svou dominanci. Samozřejmě jsou ale také ochotné se v mnohém svým partnerům přizpůsobit.

1.22 Záměr vstupu do partnerství

Vyzkoumala jsem, že u většiny žen, s výjimkou dvou, došlo k navázání vztahu v kontextu širších souvislostí a víceméně vyplynulo ze situace. Jednalo se o pracovní pobyt v zemi partnera, jako tomu bylo u Lýdie (Fran.), Lei (Špa.) a Viktorie (Špa.). Stávalo se, že ženy při úvahách ohledně navázání vztahu také zohledňovaly variantu, že by musely žít v cizině. Avšak u Barbory (Fran.), Pavly (Arab) a rovněž Lei (Špa.) se dalo navázání vztahu s cizincem očekávat. Tyto ženy totiž v zemích, kam migrovaly, žily dlouhodobě a návrat do České republiky v krátkodobé perspektivě nepředpokládaly. V případě Patricie a Rebeky a k navázání vztahu došlo díky pracovní migraci partnera do ČR.

Oproti tomu pouze Patricie a Radka si cíleně a se záměrem hledaly partnera jiné národnosti než české. Obě k tomu však měly jiné důvody, Radka hledala muže s muslimským vyznáním, Patricie chtěla muže asijského původu.

1.23 Reakce okolí

Reakce českých rodin na partnerství jejich dcer s muži jiné národnosti nebyly ani v jednom případě nijak dramatické.

V případě česko-francouzských partnerství se nevyskytovaly žádné negativní reakce a rodiny partnery přijaly. U Barbory se vyskytla pouze poznámka na barvu pleti partnera, Lýdie zmiňuje původní obavu rodičů, že se nedomluví s vnoučaty.

Přijetí partnerů v česko-vietnamských partnerstvích proběhlo také v pořádku. Rebečina rodina reagovala pasivně, u Patricie vztah s cizincem asijského původu rodina očekávala, avšak vyskytovala se obava, že muž bude brát vztah na lehkou váhu, což se nakonec potvrdilo.

U česko-španělských vztahů také nebyl žádný problém. Viktorie říká, že její rodina nereagovala nijak. Lea říká, že v reakci nešlo o to, že je partner cizinec, ale že nebude žít v ČR.

Reakce na česko-arabská partnerství byly rovněž vesměs kladné. Jediné, co u Radky nepřineslo kladné odezvy, byl fakt, že rodině dlouho tajila svůj sňatek. Nejbližší rodina Pavly partnera přijala velmi dobře, avšak vzdálenější příbuzní ji pomlouvali a v důsledku toho spolu omezili styky.

Celkově byly reakce okolí vstřícné a tolerantní k ženině volbě muže. Rodiny a okolí mužů na jejich české partnerky reagovali také příznivě.

1.24 Typy partnerství

Ve svém výzkumu jsem doložila typy rodin, jejichž různost jsem definovala s ohledem na zemi pobytu, domácnost a transnacionální prostor. Tyto typy se mohou navzájem prolínat.

a) *Země pobytu* – přesněji řečeno, zda česká žena se svým partnerem zvolila k pobytu Českou republiku nebo zemi původu partnera.

V České republice trvale žijí se svým partnerem ženy ve vztahu s Vietnamcem (Patrice a Rebeka). Zde je to pochopitelné vzhledem k tomu, že tito muži jsou migranti.

Tři ženy ze zkoumaného souboru osmi informátorek prošly nebo procházejí zvažováním, kde se se svým partnerem a rodinou usadí. Pro Českou republiku se z existenčních důvodů rozhodla Viktorie se svým španělským manželem, ačkoli původně se usadili v zemi partnera a žili tam většinu trvání vztahu. Do budoucna chce žít v České republice s manželem, Libyjcem, také Radka a to z pocitu ukotvení v rodné zemi. Pavla ještě není úplně rozhodnutá, kde zůstane. Spíše by chtěla žít v Egyptě, rozhodne se, jakmile syn dosáhne školního věku.

Aktuálně v cizí zemi žijí informatorky usazené ve Francii (Barbora a Lýdie). Pro ně Česká republika nepřichází v úvahu. Stejným způsobem svůj život na Kanárských ostrovech vnímá také Lea; hodlá tam zůstat děti vychovat v místním španělském prostředí, kde navštěvují také školu.

b) *Domácnost* – zda pár založil společnou domácnost nebo vede vztah na dálku.

Ve společné domácnosti s partnery žije většina informátorek (šest). Založily je samozřejmě v zemi, kde se s partnerem usídlily.

Výjimkou jsou domácnosti Patricie a Radky, zrovna těch žen, které záměrně hledaly muže jiné národnosti podle určitých kritérií (Asiat, muslim). Obě i jejich partneři mají vlastní autonomii života a vlastní domácnost, navíc lokálně vzdálenou. Jejich partnerství je vedeno na dálku a základní bází je finanční spojení, sice že partneři zasílají finance svým partnerkám. Pro obě ženy je takto pojaté partnerství na dálku volbou. Obě ženy zmiňují, že jim vztah na dálku vyhovuje, především Patricii.

c) *Transnacionální prostor* – ukotvení partnerů ve dvou zemích, ve dvou kulturních prostředích.

Většina informátorek je ukotvena ve dvou kulturních prostředích: ve svém a partnera. Obdobné vazby mají i jejich manželé/partneři. U jednotlivých partnerství se ovšem liší míra intenzity, s jakou jsou ukotveny v českých zemích (České republice).

Všechny informatorky, které žijí v cizině (Barbora, Lýdie, Lea a Radka, dříve také Viktorie) se pohybují v transnacionálním prostoru. Neustále udržují trvalé kontakty a vazby se svou zemí původu.

Opakovaně v různé intenzitě navštěvují Českou republiku, jsou v kontaktu s českou rodinou a také reprodukují české modely výchovy dětí. Chtějí, aby si jejich děti uvědomovaly, že pochází z České republiky. ČR mnohdy navštěvují také se svými partnery, pokud jim to pracovní povinnosti dovolí. Mezi faktory, které ovlivňují četnost návštěv a délku pobytu (jak žen, tak mužů) patří samozřejmě také soukromé záležitosti, ochota a ve velké míře mateřská dovolená (ženy jezdí častěji, tráví zde delší dobu, využívají pomoc rodičů i dávky v mateřství). Mnohdy ženy také přijíždí do ČR kvůli svátečním chvílím, které chtějí prožít s rodinou, konkrétně na Vánoce.

Jedinou výjimkou v takto nastaveném modelu života ve dvou zemích jsou partnerství uzavřená českými ženami s Vietnamci. Ženy v těchto vztazích se v transnacionálním prostoru nepohybují. Rebeka a její děti jsou ukotveny pouze v České republice. Obdobně i Patricie, s tím rozdílem, že ona s dítětem hovoří také jazykem partnera. Naproti tomu partneri Vietnamci trvale udržují vztahy se svou rodinou ve Vietnamu; žijí svůj autonomní život propojený se zemí původu v nejrůznějších rovinách (finance, komunikace, návštěvy).

Co se týká transnacionalismu ve vztahu k identitě partnerů, ženy i muži jsou ukotveni ve dvou kulturních prostředích. Identita je vázaná na to, ve které zemi žijí.

Ženy, které migrovaly, se přizpůsobují cizímu prostředí, oproti tomu muži do ČR vstupují nárazově a účelově za návštěvou, přičemž poznávají ženy v jejich prostředí, kterému se v danou chvíli snaží přizpůsobit oni.

Když se muži přistěhují do ČR, Česká republika se stává prioritní. Ani muži migranti však neztrácejí vazby a kontakty se svou rodinou v rodné zemi. Mezi tyto muže se řadí partneri Rebeky, Patricie a Viktorie (manžel Radky je také migrant, avšak ne v ČR).

Všichni, co se přestěhovali ze své země původu, svou identitu částečně mění. Etnickou příslušnost však nikoli, přestože se kulturně přizpůsobují.

1.25 Přizpůsobení

Pokud informátorky žijí v zemi partnera, přizpůsobují se lokálním normám stylem života, jazykem, zvyklostmi. Pokud žijí v České republice, očekávají, že se přizpůsobí partner (a to i při změně země, v níž se partneri rozhodli žít). Podle tohoto modelu přizpůsobení v místě pobytu partnera proběhlo v případě partnerství s Francouzem (Barbora, Lýdie), Španělem (Lea) a Egypťanem (Pavla), tedy u poloviny informátorek. V případě partnerství s Vietnamcem (Patricie a Rebeka) se přizpůsobují partneri. Viktorie se původně adaptovala zemi španělského partnera, nyní je situace však obráceně. Radka s Libyjcem také v budoucnu očekává přizpůsobení od partnera.

V souvislostech úvah o přizpůsobení důležitou otázkou v postojích všech dotázaných žen byla jazyková komunikace. V podstatě všechny považovaly za logické a samozřejmé, že se jazykově přizpůsobí společnosti, v níž žijí. Jazykově se partnerovi uzpůsobila většina žen (Barbora, Lýdie, Patricie, Lea, Viktorie). Totéž přizpůsobení očekávají i od partnerů, pokud žijí v ČR.

Otázkou zůstává jazyková komunikace mezi partnery. Ženy, jejichž partneři pocházejí z arabského prostředí severní Afriky, s nimi hovoří anglicky (přestože se učí arabštinu); odkazují na lepší komunikaci a vzájemné porozumění. Jedna z partnerek Vietnamce ovládá vietnamštinu; nevyklučuje komunikaci v této řeči i s ohledem na vztah, který k tomuto jazyku pociťuje. Jediná Rebeka s partnerem hovoří výhradně česky.

Všechny děti, opět s výjimkou Rebeky, jsou vychovávány k dvojjazyčnosti. Partneři, přes prvotní snahu, se aktivně hovořit neučí, mají však mnohdy alespoň pasivní znalost češtiny.

Jediné přizpůsobení v náboženství proběhlo u žen ve vztahu s muslimy. Radka své náboženství změnila dobrovolně a sama od sebe. U Pavly bylo nutné stát se muslimkou pouze k uzavření sňatku.

Všechny ženy, pokud nežijí v ČR, se ve veřejném prostoru přizpůsobily také zvyklostem společnosti země partnera. V této rovině v podstatě všechny odlišily přizpůsobení ve veřejném a soukromém prostoru.

1.26 Konflikty

Zjistila jsem, že ženy většinou považují svůj dvojnárodnostní vztah jako celek za spíše nekonfliktní. Ačkoli jmenují podněty k hádkám, rozdílné názory a chování, většinou se problémy snaží svým způsobem bagatelizovat. Konflikty ve vztahu celkově nehrají pak tak velkou roli a ženy v něm setrvávají. Informátorky si konflikty nepřiznávají a vnímají je tak, že by nastávaly v každém partnerství, bez ohledu na to, že je jejich partner cizinec. Důležité jsou pro ně kompromisy, domluva a ustoupení jednoho z partnerů.

Nejčastěji objevujícím se problémem je nesoulad ve výchově dětí. Střet dvou modelů socializace dětí byl tematizován všemi informátorkami, které jsou matkami. Za největší střet to považují Barbora a Viktorie. Zároveň také u Rebeky a Lei se nachází odlišnosti ve výchově. Patricie říká, že celý partnerův nezodpovědný přístup k výchově dítěte a také, jakým způsobem ji její partner bere je nepřijatelný.

Méně často, přesněji spíše ojediněle, byly jako příčiny konfliktů zmíněny překážky v komunikaci (jiný výklad norem chování, nepochopení obsahu sdělení v důsledku jazykové bariéry). Tyto překážky se vyskytují především u Rebeky. Lea zdůrazňuje za konfliktní situaci přítomnost třetí osoby. Radka se s partnerem málem rozešla kvůli nezodpovězené otázce, kde partner vidí svou budoucnost. Pavla se musela vyrovnávat s legislativou a otázkou obřízky syna.

1.27 Vnímání kulturních rozdílů

Informátorky interpretovaly rozdíly a konflikty mezi partnery dvěma způsoby.

a) Příčinou konfliktu spočívá v kulturní jinakosti partnera, v tom, že muž je cizinec s odlišnou mentalitou a způsobem výchovy. K tomuto výkladu se přiklání většina informátorek (Rebeka, Patricie, Viktorie, Radka a Pavla), i když současně zohledňují jejich osobní charakteristiky a povahu partnera.

b) Příčinou konfliktů je osobnostní profil partnera. Tyto příčiny vyslovily informátorky, jejichž partnerem jsou Francouzi (Barbora a Lýdie) a také Lea v partnerství se Španělem. Lýdie ovšem připouští částečně vliv výchozí kultury.

Kulturní rozdíly jako obohacení přímo zmínily čtyři informátorky. Lýdie, která říká, že se pomocí kompromisů snaží čerpat z obou kultur; dále Rebeka, která se ráda účastní vietnamských oslav svátků a ochutnává jejich kuchyni; Viktorie, která tvrdí, že když se jí něco na partnerově kultuře líbí, může to převzít; a také Pavla říká, že je pro ni i jejího partnera obohacením, když každý z nich vyznává něco jiného.

Samotný genderový rozdíl mezi mužem a ženou, ze kterého může také plynout rozdílné vzorce chování, podotkly pouze dvě (Lýdie a Rebeka).

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem formou případových studií představila výpovědi osmi českých žen o jejich partnerství s cizincem. Na základě analýz jednotlivých výpovědí a následných srovnávacích analýz jsem dospěla k těmto závěrům.

Zjistila jsem, že dvojnárodnostní vztahy navazují ženy, které rozhodně netrpí xenofobií³³. Naopak jsou velmi otevřené vůči cizincům a cizině obecně. Takový vztah o nich vypovídá, že jsou nezaujaté, světové, globalizované, velmi tolerantní a ochotné respektovat kulturní jinakosti.

Všechny tyto informátorky mají zkušenosti se vztahy s Čechy. Mají tedy možnost srovnat etnický smíšený vztah s etnicky nesmíšeným vztahem, kde jsou oba partneři stejné národnosti a pocházejí ze stejného kulturního prostředí. Navzdory tomuto srovnání se všechny rozhodly pro navázání trvalého vztahu s cizincem. Ani u jedné z nich nenastala situace, že by po zkušenosti s cizincem opět navázaly vztah s mužem z České republiky. Pro všechny, kromě jedné, není současný vztah s cizincem jejím prvním. Většina z nich již vyzkoušela partnerství s muži stejné i jiné národnosti než je jejich současný partner.

V jejich partnerských vztazích s cizincem informátorkám oproti vztahu s Čechem většinou nic nechybí. V tomto srovnání ovšem dotázané ženy často zmiňovaly jazyk jako určitou překážku k plnohodnotnému porozumění řečové komunikace, bariéru, kterou s Čechem neměly. Přesto konstatovaly, že se stávalo, že jim něco chybělo u Čechů a vztah s cizincem je pro ně vhodnější.

Většina žen se shoduje, že národnost, země původu a aktuálního pobytu partnera nebylo to, co by je primárně na současném partnerovi zaujalo. Výjimkou jsou dvě informátorky, které cíleně hledaly partnera mezi cizinci buď určitého vzhledového typu, nebo názorové orientace, nebo určitého georegionálního původu a vzhledového typu. V souboru osmi dotázaných žen je počet dvou „záměrně hledajících“ nezanedbatelný.

Celkově byly ženami vztahy s cizincem reflektovány převážně kladně. Téměř všechny ženy svá partnerství představily mnohem méně konfliktní, než by se dalo ve dvojnárodnostním vztahu předpokládat. Neukázalo se, že by kulturní rozdíly a původ mužů hrál pro ženy klíčovou roli. Problémy, které by ženy vysvětlovaly a odůvodňovaly kulturními rozdíly, se ve výpovědích příliš nevyskytují. Pokud ano, tedy především ve vztahu k výchově dětí. Zde dva rozdílné modely, ukotvené v procesu socializace rodičů, na sebe narážejí. Nejproblémovějšími se ukázala česko-vietnamská partnerství uzavřená v České republice.

Náboženství ve většině vztahů nehraje žádnou roli a není pro vztah významné. Z jednotlivých případů vyplývá, že náboženství je důležité pouze u partnerských vztahů s muslimem. V konkrétních

³³ Xenofobie spočívá v nedůvěře, odporu a nepřátelství ke všemu cizímu.

dvou mnou zaznamenaných případech navázání takového vztahu znamenalo konvertování ženy k islámu.

Čtyři, tedy celá polovina, z osmi ze suverénních žen, které se ve vztahu umí prosadit, mají mladšího partnera, než jsou ony.

Bez ohledu na úroveň dosaženého vzdělání a věk všechny považovaly svou volbu za běžnou normu. I to pro mě bylo závažným zjištěním.

Ženy, které našly své partnery mimo Českou republiku a domácnost začaly budovat v cizině (v zemi partnera) se podílejí na ekonomickém zajištění domácnosti a rodiny. Svou ekonomickou aktivitu prezentují jako samozřejmost. Pouze dvě ženy, které žijí v České republice a cílevědomě praktikují partnerství na dálku, zdůraznily jako důležitou výhodu svého partnerství finanční příspěvky od partnera. Doložila jsem tedy přiznaný ekonomický kalkul v dvojnárodnostním partnerství ze strany žen vázaný na partnerství na dálku.

Z výzkumu vyplývá, že většina žen je ukotveno ve dvou kulturních prostředích a prostřednictvím kompromisů a přizpůsobování se snaží tato prostředí skloubit. Toto zjištění neplatí pouze u žen, které uzavřely partnerství s Vietnamcem.

V celém výzkumu jsem si vědoma obrovské individuality. Každý vztah sám o sobě je jiný a hledat mezi nimi podobnosti není snadné. Navíc jsem si zvolila zkoumat dvojnárodnostní vztahy pouze z jednoho úhlu pohledu. Zajímaly mě názory a postoje pouze partnerek, jejich interpretace života v dvojnárodnostním partnerství a tato interpretace může být nejen zaujatá, ale i záměrně zkreslená.

Důležité pro mě v každém případě byla informace, kterou mi informátorka sdělila jako první a sama od sebe, aniž bych kladla dodatečné otázky. Takové informace pro mě byly klíčové.

Cíleně jsem vztahy zkoumala komplexně a nezaměřila jsem se na jediný aspekt vztahu, z toho důvodu je má bakalářská práce velmi obsáhlá. Práce mě však i přes velkou časovou náročnost bavila, dozvěděla jsem se mnoho nových věcí a zajímavostí. Také realizace výzkumu a rozhovory pro mě byly velmi obohacující. Za opravdu pozitivní považuji přístup a ochotu mých informátorek, které mi sdělovaly informace často velmi osobního rázu.

LITERATURA A JINÉ ZDROJE

- ARANDA, Elizabeth (2013). *Intercultural couples: crossing boundaries, negotiating differences*, in *Ethnic and Racial Studies*, 36:1, 230-231
- AVRUCH, Kevin (1998): *Culture and Conflict Resolution*. USA: Institute for Conflict Analysis and Resolution, George Mason Universtiy.
- BARBARA, Augustin (1989). *Marriage Across Frontiers, Multilingual Matters*. (Citováno dle bakalářského překladu: Aubrechtová Evžena: Manželství přesahující hranice, UK FHS.)
- BASCH, Linda, GLICK-SCHILLER, Nina, SZANTON-BLANC, Cristina. 1995. From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration. *Anthropological Quarterly*, Vol. 68(1), Pp. 48 – 63.
- BECK, Ulrich a BECK-GERNSHEIM, Elizabeth (2011). *Fernliebe – Lebensformen im globalen Zeitalter*. Berlin: Suhrkamp.
- BLAU, Peter M.; BLUM, Terry C.; SCHWARZ, J. E.. (1982). „Heterogenity and Inter marriage“. *American Sociological Review* 47: 45-62.
- DISMAN, Miroslav (1993). *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
- ERIKSEN, T. H. (2007). *Antropologie multikulturních společností*. Praha: Triton.
- HENDL, Jan (2005). *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- HOFSTEDE, Geert (1999). *Kultury a organizace: software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha: Universita Karlova Praha, Filosofická fakulta.
- KATRŇÁK, Tomáš (2008). *Spříznění volbou? : Homogamie a heterogamie manželských párů v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- MORGENSTERNOVÁ, Monika; ŠULOVÁ, Lenka a kol. (2009). *Interkulturní psychologie*. Praha: Karolinum.
- MURPHY, R.F. (2006): *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Slon.
- PRUDKÝ, Libor (2004). *Přináležitost k národu, vztahy k jiným národnostem a k cizincům v České republice*. Praha: Akademické nakladatelství Cerm, s.r.o. Brno pro Kabinet pro výchovu k demokratickému občanství Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.
- PRŮCHA Jan (2010). *Interkulturní komunikace*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s.
- PRŮCHA Jan (2004). *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál, s.r.o.
- SCHEU, Harald Christian (2011) *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium s.r.o.
- SZALÓ, Csaba (2007). *Transnacionální migrace, Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: CDK. Sociologická řada, svazek č. 5.

- VERTOVEC, Steven. 1999. Conceiving and Researching Transnationalism. *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 22 (2), Pp. 447 – 62.

Internetové zdroje:

- EZZEDDINE, P., HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H., SEIDLOVÁ, G., ŠTOVÍČKOVÁ, M., VAŇKOVÁ, M.: Etika výzkumu, e-learningový kurz. Praha: Univerzita Karlova, Úvod do společenskovedních metod, [online]. [cit. 2. 10. 2015]. Dostupné z: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>>
- Český statistický úřad [Online] [cit. 12.3.2016]. Dostupné <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-2014-qvpx8fb5ek>
- <https://cs.wikipedia.org>

Studentské práce:

- SEVEROVÁ, Marcela (2007). *Smíšená manželství romsko-česká jako (ne)problematická zkušenost*. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. Brno.
- NOVÁKOVÁ, Nikola (2015). *Komunikace v interkulturní rodině – reflexe českých žen*. Bakalářská práce. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze.
- PETREKOVÁ, Pavlína (2013) *Smíšená manželství – sociokulturní a ekonomické aspekty (sociologický výzkum)*. Bakalářská práce. Znojmo: Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo.
- FILIPOVÁ, Barbora (2012). *Kulturní střet v česko-muslimských manželstvích*. Bakalářská práce. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze.
- POKLOPOVÁ, Aneta (2012). *Kulturní střet v česko-muslimských partnerstvích/manželstvích z pohledu českých manželek/partnerek*. Bakalářská práce. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze.

PŘÍLOHY

Příloha 1. Otázky k výzkumu:

Výzkumná otázka: Jak české ženy reflektují problematičnost vztahu s cizincem?

(Kulturní střet v etnicky smíšených partnerstvích/manželstvích)

1. **Mohla by ses mi prosím představit?** - věk, nejvyšší dokončené vzdělání (i rodičů), povolání, občanství, stav, počet dětí, vyznání, kde nyní žije, odkud pochází, kolik sourozenců?
2. **Kdo je Tvůj partner/manžel?** – národnost, věk, nejvyšší dokončené vzdělání (i rodičů), povolání, občanství, stav, počet dětí, vyznání, kde nyní žije, kolik sourozenců?
3. **Kolikáté je to vážné partnerství/manželství? Jak jste spolu dlouho? Máte spolu děti?**
4. **Na základě čeho sis vybrala právě jeho?**
5. **Kde jste se seznámili a jak seznamování probíhalo?**
6. **Máš zkušenosti i s jinou národností (než je Tvůj momentální partner)?**
7. **V čem byl tento vztah jiný, než je Tvůj současný?**
8. **Máš zkušenosti se vztahem s Čechem?**
9. **Napadá Tě něco, co Ti ve vztahu s Čechem vyhovovalo a co Ti naopak s cizincem chybí?**
10. **V čem podle Tebe spočívají konflikty ve dvojnárodnostním vztahu? Máš s nimi přímou zkušenost?**
11. **Jak si tyto problémy vysvětluješ? (Pokud více cizinců, se kterým byly jaké konflikty...?)**
12. **Největší problém? SOUTŘEDIT SE NA KONKRÉTNÍ SITUACE – NECHAT SI VYPRÁVĚT PŘÍBĚH!**
13. **Jaké další problémy?**

POTENCIÁLNÍ VNITŘNÍ KONFLIKTY – uvnitř vztahu

- Vzdálenost, bydliště rodiny. Který z nich migruje a jak to ovlivňuje vztah?!
- Jazyk (interkulturní komunikace, jazykové bariéry)
- Náboženství
- Tradice – svátky. Vánoce?
- Výchova dětí
- Genderové role
- Finance – jak se kdo stará o finance?
- Kuchyně (jídlo)
- Projevy citů, žárlivost?
- Sexualita
- Postavení v rodině – patriarchální, liberální ...?
- Jiné děti? Vztahy s přechozí rodinou?

POTENCIÁLNÍ KONFLIKTY Z VNĚJŠKA – vznikající mimo vztah

- Reakce rodiny na vztah – na jinou příslušnost/stěhování
- Reakce okolí na vztah (kamarádské skupiny, sousedské okolí)
- Úřady – trvalý pobyt – legislativa, byrokracie
- Škola, lékař...

- 14. Jak problémy řešíte? Způsob vyrovnávání se s největším problémem a problémy všeobecně?**
- 15. Myslíš, že konflikty jsou zapříčiněny povahou partnera nebo plynou z toho, že máte odlišné národnosti?**
- 16. Postavení ženy v partnerství:**
- Co partner striktně vyžaduje od partnerky?
 - Zda ji v jejích aktivitách omezuje/ovlivňuje (kontakty s přáteli, osobní zájmy realizované doma a ve společnosti (přátelské okruhy, sportovní aktivity, diskotéky, party, atd.)
 - Zda vyžaduje od ní určitý způsob chování na veřejnosti, mezi mužskými přáteli, doma
 - Zda nějak ovlivňuje styl jejího odívání, úpravy vlasů (účes, barva atd.)
- 17. Jak na Tvůj vztah/y s cizincem reagovalo okolí – rodina/přátelé?**
- 18. Jak vypadalo představování jeho Tvému okolí a jak naopak probíhalo, když on představoval Tebe? Jaké byli i jejich reakce? Nějaké odsouzení?**
- 19. Vize do budoucna? Kde budete žít? Svatba? Děti?**
- 20. Doporučila bys vztah s cizincem stejné národnosti jiným českým ženám? Největší výhody?**
- 21. Znáš někoho jiného, kdo má cizince stejné národnosti jako máš Ty?**

Příloha 2. Partneři informátorek

	FRANCOUZ1	FRANCOUZ2	VIETNAMEC1	VIETNAMEC2	ŠPANĚL1	ŠPANĚL2	ARAB1 (Lybijec)	ARAB2 (Egyptan)
Jak jsou spolu dlouho	10 let	10 let	6 let	6 let	10 let	10 let	4 roky	4 roky
Kolikáté je to její vážné partnerství	4.	3.	3.	2.	2.	4.	1.	3.
Charakteristika partnera	Super milenec, lechce ovladatelný neboli tvrný (to jsou 2 věci, co se jí na něm nejvíc líbí). ochotný	Klidný inteligentní zábavný	Egoistický Dotěrný Pilný - vydělává peníze	Šikovný (ve smyslu rychle se učí a zvládá tu činnost pak dobře! stejně by se naučil i česky kdyby chtěl) Arogantní Pracovitý	Zábavný Sympatický Upřímný	Zabavný Hodný Přátelský a krásný	Loajální Vtipný Spontánní	Respektující Zodpovědný Má smysl pro humor
Věk	♂ 35 ♀ 44	♂ 30 ♀ 34	♂ 31 ♀ 23	♂ 31 ♀ 37	♂ 40 ♀ 37	♂ 43 ♀ 38	♂ 30 ♀ 22	♂ 32 ♀ 41
Místo bydliště	Francie ♂	Francie ♂	Vztah na dálku Česká republika ♀	Česká republika ♀	Kanárské ostrovy ♂	Česká republika ♀	Vztah na dálku Česká republika ♀ Anglie ♂	Egypt ♂
Jazyk vzájemné komunikace	Francouzština	Francouzština	Čeština i Vietnamština	Čeština	Španělština	Španělština ale trochu i čeština	Angličtina	Angličtina
Manželství?	Manželé	Manželé	Svobodní	Svobodní	Svobodní	Manželé	Manželé	Manželé
Děti?	Syn - partnerův nevlastní Dcera vlastní	Dvě dcery	Syn	Dvě dcery	Dcera Syn Jeho dcera z předchozího vztahu	Dcera Syn	Žádné	Syn
Předchozí partnerské vztahy s cizinci	Dva Francouzi	Žádný	Mongol Indonésan	Němec Vietnec	Španěl Angličan	Turek Makedonec Španěle	Bosňan Holandán	Němec Američan Afroameričan z centrální Afriky
Zkušenost s cizincem stejné národnosti jako partner	NE	ANO	NE	NE	NE	NE	ANO	ANO
Vztah s Čechem	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Největší konflikt	Výchova dětí	Dochvilnost	Jeho přístup k rodině a ženě	Komunikace a jazyk Odvoz dítěte do Vietnamu	Konflikty kvůli třetí osobě	Výchova dětí	Otázky budoucnosti	Legislativa ohledně svatby (obřizka syna)
Jak problémy řeší	Vysvětlení, většinou ustoupí partner	Kompromisy, jeden z nich uzná chybu	Vše se má dělat podle ní, on se má přizpůsobit	Domluva	Domluva a zůstanou u lepšího názoru	Domluva, kompromisy	Domluva	Kompromisy a vysvětlení
Jak si problémy vysvětluje	Povaha	Povaha, gender (muž)	Mentalita	Mentalita, ale i povaha, gender (muž)	Povaha	Mentalita, způsob výchovy	Cizinec - Arab	Arab - kultura, náboženství, tradice v regionu
Náboženství	♀ Katolička ♂ Katolík	♀ Z katolické rodiny - základní morální principy ♂ Z katolické rodiny	♀ Ateistka ♂ Buddha	♀ Katolička ♂ Buddha	♀ Nepraktikující katolička ♂ Ateista	♀ Duchovní dimenze ♂ Ateista	♀ Muslimka ♂ Muslim	♀ Vlastní víra (papírově křesťanka a muslimka) ♂ Muslim